

GHID INFORMATIV

*la istoria românilor și universală
pentru pregătirea la Bacalaureat
în învățământul profesional tehnic*

Profesor
Malai Ludmila
Grad didactic unu

Recenzent
Constantinov Valentin,
*Doctor habilitat în istorie,
Confer.cercet., cercetător
științific principal*

Chișinău 2026

*Aprobat în cadrul ședinței Consiliului
Metodico-Științific al CIAB
Proces-verbal nr.2 din 15.09.2025*

*Aprobat în cadrul ședinței
Consiliului Profesorat al CIAB din
24.02.2026*

Competențe specifice:

Competența 1

Utilizarea limbajului istoric

Elevul este capabil:

- să utilizeze corect noțiunile istorice;

Exemple:

- definirea termenului „totalitarism”;
- utilizarea noțiunii „independență” într-un context istoric.

Competența 2

Plasarea evenimentelor istorice în timp și spațiu

Elevul este capabil:

- să identifice secolul și perioada istorică;
- să ordoneze cronologic evenimentele;
- să localizeze spații istorice pe hartă.

Exemple:

- ordonarea evenimentelor din secolul XX;
- localizarea statelor medievale românești.

Competența 3

Stabilirea relațiilor cauză–efect

Elevul este capabil:

- să identifice cauzele și consecințele;
- să explice legătura dintre evenimente.

Exemple:

- cauzele Primul Război Mondial;
- consecințele regimurilor totalitare.

Competența 4

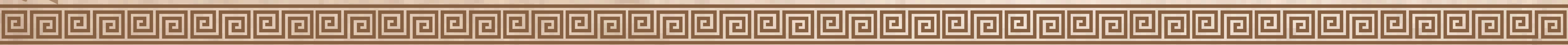
Compararea fenomenelor și proceselor istorice

Elevul este capabil:

- să identifice asemănări și deosebiri;
- să compare sisteme politice și evenimente

Exemple:

- comparația dintre democrație și totalitarism;
- comparația dintre cele două războaie mondiale.

Competența 5

Argumentarea unui punct de vedere

Elevul este capabil:

- să formuleze opinii istorice;
- să utilizeze argumente și exemple;
- să susțină concluzii logice.

Exemple:

- argumentarea importanței Marea Unire;
- explicarea rolului reformelor politice.

Competența 6

Elaborarea unui eseu istoric

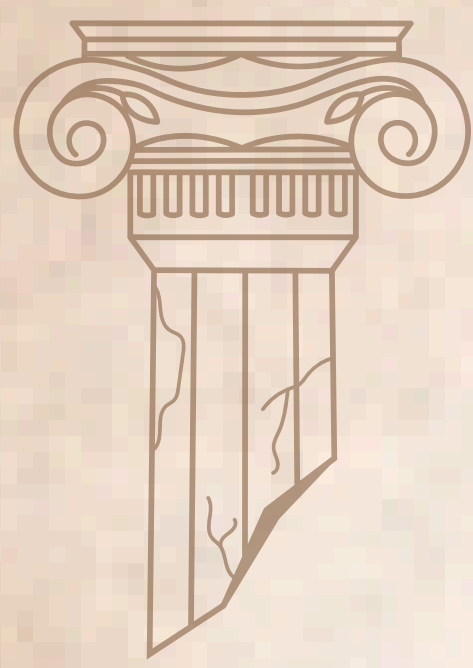
Elevul este capabil:

- să redacteze un text structurat;
- să utilizeze corect cronologia;
- să integreze termeni istorici, personalități istorice și argumente.

Elemente obligatorii:

- introducere;
- cuprins;
- concluzie.

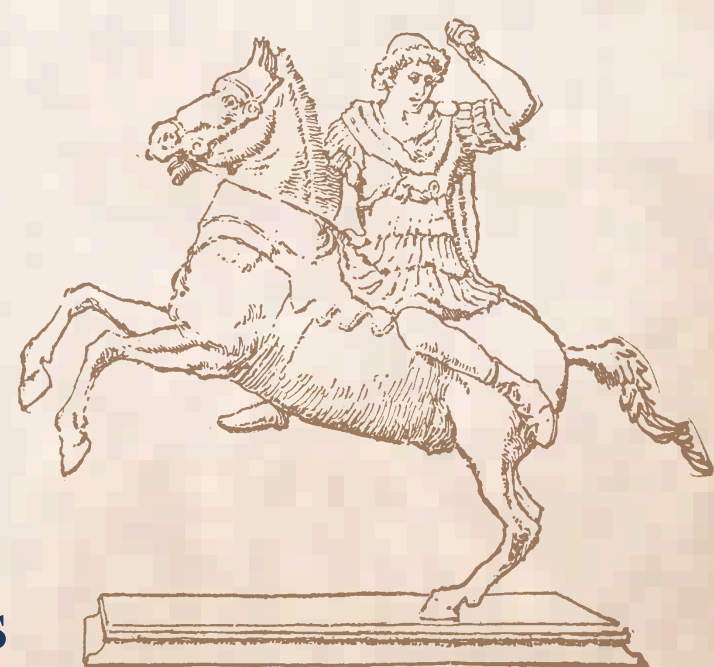

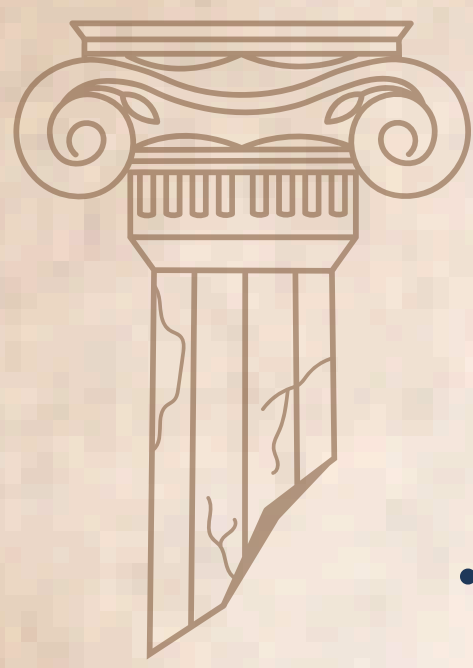

I. CRONOLOGIE

← Epoca antică →

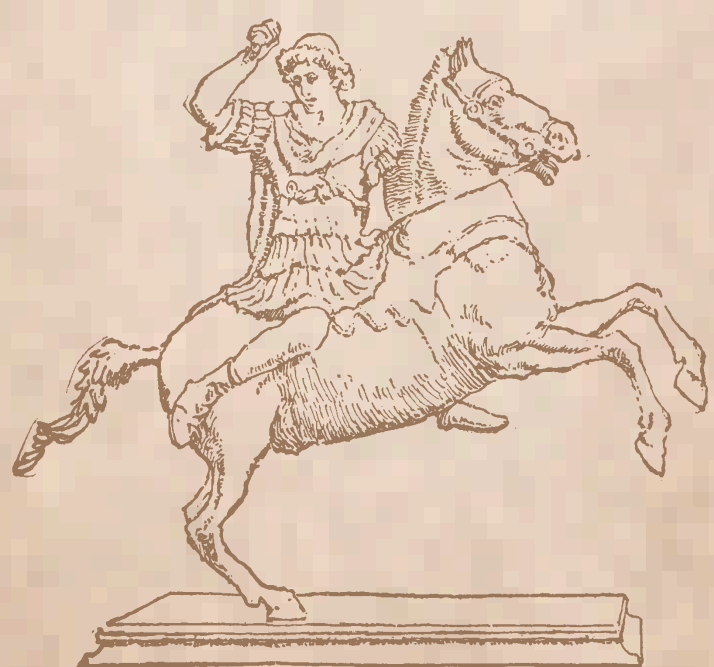
- 776 î.Hr. - Desfășurarea Primei olimpiade în Grecia
- 753 î.Hr. - Întemeierea Romei
- 700 î.Hr. - 500 î.Hr. - reprezintă o epocă de transformări majore în bazinul mediteranean, marcată de apogeul expansiunii grecești (colonizarea), apariția primelor polisuri (orașe-stat) puternice.
- 605 î.Hr. - 539 î.Hr. - Babilonienii cuceresc Asiria, Fenicia, Iudeea și Siria
- 539 î.Hr. - 404 î.Hr. - Perșii stăpânesc Babilonul, Mesopotamia, Egiptul și Palestina
- 509 î.Hr. - Instaurarea Republicii în Roma
- 508 î.Hr. - Atena devine un polis democratic
- 490 î.Hr. - 480 î.Hr. - Războaiele medice între perși și greci
- 477 î.Hr. - 405 î.Hr. - Epoca de Aur a Atenei
- 431 î.Hr. - 404 î.Hr. - Războiul peloponesiac între spartani și atenieni
- 338 î.Hr. - Filip al II-lea al Macedoniei cucerește Grecia
- 333 î.Hr. - Alexandru cel Mare devine rege al Macedoniei în 336 î.Hr. și cucerește Persia, Mesopotamia, Palestina, Fenicia, Egipt și teritorii din India
- 323 î.Hr. - Destrămarea Imperiului lui Alexandru Macedon
- 250 î.Hr. - 146 î.Hr. - Romanii cuceresc întreaga Italie, nordul Africii, Grecia, Macedonia și teritorii din Hispania
- 264 î.Hr. - 146 î.Hr. - Războaiele punice între romani și cartaginezi
- 83 î.Hr. - 82 î.Hr. - Război civil între Marius și Sulla. Marius este înfrânt, iar Sulla devine dictator al Romei
- 74 î.Hr. - 71 î.Hr. - Răscoala sclavilor condusă de către Spartacus, învinsă de către Crassus, Lucullus și Pompei
- 60 î.Hr. - Primul triumvirat în Roma, condus de 3 generali: Crassus, Pompei și Cezar
- 58 î.Hr. - 50 î.Hr. - Cezar cucerește Gallia
- 49 î.Hr. - 48 î.Hr. - Război civil între Cezar și Pompei; Pompei este înfrânt în bătălia de la Pharsalos
- 45 î.Hr. - Cezar devine dictator pe viață al Romei
- 43 î.Hr. - Al doilea triumvirat; Roma fiind condusă de Octavian, Marc Antoniu și Lepidus
- 31 î.Hr. - 30 î.Hr. - Război civil între Octavian și Marc Antoniu.
- 27 î.Hr. - Roma devine imperiu, iar Octavian devine primul împărat roman, sub numele de Augustus
- 64 - Roma este distrusă de un incendiu, în timpul împăratului roman Nero, începe persecutarea creștinilor
- 98 - Traian devine împăratul Romei
- 106 - Dacia este cucerită de către romani; regele Decebal fiind înfrânt
- 114 - 117 - Roma cunoaște cea mai mare extindere; Mesopotamia fiind cucerită de romani
- 313 - Împăratul Constantin dă libertate de cult creștinilor
- 330 - Este întemeiat orașul Constantinopol
- 391 - Creștinismul este proclamat religie oficială a Imperiului Roman
- 395 - La moartea împăratului roman, Teodosiu I, Imperiul Roman este împărțit între cei 2 fii ai acestuia:
  - Partea estică a Imperiului Roman devine Imperiul Roman de Răsărit (mai târziu se va numi Imperiul Bizantin), cu capitala la Constantinopol (astăzi se numește Istanbul); și îi revine fiului cel mare al lui Teodosiu I, Arcadius.
  - Partea vestică a Imperiului Roman devine Imperiul Roman de Apus, cu capitala la Roma; și îi revine fiului cel mic al lui Teodosiu I, Honorius;
- 406 - Vandalii cuceresc Gallia
- 410 - Roma este jefuită de vizigoții conduși de către Alaric
- 451 - Hunii invadează Imperiul Roman de Apus
- 455 - Roma este jefuită de vandali
- 476 - Împăratul Romulus Augustus este detronat de către Odoacru, fiind ultimul împărat al Imperiului Roman de Apus

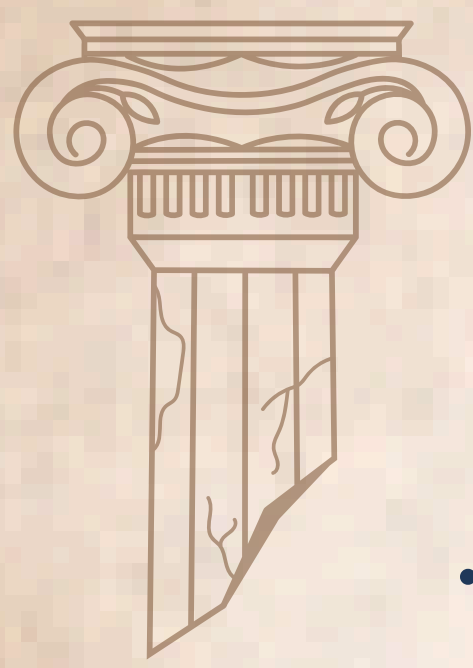

← Epoca medievală →

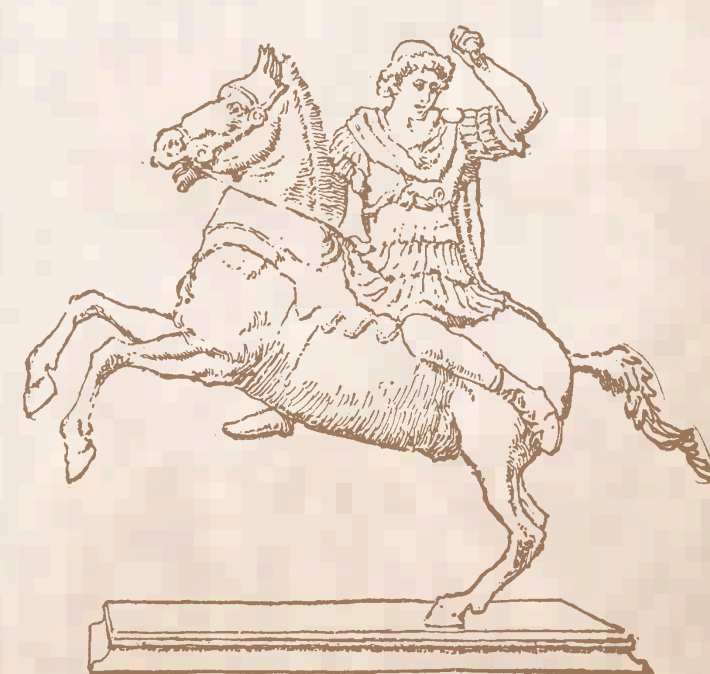
- 768 - 814 - domnia lui Carol cel Mare
- 1054 - Marea schismă bisericească
- 1096 - 1099 - prima cruciadă
- 1215 - semnarea Marelui Cartă a Libertăților în Anglia
- 1265 - apare primul Parlament în Anglia
- 1302 - Apariția Statelor Generale în Franța
- 1330 - Lupta de la Posada, Țara Românească obține independența sub conducerea lui Basarab I
- 1347 - Formarea Țării Moldovei ca unitate politico-administrativă supusă regelui Ungariei.
- 1359 - Prima răscoală a moldovenilor împotriva dominației Ungariei, răscoala a fost înăbușită.
- 1365 - Țara Moldovei devine țară independentă
- 1337 - 1453 - războiul de 100 de ani (Ioana D'Arc îi învinge pe englezi la Orleans arsă pe rug în 1430)
- 1387 - 1417 - domnia lui Mircea cel Bătrân
- 1396 - Lupta antiotomană a forțelor creștine împotriva Imperiului Otoman la Nicopole, în cadrul căreia participă și Mircea cel Bătrân
- 1444 - Lupta de la Varna, sub conducerea lui Iancu de Hunedoara
- 1453 - Mehmed al II-lea cucerește Constantinopolul
- 1456 - Bătălia de la Belgrad, armata sub conducerea lui Iancu de Hunedoara învinge oastea turcă
- 1462 - Lupta de la Tîrgoviște, împotriva turcilor, condusă de Vlad Țepeș
- 1475 - Bătălia de la Vaslui, armata moldovenească condusă de Ștefan cel Mare administrează o înfrângere puternică armatei otomane care a invadat Moldova.
- 1476 - Bătălia de la Războieni
- 1492 - Cristofor Columb descoperă America
- 1497 - Ștefan cel Mare îi învinge pe polonezi în bătălia din Codrii Cosminului
- 1538 - Țara Moldovei este invadată de Suleyman Magnificul. Petru Rareș părăsește țara. Suzeranitatea otomană se agravează
- 1541 - Transilvania cade sub suzeranitate otomană
- 1574 - luptele de la Jiliște și Iezerul Cahulului sub conducerea lui Ioan Vodă cel Cumplit împotriva turcilor
- 1595 - Bătălia de la Călugăreni. Mihai Viteazul îi învinge pe turci.
- 1599 octombrie și 1600 mai - Mihai Viteazul cucerește Transilvania și apoi Țara Moldovei. Prima unire politică a Țărilor Românilor
- 1618 - 1648 - Războiul de 30 ani

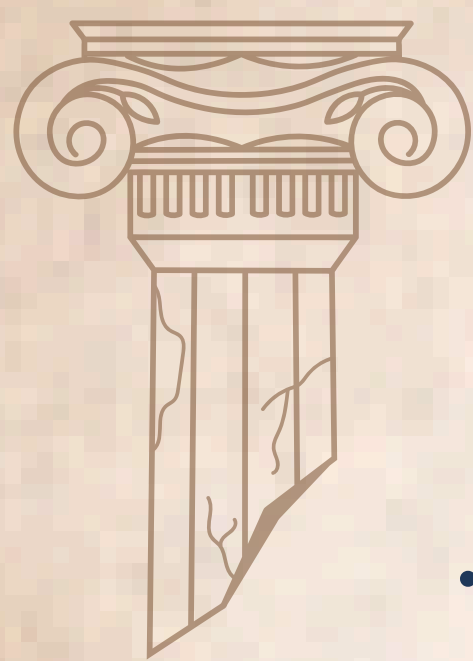

← *Epoca modernă* →

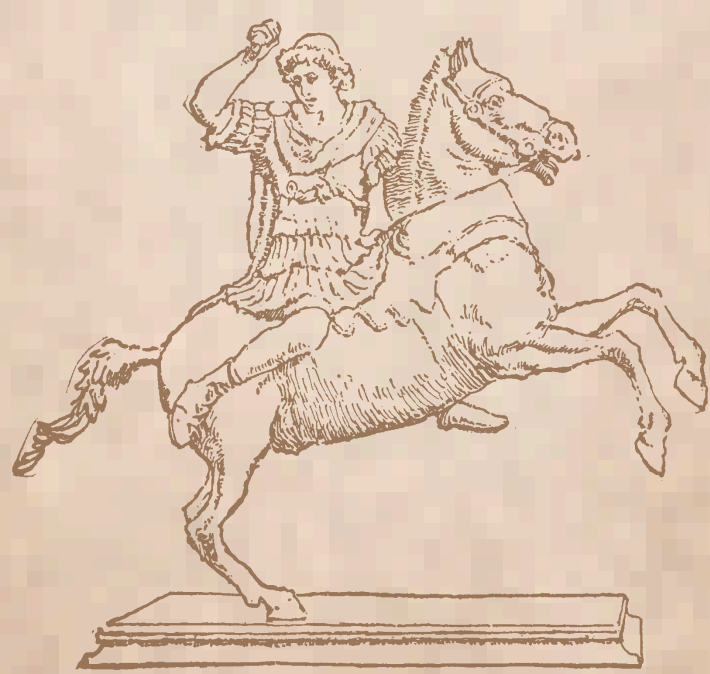
- 1640 - 1649 - Revoluția engleză
- 1699 - Transilvania devine parte componentă a Imperiului Habsburgic
- 1710 - 1711 - domnia lui Dimitrie Cantemir
- 1746/1749 - desființarea șerbiei în Țările Rămâne-reforma lui Constantin Mavrocordat
- 1775 - Imperiul Habsburgic anexează Bucovina
- 1776 - cele 13 colonii engleze din America de Nord își proclamă independența
- 1711/1716 - 1774 (I etapă) / 1774 - 1821 (II etapă) -regimul fanariot în Țara Românească și Țara Moldovei
- 1789 - 1799 - Revoluția franceză
- 1804 - 1815 - domnia lui Napoleon Bonaparte
- 1812 - Tratatul de la București, anexarea Basarabiei de către Imperiul Rus
- 1815 - Congresul de la Viena
- 1821 - Revoluția lui Tudor Vladimirescu
- 1831/1832 - Instituirea Regulamentelor Organice în Țările Române
- 1848 - 1849 - Primăvara popoarelor europene (revoluțiile din 1848 - 1849)
- 1853 - 1856 - Războiul din Crimeea, se finalizează cu Congresul de Pace de la Paris
- 1859 - Mica Unire a Principatelor Române sub conducerea lui Alexandru Ioan Cuza
- 1859 - 1866 - Domnia lui Alexandru Ioan Cuza
- 1861 - 1865 - războiul de secesiune în SUA
- 1871 - se încheie procesul de unificare a Italiei și a Germaniei
- 1873 - Basarabia devine gubernie a Imperiului Rus
- 1877 - România își declară independența
- 1882 - Formarea Triplei Alianțe
- 1904 - 1907 - Formarea Antantei Cordiale

← *Epoca contemporană* →

- 1918 - 1922 - războiul civil în Rusia
- 1914 - 1918 - primul război mondial
- 27.03.1918 - unirea Basarbiei cu România
- 15/28.11.1918 - unirea Bucovinei cu România
- 01.12.1918 - Marea Adunare de la Alba Iulia. Transilvania declară unirea cu România
- 1919 - 1920 - Conferința de la Paris
- 1922 - Formarea URSS
- 1923 - adoptarea Constituției de către regele Ferdinand I
- 1924 - Formarea RASSM
- 1929 - 1933 - Marea criză economică
- 1933 - Instaurarea regimului nazist în Germania
- 1938 - în urma unei lovituri de stat Carol al II-lea instaurează regimul autoritar în România
- 1939 - Semnarea Pactului Ribbentrop-Molotov
- 1940 - Formarea RSSM
- 1939 - 1945 - Al doilea război mondial
- 1946 - 1989 - Războiul rece
- 1946 - 1947 - foametea organizată în RSSM
- 1949 - Formarea NATO
- 1950 - 1953 - războiul din Coreea
- 1955 - formarea Organizației Tratatului de la Varșovia
- 1956 - primăvara de la Budapesta, înăbușită de trupele sovietice și cele satelite URSS
- 1962 - criza din Marea Caraibelor
- 1965 - Ceaușecu devine prim-secretar al Partidului Comunist din Republica Socialistă România
- 1968 - Primăvara de la Praga, înăbușită de trupele sovietice. România a condamnat intervenția în Cehoslovacia
- 1985 - Mihail Gorbaciov inițiază Perestroika în URSS
- 1991 - Destrămarea URSS
- 1989 - decembrie-revoluția în România
- 1991 - Republica Moldova obține independența
- 1992 - tratatul de la Maastricht-formarea Uniunii Europene
- 02.03.1992 - Conflictul de pe Nistru, aderarea Republicii Moldova la ONU
- 23.06.2022 - Republica Moldova a primit statutul de țară candidat la UE

II. NOȚIUNI ISTORICE

Epoca antică

- Civilizație elenistică
- Civilizație orientală
- Colonizare
- Democrație
- Hiloți
- Imperiu
- Indoeuropenizare
- Meteci
- Metropolă
- Polis
- Patricieni
- Perieci
- Romanizare
- Satrap

Epoca modernă

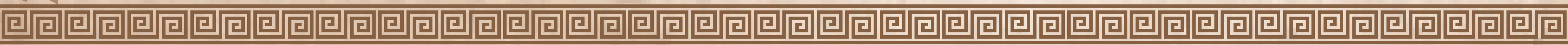
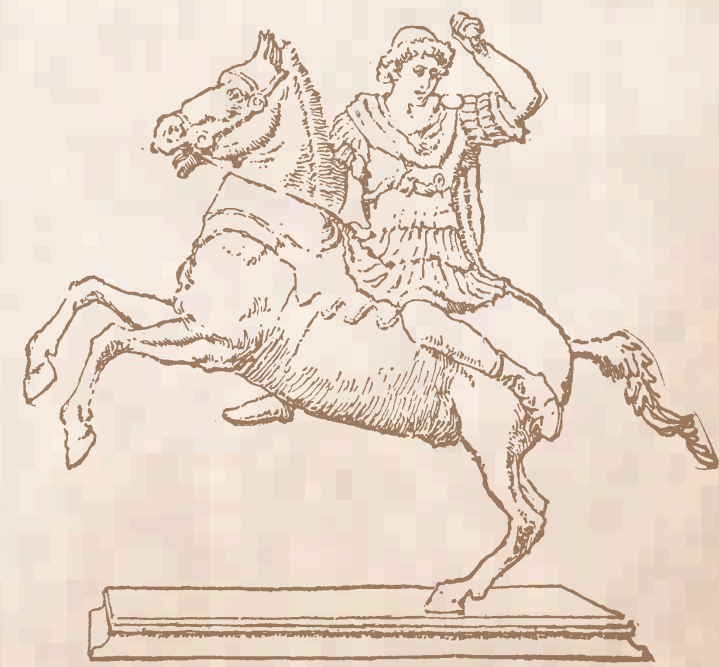
- Anarhie
- Anexare
- Antanta
- Baroc
- Blocadă continentală
- Burghezie
- Clasicism
- Capitalism
- Domnii pământene
- Domnii regulamentare
- Emancipare
- Fanarioți
- Iluminism
- Naționalism
- Panduri
- Problema
- Orientală
- Puterile Centrale
- Război de secesiune
- Regulamente
- Organice
- Revoluție agrar-industrială
- Sfânta Alianță
- Tripla Alianță

Epoca medievală

- Bazileu
- Bresle
- Caravelă
- Centralizare statală
- Contrareformă
- Cruciade
- Etnogeneză
- Fărâmițare feudală
- Feud
- Ghilde
- Haraci
- Ierarhia feudală
- Monarhia absolută
- Monarhia strărilor
- Portulane
- Renaștere
- Reformă
- Suzeranitate
- Umanism
- Vasalitate
- Voievod

Epoca contemporană

- Antisemitism
- Bolșevici
- C.A.E.R
- Colectivizare
- Comunism
- C.S.I
- Deportare
- Digitalizare
- Dominion
- Fascism
- Federație
- Gu-lag
- Industrializare
- KGB
- Management
- Marketing
- NATO
- Nazism
- NKVD
- Notă ultimativă
- O.T.V
- Pact de neagresiune
- Război hibrid
- Război rece
- U.E

III. PERSONALITĂȚI ISTORICE

← *Epoca antică* →

Alexandru Macedon

Alexandru Macedon (356 î.Hr. – 323 î.Hr.), cunoscut și sub numele de Alexandru cel Mare, a fost unul dintre cei mai mari conducători militari ai Antichității. S-a născut în Pella și a fost fiul regelui Filip al II-lea și al reginei Olimpia. Încă din tinerețe a primit o educație aleasă, fiind instruit de marele filosof Aristotel, care i-a insuflat interesul pentru cultură, știință și civilizația greacă. După moartea tatălui său, în anul 336 î.Hr., Alexandru a devenit rege al Macedoniei și a continuat planul acestuia de a cuceri Imperiul Persan.

În doar câțiva ani, Alexandru a realizat o serie de campanii militare spectaculoase. A obținut victorii decisive împotriva regelui persan Darius al III-lea în bătălii precum **Bătălia de la Issos** și **Bătălia de la Gaugamela**. În urma acestor succese, a cucerit teritorii vaste, care se întindeau din Grecia până în Egipt și India.

Alexandru a fondat numeroase orașe, cel mai cunoscut fiind **Alexandria**, devenit ulterior un important centru cultural și comercial. Prin cuceririle sale, el a contribuit la răspândirea culturii grecești în Orient, proces cunoscut sub numele de elenism.

A murit în anul 323 î.Hr., la vârsta de doar 32 de ani, în orașul Babilon, în condiții încă neclare. După moartea sa, vastul său imperiu s-a destrămat, fiind împărțit între generalii săi.

Burebista

Burebista (sec. I î.Hr.) a fost cel mai important conducător al dacilor, fiind considerat întemeietorul primului stat dac centralizat și puternic.

A ajuns la conducere în jurul anului 82 î.Hr., reușind să unească numeroase triburi geto-dace sub o singură autoritate. În consolidarea puterii sale a fost sprijinit de marele preot Deceneu, care a avut un rol esențial în organizarea religioasă și politică a statului.

Sub conducerea lui Burebista, statul dac a cunoscut o mare extindere teritorială. Granițele sale ajungeau până la **Marea Neagră, Munții Balcani, Carpați și Dunăre**. De asemenea, a intervenit în conflictul dintre cetățile grecești de la Pontul Euxin, impunându-și autoritatea asupra acestora.

Burebista a întreprins reforme importante, inclusiv măsuri de disciplinare a populației, precum interzicerea consumului excesiv de vin, pentru a întări armata și statul. A reorganizat societatea și a consolidat puterea centrală.

Decebal

Decebal (cca. 55 – 106 d.Hr.) a fost ultimul mare rege al dacilor și una dintre cele mai importante figuri din istoria antică a spațiului românesc.

A urcat pe tron în jurul anului 87 d.Hr., într-o perioadă tensionată, marcată de conflicte cu Imperiul Roman. Decebal s-a remarcat ca un conducător abil, bun strateg și diplomat, reușind inițial să obțină victorii împotriva romanilor. Un moment important a fost confruntarea cu împăratul Domițian, în urma căreia dacii au obținut o pace favorabilă.

Capitala statului dac era la Sarmizegetusa Regia, un important centru politic, militar și religios. Decebal a consolidat sistemul de fortificații și a organizat armata pentru a face față unei noi confruntări cu Roma.

Conflictul decisiv a avut loc în timpul împăratului Traian, în cadrul Războaielor daco-romane (101–102 și 105–106 d.Hr.). Deși Decebal a opus o rezistență puternică, armata romană, superioară numeric și tehnic, a reușit să învingă. În anul 106 d.Hr., după căderea cetății Sarmizegetusa, Decebal s-a retras în munți, unde, pentru a nu fi capturat de romani, s-a sinucis. După moartea sa, Dacia a devenit provincie romană.

Julius Cezar

Julius Caesar (100 î.Hr. – 44 î.Hr.) a fost unul dintre cei mai importanți oameni politici, generali și lideri ai Romei antice, având un rol decisiv în transformarea Republicii Romane în imperiu.

S-a născut la Roma într-o familie patriciană și a urcat treptat pe scena politică, remarcându-se prin ambiție și talent militar. A format o alianță politică cunoscută sub numele de Primul Triumvirat alături de Pompei și Crassus.

Cea mai importantă realizare militară a sa a fost cucerirea Galiei, în urma Războaielor galice (58–51 î.Hr.), prin care a extins considerabil teritoriul Romei. După aceste victorii, conflictul cu Pompei a dus la un război civil. În anul 49 î.Hr., Caesar a trecut Rubiconul, gest care a declanșat războiul civil și a rămas celebru în istorie.

După ce l-a învins pe Pompei, Caesar a devenit conducător unic al Romei și a fost numit „dictator pe viață”. A inițiat numeroase reforme, inclusiv reorganizarea administrativă a statului și introducerea calendarului iulian. Totuși, puterea sa tot mai mare a stârnit temeri în rândul aristocrației romane. Astfel, la 15 martie 44 î.Hr., în ziua cunoscută ca Idele lui Marte, a fost asasinat de un grup de senatori, printre care Brutus și Cassius.

Pericle

Pericle (cca. 495 î.Hr. – 429 î.Hr.) a fost unul dintre cei mai importanți conducători ai Atena, fiind asociat cu perioada de maximă înflorire a democrației ateniene, cunoscută drept „epoca lui Pericle”.

Provenea dintr-o familie aristocratică, dar a susținut dezvoltarea democrației, oferind mai multă putere cetățenilor. Sub conducerea sa, instituțiile democratice s-au consolidat, iar participarea cetățenilor la viața politică a devenit mai activă.

Pericle a inițiat un amplu program de construcții, transformând Atena într-un important centru cultural și artistic. Printre cele mai cunoscute realizări se numără Partenonul, construit pe Acropola ateniană.

În plan extern, Pericle a întărit puterea Atenei în cadrul Liga de la Delos, ceea ce a dus însă la tensiuni cu alte cetăți grecești, în special cu Sparta. Aceste rivalități au culminat cu izbucnirea Războiului peloponesiac (431–404 î.Hr.).

Constantin cel Mare

Constantin cel Mare (cca. 272 – 337 d.Hr.) a fost unul dintre cei mai importanți împărați ai Imperiului Roman, cunoscut pentru reformele sale și pentru rolul decisiv în răspândirea creștinismului. A devenit împărat după o perioadă de lupte pentru putere, moment decisiv fiind victoria sa în Bătălia de la Podul Milvius împotriva rivalului său Maxențiu. Tradiția spune că înaintea luptei a avut o viziune care l-a determinat să adopte simbolul creștin.

În anul 313, împreună cu Licinius, a emis Edictul de la Milano, prin care creștinismul a fost legalizat în Imperiul Roman, punând capăt persecuțiilor împotriva creștinilor.

Constantin a realizat importante reforme administrative, militare și economice, consolidând puterea imperială. Una dintre cele mai semnificative decizii ale sale a fost întemeierea orașului Constantinopol în anul 330, care a devenit noua capitală a imperiului. De asemenea, a convocat Primul Conciliu de la Niceea, unde s-au stabilit principii fundamentale ale credinței creștine.

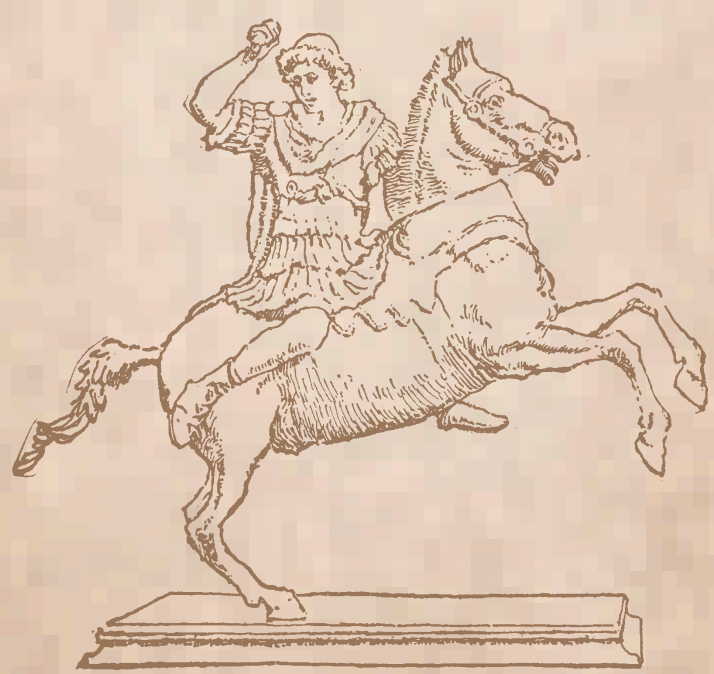

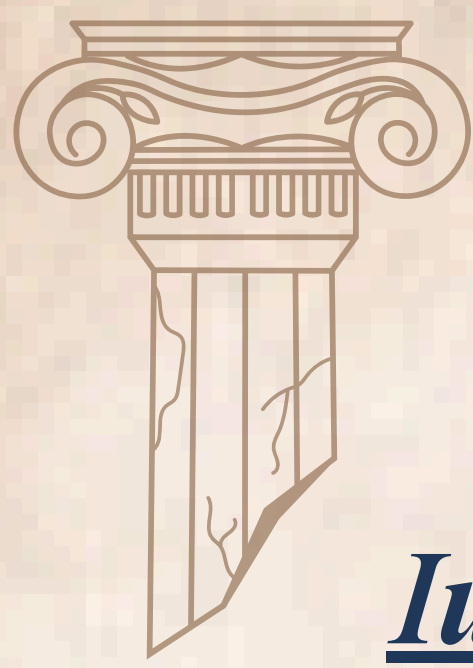

Traian (53 – 117 d.Hr.) a fost unul dintre cei mai importanți împărați ai Imperiului Roman, cunoscut pentru extinderea maximă a teritoriului imperiului și pentru politica sa eficientă de administrare. S-a născut în Italica (în actuala Spanie) și a devenit împărat în anul 98 d.Hr., fiind adoptat de împăratul Nerva. Traian s-a remarcat ca un excelent conducător militar și administrator.

Cea mai importantă realizare a sa a fost cucerirea Daciei, în urma Războaielor daco-romane (101–102 și 105–106 d.Hr.), purtate împotriva regelui Decebal. După victoria romanilor, Dacia a devenit provincie a Imperiului Roman, ceea ce a avut un impact major asupra formării poporului român. Pentru a celebra aceste victorii, la Roma a fost ridicată Columna lui Traian, care ilustrează scene din războaiele cu dacii.

Traian a dus și alte campanii militare, extinzând imperiul până în Orient, împotriva Imperiului Part. În timpul domniei sale, Imperiul Roman a atins cea mai mare întindere teritorială din istoria sa.

← Epoca medievală →

Iustinian I

Iustinian I (482 – 565) a fost împărat al Imperiului Bizantin între 527 și 565, cunoscut pentru reformele juridice, ambițiile de reconstrucție a imperiului roman și pentru dezvoltarea culturii și arhitecturii.

Iustinian I este celebru pentru codificarea dreptului roman prin **Corpus Juris Civilis**, care a influențat profund legislația europeană ulterioară. În timpul domniei sale, a încercat să recucerească teritoriile pierdute ale Imperiului Roman de Apus, reușind să integreze temporar părți din Italia, Africa de Nord și Spania.

Pe plan intern, a inițiat mari proiecte de construcții, cel mai faimos fiind Hagia Sofia, care a devenit simbol al arhitecturii bizantine și al puterii imperiale. A consolidat administrația și armata, modernizând infrastructura și sistemul fiscal.

Domnia sa a fost marcată și de conflicte religioase și de revolte, printre care și **Revolta Nika (532)**, dar și de epidemii devastatoare, precum ciuma care a afectat Constantinopolul.

Iustinian I a murit în 565, lăsând un imperiu extins, cu o cultură și legislație puternică. El rămâne o figură centrală a istoriei Bizanțului, simbol al ambiției imperiale și al înfloririi culturale și juridice.

Carol cel Mare

Carol cel Mare (cca. 742 – 814) a fost unul dintre cei mai importanți conducători ai Evului Mediu, fiind rege al Francilor și ulterior primul împărat al Imperiului Carolingian. Este cunoscut pentru extinderea teritoriului franc și pentru consolidarea autorității centrale în Europa Occidentală, și a transformat francii într-o putere dominantă în Europa. A purtat numeroase campanii militare, extinzând imperiul său în Germania, Italia și Saxonia. În 800, Papa Leon al III-lea l-a încoronat împărat al romanilor, simbolizând unirea puterii religioase și politice în Europa Occidentală.

Pe plan administrativ, Carol cel Mare a organizat sistemul de guvernare prin duci și conți, a promovat învățătura și cultura, inițiind ceea ce este cunoscut ca **Renașterea Carolingiană**. A sprijinit biserica și a standardizat legislația, întărind astfel coeziunea imperiului.

Carol cel Mare a murit în 814, lăsând un imperiu întins care avea să influențeze profund Europa medievală. Este considerat „Părintele Europei” datorită contribuției sale la unitatea politică și culturală a continentului.

Mircea cel Bătrân

Mircea cel Bătrân (cca. 1355 – 1418) a fost unul dintre cei mai importanți domnitori ai Țării Românești, cunoscut pentru rezistența împotriva expansiunii otomane și pentru consolidarea statului. A domnit între 1386 și 1418, având o domnie lungă și stabilă care a adus organizare administrativă și militară.

Mircea a întărit puterea centrală, a reorganizat armata și a promovat o politică externă echilibrată, menținând relații diplomatice cu Ungaria, Polonia și cu statele vecine din Balcani. Este faimos pentru victoria sa din 1395 împotriva Baiazid I, în **Bătălia de la Rovine**, care a împiedicat temporar expansiunea otomană în regiune.

Pe plan intern, Mircea cel Bătrân a promovat dezvoltarea economică și culturală, sprijinind orașele și bisericile, și a întărit administrația țării. Sub conducerea sa, Țara Românească a devenit un stat mai puternic și mai organizat, capabil să reziste presiunilor externe.

Mircea a murit în 1418, lăsând în urma sa o moștenire de stabilitate politică, putere militară și prestigiu internațional. Este considerat un simbol al curajului și al apărării independenței Țării Românești în fața invaziilor externe.

Alexandru cel Bun

Alexandru cel Bun (cca. 1375 – 1432) a fost unul dintre cei mai importanți domnitori ai Moldovei medievale, cunoscut pentru stabilitatea internă și politica externă abilă. Domnia sa, între 1400 și 1432, este considerată una dintre perioadele de consolidare și prosperitate ale Moldovei medievale.

Alexandru cel Bun a reușit să consolideze autoritatea centrală, să întărească sistemul de apărare și să stabilească relații diplomatice echilibrate cu puterile vecine, precum Polonia, Ungaria și Țara Românească. A sprijinit dezvoltarea orașelor, comerțului și a introdus măsuri pentru organizarea administrației interne și a justiției. În timpul domniei sale, Moldova a cunoscut stabilitate și siguranță, ceea ce a favorizat creșterea economică și culturală. Alexandru cel Bun este de asemenea cunoscut pentru promovarea bisericii și sprijinirea vieții religioase, contribuind la întărirea autorității ecleziastice.

Alexandru cel Bun a murit în 1432, lăsând în urma sa un stat mai unit și mai puternic, consolidând tradițiile politice și culturale care aveau să influențeze Moldova pentru decenii. El rămâne în istorie ca un domnitor abil, preocupat de bunăstarea țării și de menținerea păcii cu vecinii.

Vlad Țepeș

Vlad Țepeș (1431 – 1476/77), cunoscut și sub numele de Vlad Drăculea, a fost domnitor al Țării Românești și una dintre cele mai faimoase figuri istorice românești, renumit pentru politica sa dură împotriva corupției și pentru lupta împotriva Imperiului Otoman.

Vlad Țepeș a domnit în mai multe rânduri între 1448 și 1476 și a implementat măsuri severe pentru consolidarea autorității centrale și menținerea ordinii. Este celebru pentru metodele sale extreme de pedepsire, în special tragerea în țeapă, prin care a descurajat hoția și trădarea în rândul boierilor și dușmanilor săi.

Politic și militar, a fost un conducător abil: a organizat apărarea țării împotriva incursiunilor otomane și a dus campanii împotriva nobiliștilor care amenințau stabilitatea statului. Cele mai cunoscute confruntări împotriva turcilor includ bătălia de la Târgoviște și campaniile de guerrilla împotriva trupelor otomane (1462 - atacul de noapte de la Târgoviște). Pe plan intern, Vlad Țepeș a susținut legile stricte, administrarea justiției și protejarea populației de abuzurile boierilor. Reputația sa de conducător dur, dar drept, i-a adus atât respect, cât și teamă în rândul supușilor și al vecinilor.

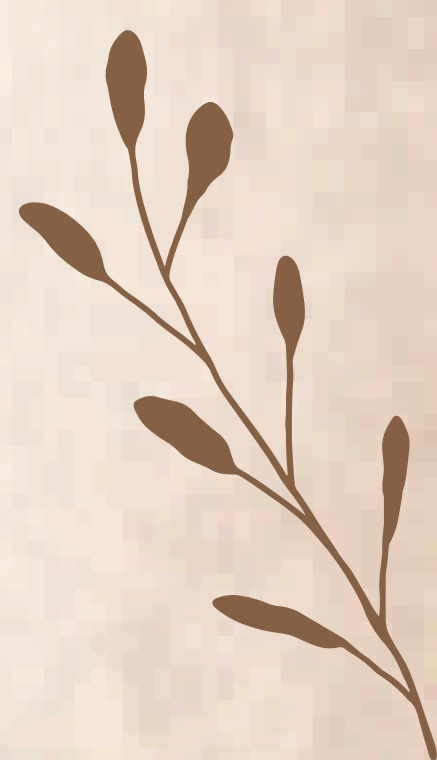
Ștefan cel Mare

Ștefan cel Mare a fost un lider remarcabil al Moldovei (1457-1504), cunoscut pentru abilitățile sale de strateg militar. A câștigat 34 de bătălii, inclusiv bătălia de la Vaslui (1475), unde a înfrânt armata otomană. În același timp, a fost un diplomat abil, reușind să mențină independența Moldovei prin alianțe, cum ar fi cea cu Ungaria în 1462. A fost un mare susținător al Bisericii Ortodoxe, construind mănăstiri celebre, precum Mănăstirea Voroneț, Putna. De asemenea, a implementat reforme economice și administrative care au consolidat statul moldovean, iar bătălia de la Valea Albă (1476) a consolidat statutul său de simbol al unității naționale. Moștenirea sa rămâne un simbol al luptei pentru independență, a fost canonizat de Biserica Ortodoxă cu titlatura de Sfânt pentru faptele sale mărețe în 1992.

Petru Rareș

Petru Rareș (cca. 1483 – 1546) a fost domnitor al Moldovei medievale în două perioade (1527–1538 și 1541–1546), fiind fiul lui Ștefan cel Mare. Petru Rareș este cunoscut pentru continuarea politicii tatălui său în consolidarea statului, pentru rezistența împotriva imperiilor vecine și pentru sprijinul acordat culturii și bisericii.

Domnia sa a fost marcată de conflicte militare, în special cu Imperiul Otoman și cu Regatul Poloniei, dar și de alianțe strategice cu alte puteri din regiune. Petru Rareș a reușit să mențină o relativă autonomie a Moldovei în fața presiunilor externe, deși a pierdut temporar anumite teritorii în timpul primei domnii. Pe plan intern, a sprijinit dezvoltarea religioasă și culturală, continuând tradiția Ștefan cel Mare de a construi biserici și mănăstiri, precum Mănăstirea Humor și Mănăstirea Voroneț, care rămân capodopere ale artei medievale

moldovenești. De asemenea, a fost preocupat de consolidarea administrației și justiției în stat. Petru Rareș a murit în 1546, lăsând o moștenire de rezistență politică și culturală, fiind considerat unul dintre domnitorii importanți ai Moldovei care au continuat tradiția centralizării și apărării independenței țării.

Elisabeta I

Elisabeta I (1533 – 1603) a fost regina Angliei și a Irlandei între 1558 și 1603, cunoscută pentru consolidarea statului englez, dezvoltarea culturii și afirmarea puterii Angliei pe plan internațional. A fost ultima monarhă din dinastia Tudor. Domnia sa, cunoscută ca „Epoca Elisabetană”, a fost marcată de stabilitate internă, de reforme religioase și de înflorirea artelor, în special a literaturii și teatrului, fiind contemporană cu William Shakespeare. Elisabeta a promovat Biserica Anglicană, menținând un echilibru între catolici și protestanți și consolidând identitatea religioasă a Angliei.

Pe plan extern, a avut o politică activă de apărare și expansiune, sprijinind exploratorii precum Francis Drake și confruntându-se cu puteri precum Spania. În 1588, flota sa a învins Armada Spaniolă, un moment simbolic al puterii maritime engleze.

Elisabeta I a rămas necăsătorită, fiind cunoscută sub numele de „Regina Virgină”, iar după moartea sa în 1603, tronul Angliei a trecut la casa de Stuart. Ea rămâne un simbol al inteligenței politice, al carismei și al afirmării Angliei ca putere europeană.

Vasile Lupu

Vasile Lupu (1595 – 1661) a fost domnitor al Moldovei medievale între 1634 și 1653, cunoscut pentru ambițiile politice, promovarea culturii și pentru activitatea sa legislativă și religioasă.

Vasile Lupu a fost un lider energic, preocupat de consolidarea puterii centrale și de organizarea administrației statului. El a emis codul de legi cunoscut sub numele de Pravila lui Vasile Lupu, care a contribuit la sistematizarea dreptului și la întărirea ordinii în Moldova.

Domnia sa a fost marcată de proiecte culturale și religioase importante: a construit biserici și mănăstiri, printre care Mănăstirea Trei Ierarhi, care rămâne un simbol al artei și arhitecturii moldovenești. A promovat învățătura și tipărirea de cărți, sprijinind dezvoltarea culturii scrise în țară.

Politic, Vasile Lupu a fost implicat în alianțe și conflicte cu domnitorii Țărilor Române vecine și cu puterile regionale, încercând să-și întărească influența în zonă. În ciuda ambițiilor sale, domnia sa s-a încheiat în urma unui conflict cu Matei Basarab, care l-a învins și l-a obligat să părăsească tronul.

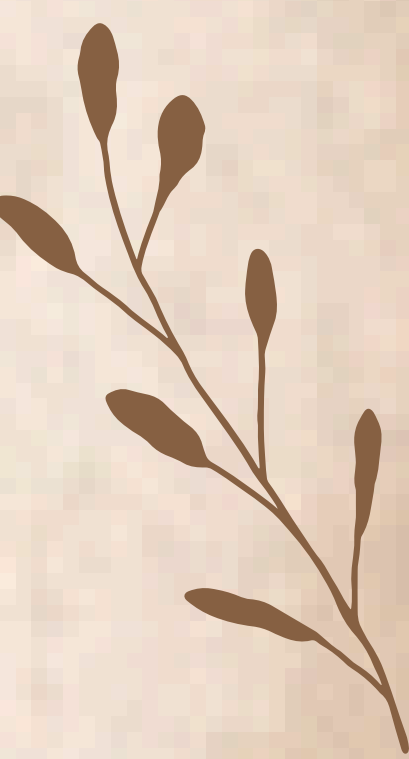
Vasile Lupu rămâne în istorie ca un domnitor preocupat de lege, cultură și religie, a cărui domnie a lăsat urme importante în organizarea statului și în patrimoniul cultural al Moldovei.

Matei Basarab

Matei Basarab (1600 – 1654) a fost domnitor al Țării Românești între 1632 și 1654, cunoscut pentru reformele administrative, promovarea culturii și consolidarea independenței față de influențele externe. Matei Basarab a organizat administrația țării, a întărit sistemul fiscal și a sprijinit dezvoltarea armatei pentru a apăra Țara Românească în fața amenințărilor externe, în special din partea Imperiului Otoman și a altor puteri regionale. A susținut cultura și educația, fiind cunoscut pentru tipărirea primelor cărți românești și pentru sprijinirea mănăstirilor și bisericilor.

În domeniul juridic, a emis legi și a clarificat structura administrativă, contribuind la organizarea statului și la întărirea autorității centrale. Sub domnia sa, Țara Românească a cunoscut stabilitate și prosperitate relativă, în ciuda presiunilor externe.

Matei Basarab a murit în 1654, lăsând în urma sa o moștenire de dezvoltare culturală, consolidare administrativă și apărare a independenței țării. Este considerat un domnitor înțelept și unul dintre cei mai importanți conducători ai Țării Românești din secolul al XVII-lea.

Mihai Viteazul

Mihai Viteazul (1558 – 1601) a fost unul dintre cei mai renumiți conducători ai Țărilor Române, cunoscut pentru încercarea de unire a Țării Românești, "țară medievală", Moldovei și Transilvaniei sub un singur conducător în anul 1600.

Mihai Viteazul a domnit în Țara Românească între 1593 și 1601, inițiind campanii împotriva Imperiului Otoman (Călugăreni - 1595) și consolidând autonomia țării. În 1599, a trecut Carpații și a preluat domnia Moldovei, iar în 1600 a obținut controlul și asupra Transilvaniei, realizând pentru prima dată unirea celor trei țări românești, chiar dacă această unire a fost de scurtă durată.

Pe plan militar, Mihai s-a remarcat prin tactica abilă, curajul și disciplina armatei sale. A purtat numeroase bătălii împotriva otomanilor și a nobiliștilor trădători, devenind un simbol al rezistenței românești și al luptei pentru independență.

Pe plan intern, Mihai a încercat să întărească autoritatea centrală și să mențină ordine în țară, sprijinind boierii loiali și protejând populația de abuzurile invadatorilor și ale boierilor trădători. Mihai Viteazul a fost asasinat în 1601 în Transilvania, iar moartea sa a pus capăt proiectului de unire, însă rămâne în istorie ca simbol al curajului, al unității naționale și al luptei pentru independența și suveranitatea Țărilor Române.

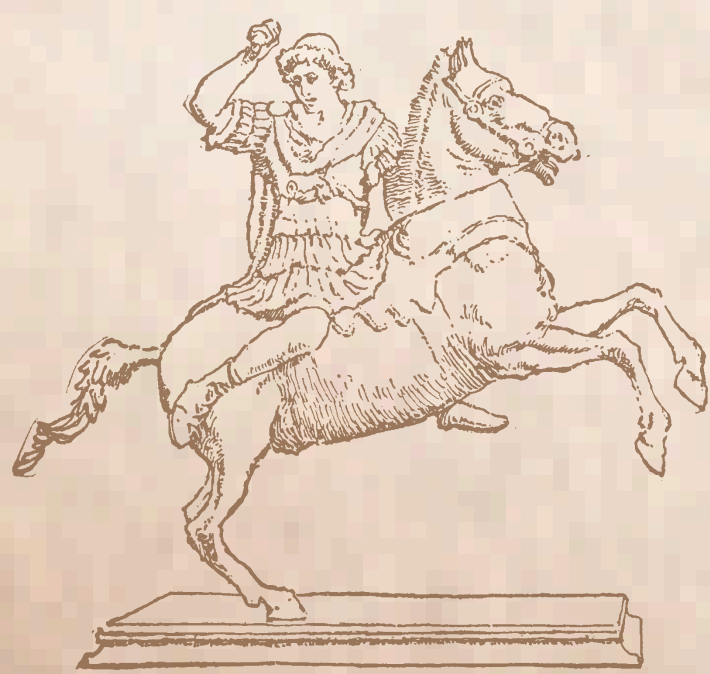
Ludovic al XIV-lea

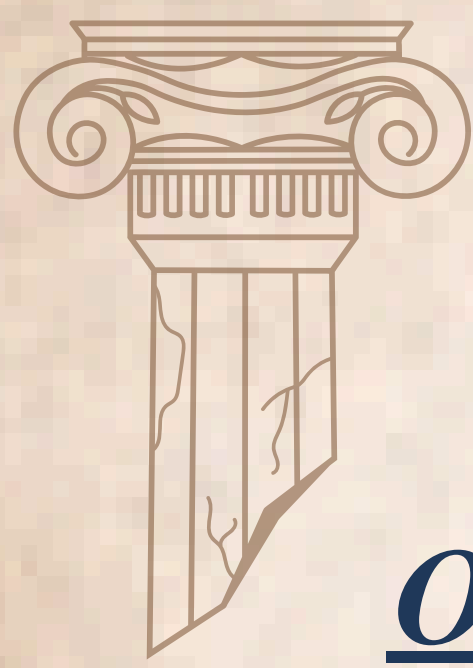
Ludovic al XIV-lea (1638 – 1715), supranumit „Regele Soare”, a domnit peste Franța timp de 72 de ani (1643 – 1715), fiind unul dintre cei mai longevivi și influenți monarhi din istoria Europei. Domnia sa este asociată cu absolutismul monarhic, centralizarea puterii și gloria culturală a Franței.

Ludovic al XIV-lea a consolidat autoritatea regală, reducând influența nobilimii și a parlamentelor regionale, și a transformat Palatul de la Versailles într-un simbol al puterii și opulenței monarhice. Sub conducerea sa, Franța a devenit un centru cultural și artistic de prim rang, promovând muzica, teatrul, artele vizuale și literatura, sprijinind artiști precum Molière sau Jean-Baptiste Lully.

Politic, Ludovic a purtat războaie pentru extinderea teritoriului și pentru afirmarea influenței Franței în Europa, precum Războiul Succesiunii Spaniole. În plan intern, a promovat centralizarea administrației și reforme fiscale, deși acestea au generat tensiuni sociale.

Ludovic al XIV-lea a murit în 1715, lăsând Franța ca una dintre cele mai puternice și influente monarhii ale Europei. Domnia sa rămâne simbolul absolutismului și al epocii în care cultura și puterea regală erau strâns legate.

← Epoca modernă →

Oliver Cromwell

Oliver Cromwell (1599–1658) a fost un lider militar și politic englez, cunoscut pentru rolul său central în Războiul Civil Englez și în perioada Commonwealth-ului. A condus armata Parlamentului împotriva forțelor regelui Carol I, obținând victorii decisive care au dus la condamnarea și executarea regelui în 1649. Cromwell a devenit Lord Protector al Angliei, Scoției și Irlandei, exercitând puterea ca lider absolut într-un regim republican, dar autoritar. A promovat reforme religioase, favorizând protestantismul puritan și restrângând influența Bisericii Anglicane tradiționale. Sub conducerea sa, au fost implementate măsuri pentru stabilizarea economiei, modernizarea administrației și întărirea armatei. Politica sa externă a fost activă, cu campanii în Irlanda și Scoția pentru consolidarea controlului Parlamentului și extinderea influenței engleze.

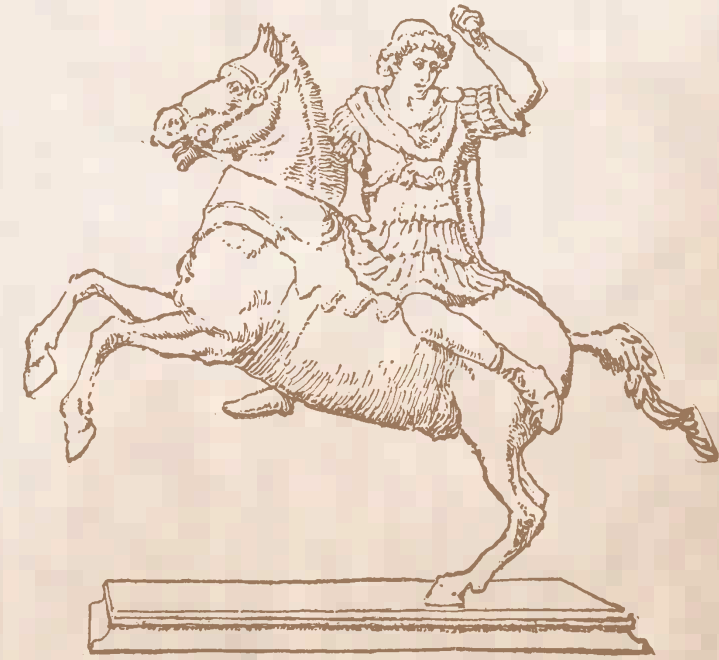
Cromwell a fost o figură controversată, admirată pentru abilitatea militară și devotamentul său religios, dar criticată pentru rigorile impuse și pentru folosirea puterii cu caracter dictatorial. Moștenirea sa a avut un impact durabil asupra monarhiei britanice și asupra dezvoltării guvernării constituționale în Anglia. Personalitatea sa combină fermitatea morală cu geniul militar, făcându-l unul dintre cei mai influenți lideri din istoria Angliei. Influența sa continuă să fie analizată și discutată de istorici, fiind un simbol al luptei pentru puterea Parlamentului și al reformei religioase. Cromwell rămâne o figură emblematică pentru perioada tulbură a secolului XVII în Marea Britanie.

Petru I

Petru I (1672–1725), cunoscut și ca Petru cel Mare, a fost țar al Rusiei și unul dintre cei mai importanți conducători din istoria țării. A domnit între 1682 și 1725 și este renumit pentru transformările radicale pe care le-a introdus în stat, armata și societatea rusă, urmărind modernizarea și europeanizarea Rusiei. A înființat o armată și o flotă modernă, reorganizând structurile militare după model occidental, și a introdus reforme administrative care au consolidat puterea centrală. Petru I a promovat dezvoltarea științei, educației și culturii, încurajând studiile în străinătate și crearea de școli și academii în Rusia. A fondat orașul Sankt Petersburg, care a devenit noua capitală și simbol al deschiderii către Europa. Sub conducerea sa, Rusia a extins teritoriile sale, câștigând ieșire la Marea Baltică și consolidându-și influența în regiune. Petru a impus reforme sociale, inclusiv modificarea obiceiurilor vestimentare și introducerea unor norme civile inspirate din Europa. Domnia sa a combinat ambiția personală cu viziunea strategică, transformând Rusia într-un stat puternic și modern. Este considerat unul dintre cei mai mari reformatori ai Rusiei, iar moștenirea sa a avut un impact durabil asupra dezvoltării politice, economice și culturale a țării. Personalitatea sa era energică, hotărâtă și adesea autoritară, dar vizionară în raport cu nevoile statului.

Dimitrie Cantemir

Dimitrie Cantemir (1673–1723) a fost un domnitor, savant și om de cultură al Moldovei, recunoscut pentru contribuțiile sale în istorie, filozofie, literatură și muzică. A fost domn al Moldovei între 1710 și 1711, în timpul Războiului Ruso-Turc, și a încheiat o alianță cu Rusia țaristă împotriva Imperiului Otoman, ceea ce i-a adus ulterior exilul. A scris „*Descriptio Moldaviae*”, o lucrare în latină care oferă o descriere geografică, istorică și etnografică a Moldovei. A fost primul membru străin al Academiei Imperiale din Berlin și a realizat studii de filozofie, muzică și limbă turcă. În exil la Curtea Rusă, a continuat să scrie și să dezvolte cercetările sale. Era un intelectual complet, combinând talentul literar cu studiile științifice și interesul pentru politică, fiind cunoscut pentru curiozitatea sa universală și deschiderea către cultura europeană și orientală.

Constantin Mavrocordat

Constantin Mavrocordat (1699–1769) a fost un domnitor important al Moldovei medievale și al Țării Românești, cunoscut pentru reformele administrative și fiscale care au modernizat structura statului.

Mavrocordat a domnit de mai multe ori între 1730 și 1769, introducând măsuri menite să eficientizeze colectarea taxelor, să limiteze abuzurile boierilor și să îmbunătățească administrarea justiției. A fost unul dintre primii conducători care au încercat să centralizeze puterea și să modernizeze aparatul birocratic al principatelor române.

Pe plan legislativ, Constantin Mavrocordat a elaborat legi clare și a promovat reguli stricte pentru administrarea satelor și a orașelor, contribuind la întărirea autorității domnești. Reformele sale au vizat și organizarea armatei, securitatea frontierelor și dezvoltarea economiei rurale.

Domnia sa a avut un impact durabil asupra Țărilor Române, pregătind terenul pentru reformele ulterioare și pentru modernizarea statului în secolele XVIII–XIX. Constantin Mavrocordat rămâne o figură simbolică a administrației eficiente și a responsabilității guvernamentale în istoria românească.

Ecaterina II

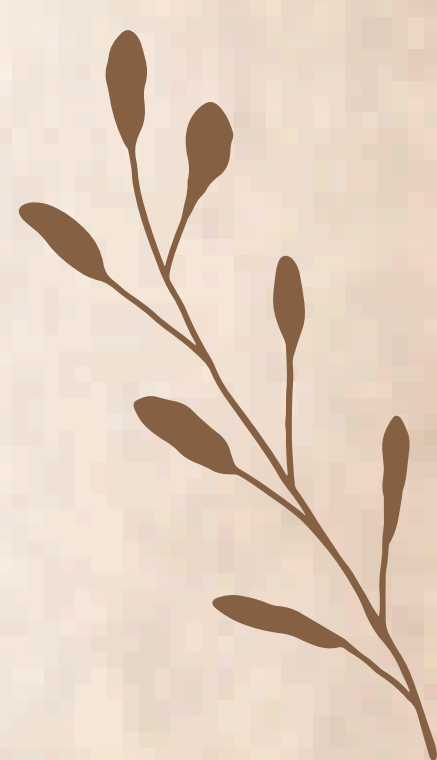
Ecaterina a II-a (1729–1796), cunoscută și ca Ecaterina cea Mare, a fost împărăteasă a Rusiei între 1762 și 1796, una dintre cele mai remarcabile figuri ale istoriei ruse. A venit la putere prin lovitură de stat, răsturnându-l pe soțul ei, Petru al III-lea. Domnia sa a fost marcată de reforme administrative, modernizarea statului și extinderea teritorială a Rusiei, consolidând poziția acesteia ca mare putere europeană. A promovat cultura, educația și arta, susținând înființarea școlilor, bibliotecilor și academiilor. A fost influențată de ideile iluminismului european și a corespondat cu filozofi precum Voltaire și Diderot. În politica externă, a obținut teritorii în Polonia, Marea Neagră și Crimeea, consolidând influența Rusiei în Europa și Orient. Era cunoscută pentru ambiția sa, inteligența strategică și capacitatea de a combina pragmatismul politic cu promovarea culturii. Sub conducerea ei, Rusia a cunoscut o perioadă de prosperitate economică și de înflorire a artelor, fiind considerată un simbol al absolutismului lămurat și al puterii monarhice moderne.

Thomas Jefferson

Thomas Jefferson (1743–1826) a fost un politician, filosof și unul dintre părinții fondatori ai Statelor Unite ale Americii. A fost principalul autor al **Declarației de Independență din 1776** și a promovat principiile libertății, egalității și drepturilor individuale. A servit ca al treilea președinte al SUA între 1801 și 1809, perioadă în care a susținut extinderea teritoriului american prin achiziția Louisianei și consolidarea autorității federale. Jefferson a fost un adept al republicanismului și al guvernării limitate, insistând asupra echilibrului între puterea federală și cea a statelor. A promovat educația și știința, fondând Universitatea din Virginia și sprijinind cercetarea științifică și explorările geografice, inclusiv expediția lui Lewis și Clark. Era pasionat de agricultură, arhitectură și filosofie, combinând interesele intelectuale cu activitatea politică. Jefferson a fost cunoscut pentru viziunea sa de creare a unei societăți bazate pe libertate și drepturi civile, dar a fost și o personalitate controversată, având contradicții între principiile proclamate și practica sa, inclusiv deținerea de sclavi. Influența sa asupra dezvoltării Statelor Unite este profundă, fiind considerat simbol al idealurilor democratice și al spiritului inovator american. Moștenirea sa include atât realizările politice și legislative, cât și contribuțiile culturale și educaționale care au modelat identitatea națională a SUA.

Gavriil Bănulescu Bodoni

Gavriil Bănulescu-Bodoni (1746–1821) a fost un cleric și om de cultură român din Basarabia, care a avut un rol esențial în viața religioasă și culturală a regiunii. A devenit mitropolit al Basarabiei și conducător al Bisericii Ortodoxe din această zonă, fiind recunoscut pentru eforturile sale de a consolida identitatea religioasă a populației. A promovat folosirea limbii române în cult și în educație, contribuind la păstrarea tradițiilor și culturii românești în

contextul schimbărilor politice. A inițiat reforme bisericești importante, modernizând organizarea administrativă și liturgică a eparhiei. A sprijinit înființarea școlilor, unde tinerii puteau învăța limba română și disciplinele de bază. De asemenea, a fondat tipografii, printre care tipografia episcopală de la Chișinău, unde s-au tipărit cărți religioase și didactice. A avut o viziune largă asupra educației, considerând că aceasta trebuie să fie accesibilă și relevantă pentru comunitate. Sub conducerea sa, Biserica a devenit un centru de cultură și învățare. A promovat legături cu alte centre ortodoxe din Europa, menținând schimburi culturale și religioase. A fost apreciat pentru înțelepciunea și devotamentul său față de comunitate. Influența sa a rămas puternică și după moarte, fiind considerat un simbol al ortodoxiei românești din Basarabia. Activitatea sa a contribuit la păstrarea identității naționale și la dezvoltarea spirituală a regiunii.

Napoleon Bonaparte

Napoleon Bonaparte (1769–1821) a fost un general și împărat francez, considerat unul dintre cei mai importanți lideri militari și politici din istoria Europei. S-a afirmat în timpul Revoluției Franceze, câștigând faima datorită strategiilor sale militare inovatoare și victoriilor din campaniile italiene și egiptene. În 1804 a fost încoronat împărat al Franței și a pus în aplicare reforme majore în administrație, justiție și educație, cunoscute sub denumirea de **Codul lui Napoleon**. Domnia sa a fost marcată de extinderea teritorială a Franței, prin războaie ce au schimbat harta Europei și au influențat echilibrul puterilor. Napoleon a promovat meritocrația, modernizarea statului și centralizarea puterii, transformând structurile administrative și militare ale Franței. A fost un reformator al instituțiilor și al societății, dar și un lider ambițios, a cărui dorință de expansiune a provocat conflicte majore. Campaniile militare și strategiile lui Napoleon Bonaparte sunt studiate și astăzi. Deși a fost înfrânt la Waterloo în 1815, influența sa asupra Europei a rămas puternică. El a promovat ideile de națiune, reformă și drept civil, rămânând o figură emblematică admirată pentru talentul său strategic, dar criticată pentru ambiția sa.

Tudor Vladimirescu

Tudor Vladimirescu (c. 1780–1821) a fost un lider politic și militar român, cunoscut pentru conducerea Răscoalei de la 1821 din Țara Românească. Provenea dintr-o familie de mici boieri și a fost inițial pandur, având experiență militară și cunoștințe despre condițiile sociale ale țăranilor. Răscoala sa a fost determinată de nemulțumirile legate de abuzurile fanarioților și greutățile țăranilor, fiind un moment important în lupta pentru dreptate socială și autonomie locală. Tudor Vladimirescu a organizat o armată de panduri și a stabilit legături cu diferite grupuri politice și sociale pentru a susține reforma administrativă și protecția țăranilor. A pledat pentru unirea intereselor naționale și pentru respectarea drepturilor populației, dorind modernizarea Țării Românești. Răscoala sa a avut efecte profunde asupra conștiinței naționale, influențând mișcările ulterioare de emancipare și reformă. Tudor Vladimirescu este apreciat pentru curajul, leadership-ul și viziunea sa în vremuri tulburi, devenind un simbol al luptei pentru dreptate și libertate. Chiar dacă răscoala s-a încheiat tragic, prin arestarea și execuția sa, memoria lui a rămas vie în istoria și cultura românească.

Abraham Lincoln

Abraham Lincoln (1809 – 1865) a fost al 16-lea președinte al Statelor Unite ale Americii, între 1861 și 1865. Este cunoscut pentru conducerea țării în timpul Războiului Civil American și pentru abolirea sclaviei.

Lincoln a venit dintr-o familie modestă și a devenit avocat și politician respectat, remarcându-se prin discursuri clare și viziune morală. A fost ales președinte într-un moment de profundă criză între statele nordice, care susțineau abolirea sclaviei, și statele sudice, care o practicau.

În timpul președinției sale, a emis **Proclamația de Emancipare**, prin care a declarat liberi toți sclavii din statele rebele, marcând un moment decisiv în istoria drepturilor civile. A promovat, de asemenea, politici care consolidau Uniunea și sprijineau dezvoltarea economică și infrastructurală a Statelor Unite.

Lincoln a fost asasinat în aprilie 1865, la scurt timp după încheierea războiului civil, de către John Wilkes Booth.

Moartea sa a șocat întreaga națiune, dar moștenirea sa a rămas puternică. Abraham Lincoln este considerat un simbol al libertății, al unității naționale și al dreptății sociale, fiind unul dintre cei mai respectați lideri din istoria Statelor Unite.

Otto von Bismarck

Otto von Bismarck (1815–1898) a fost un politician și diplomat german, supranumit „Cancelarul de Fier”, care a avut un rol decisiv în unificarea Germaniei în secolul XIX. A servit ca prim-ministru al Prusiei și mai târziu ca primul cancelar al Imperiului German, după proclamarea unificării în 1871. Bismarck a fost arhitectul politicii de *realpolitik*, bazată pe pragmatism, alianțe strategice și folosirea puterii militare pentru atingerea obiectivelor naționale. A condus războaie decisive, cum ar fi războiul cu Danemarca, războiul austro-prusac și războiul franco-prusac, care au consolidat poziția Prusiei și au dus la formarea Imperiului German. Sub conducerea sa, Germania a cunoscut modernizare administrativă, dezvoltare economică și consolidarea unui sistem birocratic eficient. Bismarck a implementat reforme sociale timpurii, inclusiv asigurări pentru muncitori, pentru a preveni influența socialismului radical. Politica sa externă a fost concentrată pe menținerea echilibrului de putere în Europa și izolarea Franței printr-o rețea de alianțe diplomatice. Personalitatea sa combina abilitatea strategică, pragmatismul și capacitatea de negociere, făcându-l unul dintre cei mai influenți lideri ai secolului XIX. Moștenirea sa a modelat structura politică și militară a Germaniei moderne și a influențat politica europeană pentru decenii.

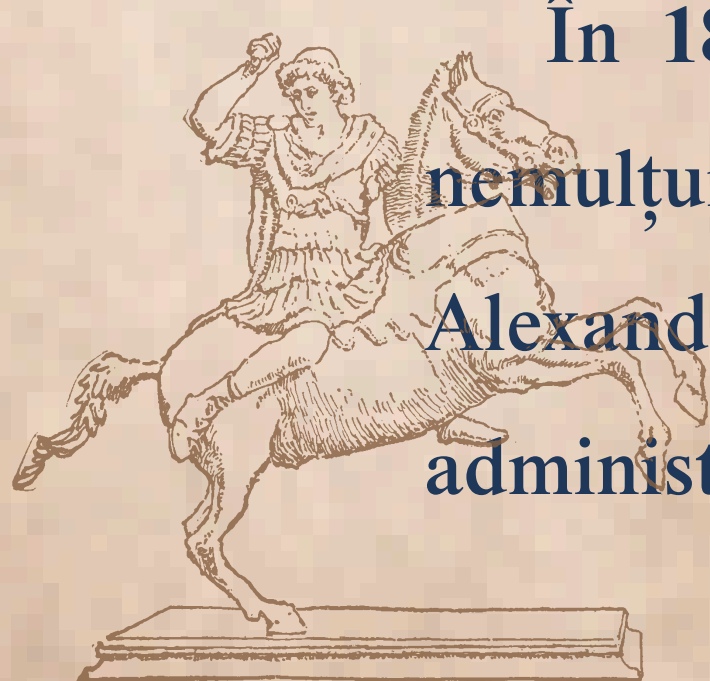
Mihail Kogălniceanu

Mihail Kogălniceanu (1817–1891) a fost un important om politic, istoric și publicist român, recunoscut ca unul dintre principalii promotori ai modernizării României în secolul XIX. A avut un rol esențial în Unirea Principatelor Române din 1859 și a susținut reforme sociale, economice și administrative menite să modernizeze statul. Ca ministru și prim-ministru, a militat pentru dezvoltarea infrastructurii, a educației și pentru legislație progresistă. A fost un adept al liberalismului și un susținător al emancipării țăranimii, promovând reforma agrară și abolirea unor privilegii feudale. A scris lucrări istorice și eseuri politice care au contribuit la înțelegerea trecutului românesc și la consolidarea ideii de unitate națională. Publicistica sa a fost orientată spre educarea societății și susținerea reformelor moderne. Kogălniceanu a combinat pragmatismul politic cu viziunea intelectuală, fiind un lider care înțelegea nevoia de progres și adaptare la contextul european. Influența sa asupra dezvoltării României moderne este considerată fundamentală, iar numele său rămâne legat de proiectele de modernizare și de consolidare a statului național. Personalitatea sa se remarcă prin curaj, integritate și dedicație pentru binele comun. Activitatea sa a contribuit la formarea unei elite politice și culturale capabile să transforme România într-un stat modern și democratic. Kogălniceanu rămâne un simbol al viziunii și reformei în istoria României.

Alexandru Ioan Cuza

Alexandru Ioan Cuza (1820 – 1873) a fost primul domnitor al Principatelor Române Unite, ales în 1859 în ambele principate, realizând astfel unirea politică a Moldovei și Țării Românești, un pas esențial spre formarea statului modern România. Cuza a fost un reformator energic, cunoscut pentru modernizarea instituțiilor statului și pentru măsurile sociale și economice. Printre cele mai importante reforme se numără: secularizarea averilor mănăstirești, reforma agrară care a eliberat țăranii, organizarea sistemului judiciar și a administrației centrale, precum și reformele în învățământ și infrastructură. Domnia sa a fost marcată de sprijinirea dezvoltării economice și culturale, înființând instituții moderne, precum universități, școli și reformând armata. Totodată, a introdus legi care au pus bazele statului de drept în România modernă.

În 1866, Alexandru Ioan Cuza a fost forțat să abdice de către boierii conservatori și alte facțiuni politice nemulțumite de autoritatea sa, dar moștenirea sa a rămas vie prin reformele fundamentale pe care le-a realizat. Alexandru Ioan Cuza rămâne un simbol al modernizării României, al unității naționale și al progresului social și administrativ în secolul XIX.

Vasile Alecsandri

Vasile Alecsandri (1821–1890) a fost un poet, dramaturg, om politic și diplomat român, una dintre cele mai importante figuri ale literaturii și culturii românești din secolul XIX. A contribuit semnificativ la dezvoltarea poeziei, teatrului și folclorului românesc, fiind inițiatorul culegerii și publicării de cântece și balade populare. Opera sa include poezii patriotice, romantice și didactice, precum și piese de teatru și poeme epice, în care promovează valorile naționale și tradițiile poporului român. Alecsandri a fost implicat activ în viața politică, susținând Unirea Principatelor Române și participând la mișcările revoluționare de la 1848. A fost diplomat și ministru, promovând cultura română în contexte internaționale și consolidând identitatea națională. Prin activitatea sa literară și publicistică, a influențat generații de scriitori și a contribuit la modernizarea limbii române. Alecsandri a combinat talentul artistic cu angajamentul civic, fiind apreciat pentru sensibilitatea sa poetică și patriotismul constant. Opera sa reflectă atât frumusețea naturii și tradițiilor românești, cât și idealurile naționale și aspirațiile sociale ale vremii. Personalitatea sa se remarcă prin versatilitate, inteligență și devotament pentru cultura și istoria României. Moștenirea sa literară continuă să fie studiată și apreciată, Alecsandri rămânând un simbol al romantismului și al spiritului național românesc.

Carol I de Hohenzollern-Sigmaringen

Carol I de Hohenzollern-Sigmaringen (1839 – 1914) a fost primul rege al României, domnind din 1866 până în 1914, și este cunoscut pentru consolidarea independenței, modernizarea statului și afirmarea României ca putere europeană.

Carol I a urcat pe tron după abdicarea lui Alexandru Ioan Cuza, fiind ales domnitor al Principatelor Române Unite și ulterior proclamat rege în 1881, după obținerea independenței României față de Imperiul Otoman, în urma Războiului de Independență al României.

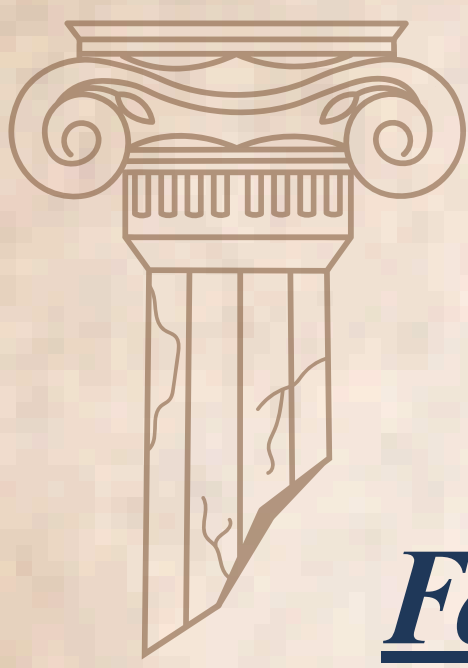
Domnia sa a fost caracterizată de reforme administrative, economice și militare. A modernizat infrastructura, a promovat construcția de căi ferate, poduri și clădiri publice și a susținut dezvoltarea industriei și comerțului. De asemenea, a întărit armata și instituțiile statului, consolidând autoritatea regală.

Carol I a fost apreciat pentru diplomația sa abilă și pentru menținerea stabilității politice, reușind să asigure recunoașterea internațională a României și să întărească relațiile cu marile puteri europene. A murit în 1914, lăsând în urma sa o Românie modernă și un stat puternic, recunoscut pe plan internațional. Carol I rămâne un simbol al independenței, stabilității și modernizării României.

Mihai Eminescu

Mihai Eminescu (1850–1889) este considerat poetul național al României și una dintre cele mai mari figuri ale literaturii române. Opera sa se remarcă prin profunzimea filozofică, sensibilitatea artistică și bogăția limbajului. A abordat teme diverse, de la iubire și natură, la condiția omului și destinul istoric al neamului. Poezia sa reflectă influențe romantice, dar și elemente de filozofie și folclor românesc, combinând lirismul cu meditația intelectuală. Cele mai cunoscute creații includ “Luceafărul”, “Doina” și “Scrisoarea III”, opere în care se văd preocupările pentru cosmos, dragoste, patrie și idealul uman. Eminescu a fost și jurnalist, desfășurând o activitate publicistică importantă la ziarul „Timpul”, unde a abordat probleme sociale, politice și culturale. Limba sa poetică, bogată și nuanțată, a influențat profund literatura română, devenind model pentru generațiile următoare. A trăit o viață dedicată creației, dar marcată de suferință și boală, murind prematur la 39 de ani. Personalitatea sa combină talentul artistic cu inteligența critică și sensibilitatea umană, făcându-l un simbol al culturii și identității românești. Opera sa continuă să fie studiată și apreciată pentru profunzimea și frumusețea expresiei. Eminescu rămâne un reper al literaturii universale, recunoscut pentru universalitatea temelor și profunzimea ideilor sale. Moștenirea sa literară și culturală este prezentă nu doar în poezie, ci și în jurnalism și publicistică, contribuind la formarea conștiinței naționale românești. Prin creația sa, Eminescu a reușit să surprindă esența spiritului românesc și aspirațiile universale ale omului.

← Epoca contemporană →

Ferdinand I

Ferdinand I (1865–1927) a fost rege al României între 1914 și 1927 și este cunoscut mai ales pentru rolul său în realizarea Marii Uniri din 1918. A condus România în timpul Primului Război Mondial, susținând intrarea țării de partea Antantei și contribuind la unificarea tuturor provinciilor românești. Sub domnia sa, România și-a extins teritoriul prin alipirea Transilvaniei, Basarabiei și Bucovinei, transformând statul într-o Românie Mare. Ferdinand I a promovat consolidarea administrației, modernizarea armatei și dezvoltarea infrastructurii, fiind preocupat de stabilitatea politică și economică a țării. A fost sprijinitor al educației și culturii, încurajând înființarea de școli și instituții culturale în noile teritorii unite. Domnia sa a fost caracterizată de echilibru între tradiție și modernizare, reușind să integreze diverse regiuni și comunități într-un stat unitar. Personalitatea sa era apreciată pentru modestie, responsabilitate și devotament față de națiune, fiind supranumit „Întregitorul de Neam și Țară”. Influența sa a rămas vizibilă în consolidarea României ca stat modern și unit, iar moștenirea sa este strâns legată de idealul de unitate națională și de stabilitate politică. Ferdinand I este considerat un simbol al patriotismului și al înțelepciunii în conducerea statului, fiind respectat atât în timpul vieții, cât și postum, pentru contribuțiile sale la istoria României. Domnia sa a pregătit terenul pentru dezvoltarea României interbelice, influențând politica, cultura și identitatea națională.

Winston Churchill

Winston Churchill (1874–1965) a fost un politician, orator și scriitor britanic, cunoscut mai ales pentru rolul său în conducerea Marii Britanii în timpul celui de-al Doilea Război Mondial. A deținut funcția de prim-ministru în două mandate (1940–1945 și 1951–1955) și a fost apreciat pentru curajul, tenacitatea și abilitățile sale de strategie politică și militară. Churchill a mobilizat populația britanică prin discursuri memorabile, inspirând rezistență și speranță în fața amenințării naziste. A participat activ la elaborarea strategiilor militare aliate și la coordonarea efortului de război, menținând legături strânse cu lideri precum Franklin Roosevelt și Iosif Stalin. În afara activității politice, a fost un prolific scriitor și istoric, câștigând Premiul Nobel pentru Literatură în 1953 pentru contribuțiile sale literare și pentru operele de istorie. Personalitatea sa combina inteligența, curajul și simțul umorului, fiind apreciată atât pentru abilitatea de lider, cât și pentru talentul oratoric. Moștenirea lui Churchill rămâne legată de victoria Aliatilor în cel de-al Doilea Război Mondial, consolidarea democrației britanice și influența sa asupra politicii internaționale. Influența sa continuă să fie studiată și admirată ca exemplu de leadership în momente de criză și de strategie politică. Churchill este considerat unul dintre cei mai importanți lideri ai secolului XX și un simbol al curajului și determinării în fața adversității.

Constantin Brâncuși.

Constantin Brâncuși (1876–1957) a fost un sculptor român de renume internațional, considerat unul dintre pionierii artei moderne și un simbol al creativității artistice românești. Opera sa se remarcă prin simplitate, eleganță și abstractizare, concentrându-se pe forme pure care transmit esența subiectului, de la figura umană la elemente inspirate din natură. Printre lucrările sale celebre se numără „Coloana Infinitului”, „Masa tăcerii” și „Pasărea în văzduh”, opere care combină tradiția populară românească cu inovația modernistă. Brâncuși a trăit și creat o bună parte din viață în Franța, unde a influențat profund mișcările artistice europene și a devenit parte a mediului avangardist. Tehnica sa, atenția la detalii și modul de redare a esenței au schimbat percepția asupra sculpturii, apropiind-o de limbajul abstract și universal. Personalitatea sa era modestă, concentrată pe artă și pe căutarea formei perfecte, evitând comercializarea excesivă sau notorietatea. Influența lui Brâncuși a depășit granițele României, iar lucrările sale continuă să fie expuse în marile muzee și colecții ale lumii. Moștenirea sa artistică

rămâne un reper al modernismului și al identității culturale românești, inspirând generații de artiști și sculptori. Prin creațiile sale, Brâncuși a demonstrat că arta poate exprima universalitatea și spiritualitatea prin forme simple, dar profunde, transformând sculptura într-un limbaj vizual recunoscut internațional.

Iosif Vissarionovici Stalin

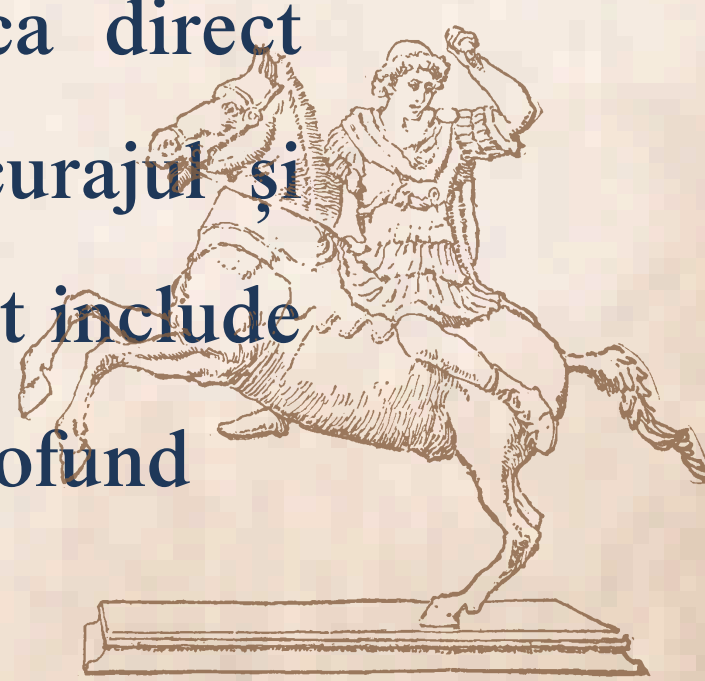
Iosif Stalin (1878–1953) a fost liderul Uniunii Sovietice, conducând Partidul Comunist și statul sovietic între anii 1924 și 1953. A consolidat puterea printr-un regim autoritar, centralizat, transformând URSS într-o mare putere industrială și militară, dar prin metode represive și printr-o politică de teroare politică. Sub conducerea sa, au avut loc colectivizarea agriculturii, industrializarea rapidă și campanii de eliminare a opozanților politici, ceea ce a provocat suferințe majore populației. Stalin a avut un rol decisiv în al Doilea Război Mondial, conducând Uniunea Sovietică în lupta împotriva Germaniei naziste și contribuind la înfrângerea Axei, câștigând influență majoră în Europa de Est postbelică. Politica sa externă a fost marcată de consolidarea blocului sovietic și extinderea influenței comuniste în regiune. Personalitatea sa se remarcă prin autoritarism, ambiție strategică și capacitate de control total asupra statului, dar și prin brutalitate și represiune. Moștenirea lui Stalin este controversată, combinând realizările în modernizarea industrială și victoria în război cu efectele tragice ale dictaturii, foametea și persecuțiile politice. Influența sa asupra istoriei se resimte și astăzi în studiile despre totalitarism, politică și relații internaționale. Stalin a modelat Uniunea Sovietică și echilibrul de putere global pentru decenii, fiind o figură emblematică și controversată a secolului XX.

Nicolae Titulescu

Nicolae Titulescu (1882–1941) a fost un diplomat, politician și jurist român, considerat unul dintre cei mai importanți reprezentanți ai României în politica internațională din prima jumătate a secolului XX. A fost ministru de externe în mai multe rânduri și președinte al Societății Națiunilor, unde a militat pentru păstrarea păcii, respectarea dreptului internațional și cooperarea între state. Titulescu a susținut alianțe regionale pentru securitatea Europei de Est și apărarea intereselor României, promovând politica de echilibru între marile puteri. A fost apreciat pentru viziunea sa europeană, diplomația abilă și angajamentul pentru justiția internațională. A luptat împotriva agresiunilor externe și a încercat să întărească poziția României în plan internațional, pledând pentru respectarea suveranității statelor mici. Titulescu a fost, de asemenea, un intelectual implicat, preocupat de teoria relațiilor internaționale și de consolidarea unui sistem de securitate colectivă. Personalitatea sa se remarcă prin integritate, curaj și perseverență, fiind un simbol al diplomației românești moderne. Influența sa continuă să fie recunoscută în istoria politicii externe a României și în studiile de relații internaționale. Moștenirea sa se reflectă în promovarea ideii de pace, respectul pentru dreptul internațional și în consolidarea prestigiului României pe scena europeană. Titulescu rămâne un reper al responsabilității și profesionalismului diplomatic, apreciat atât în țară, cât și internațional.

Franklin Delano Roosevelt

Franklin Delano Roosevelt (1882–1945) a fost al 32-lea președinte al Statelor Unite ale Americii, fiind singurul care a servit patru mandate consecutive, între 1933 și 1945. A condus țara în perioade extrem de dificile, precum Marea Criză Economică și Al Doilea Război Mondial, implementând politici economice și sociale cunoscute sub denumirea de New Deal, menite să stabilizeze economia și să sprijine populația afectată de criză. Roosevelt a promovat reforme financiare, crearea de locuri de muncă și sprijinirea industriilor, consolidând încrederea cetățenilor în guvern și în instituțiile statului. În politica externă, a jucat un rol esențial în coordonarea eforturilor Aliatilor și în pregătirea organizațiilor internaționale de după război, precum Organizația Națiunilor Unite. Era cunoscut pentru abilitățile sale de comunicare, inclusiv faimoasele „fireside chats”, prin care explica direct cetățenilor măsurile guvernamentale și motivele lor. Personalitatea sa combina pragmatismul politic, curajul și empatia, reușind să inspire încredere și să mobilizeze națiunea în momente critice. Moștenirea lui Roosevelt include consolidarea democrației americane, dezvoltarea statului social și leadership-ul internațional, influențând profund

politica și economia globală a secolului XX. Influența sa rămâne vizibilă în politicile sociale și în structura internațională creată după război, fiind considerat unul dintre cei mai importanți președinți americani.

Ion Inculeț

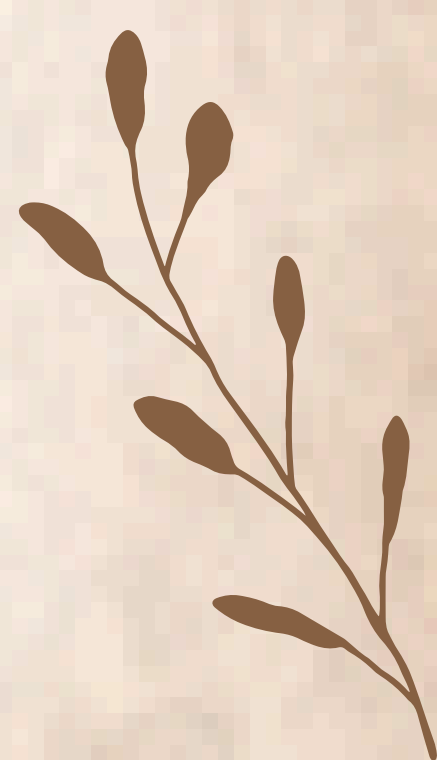
Ion Inculeț (1884–1940) a fost un politician și jurist basarabean, unul dintre liderii mișcării pentru unirea Basarabiei cu România. A participat activ la viața politică în perioada tumultuoasă a Primului Război Mondial și a Revoluției Ruse, fiind membru important al Sfatului Țării, organul legislativ al Basarabiei în 1917–1918. Inculeț a susținut cu fermitate actul unirii din 27 martie 1918, contribuind la integrarea politică, administrativă și socială a regiunii în România. A deținut funcția de președinte al Sfatului Țării și ulterior a fost ministru și deputat în cadrul statului român, promovând reforme administrative și economice. A fost apreciat pentru echilibrul său politic, pragmatismul și dedicarea pentru binele comunității basarabene. Inculeț a militat pentru modernizarea instituțiilor locale și consolidarea identității românești în Basarabia, susținând educația și cultura. Influența sa a fost semnificativă în stabilirea unui cadru legal și administrativ coerent pentru regiune și în promovarea cooperării între diversele grupuri sociale și etnice. Personalitatea sa se remarcă prin integritate, responsabilitate și patriotism, fiind un simbol al angajamentului civic și al unității naționale. Moștenirea lui Ion Inculeț continuă să fie recunoscută în istoria României și Basarabiei, ca parte a eforturilor pentru afirmarea drepturilor și identității naționale.

Alexei Mateevici

Alexei Mateevici (1888–1917) a fost un poet și preot român din Basarabia, cunoscut mai ales pentru poezia sa patriotică și pentru implicarea în promovarea identității naționale. Opera sa literară, deși scurtă din cauza vieții sale premature, reflectă dragostea pentru limbă, neam și credință, combinând lirismul cu mesajul social și patriotic. Cel mai cunoscut poem al său este „Limba noastră”, care a devenit un simbol al conștiinței naționale și ulterior imnul oficial al Republicii Moldova. Mateevici a fost activ și ca preot, implicându-se în educație și cultură, promovând în rândul tinerilor valorile spirituale și naționale. Scrierile sale pun accent pe conservarea limbii române și a tradițiilor populare, fiind profund influențate de cultura și folclorul basarabean. Personalitatea sa se remarcă prin devotament, sensibilitate artistică și patriotism autentic. Mateevici a trăit într-o perioadă de mari schimbări politice și sociale, iar poezia sa a inspirat generații viitoare să prețuiască identitatea națională. Influența sa rămâne puternică în cultura și literatura română, fiind considerat un simbol al dragostei pentru limba și neamul românesc. Prin opera sa, Mateevici a demonstrat cum poezia poate deveni un instrument de afirmare a identității și coeziunii naționale. Moștenirea sa literară și spirituală continuă să fie studiată și apreciată în Basarabia și în întreaga lume românească.

Carol al II-lea

Carol al II-lea (1893–1953) a fost rege al României între 1930 și 1940, cunoscut pentru domnia sa controversată și pentru influența majoră asupra politicii interbelice. A revenit pe tron după o perioadă în care fusese forțat să abdice, restabilindu-și puterea printr-un regim personalist, concentrând autoritatea în jurul său și limitând rolul partidelor politice. Domnia sa a fost marcată de instabilitate politică, ascensiunea partidelor de extremă dreaptă și crearea Regimului Regal Autoritar în 1938, care a vizat consolidarea puterii monarhice și controlul asupra administrației. A promovat politici economice și sociale pentru modernizarea țării, dar acestea au fost adesea eclipsate de crize politice și de tensiunile interne. Carol al II-lea a fost implicat în conflicte cu elitele politice tradiționale și cu mișcările extremiste, încercând să echilibreze influențele interne și presiunile externe. Personalitatea sa era charismatică, dar ambițioasă și uneori imprevizibilă, ceea ce a contribuit la percepția controversată a domniei sale. În perioada sa, România a pierdut teritorii importante în contextul presiunilor geopolitice din 1940, ceea ce a dus în cele din urmă la abdicarea sa în favoarea fiului său, Mihai I. Moștenirea lui Carol al II-lea rămâne complexă, combinând realizările culturale și administrative cu aspectele negative legate de autoritarism și crizele politice. Influența sa asupra istoriei României interbelice este studiată pentru înțelegerea

tensiunilor dintre monarhie, politică și societate. Domnia sa reflectă dificultățile României de a se menține stabilă într-un context internațional instabil și presiunile interne ale perioadei interbelice.

Maria Cebotari

Maria Cebotari (1910–1949) a fost o soprană și actriță de origine basarabeană, recunoscută pe plan internațional pentru talentul său vocal excepțional și prezența scenică impresionantă. A studiat muzica la București și a debutat pe scene importante din Europa, devenind rapid apreciată pentru vocea sa lirico-spinto și interpretările dramatice. Cebotari a fost cunoscută pentru rolurile din operele lui Puccini, Verdi și Mozart, dar și pentru participările la operele europene ale vremii. Cariera sa a inclus colaborări cu teatre și festivaluri prestigioase, iar interpretările sale au fost apreciate atât de public, cât și de critici. Pe lângă activitatea muzicală, a avut și o carieră cinematografică scurtă, dar remarcabilă, participând la filme muzicale care i-au evidențiat talentul actoricesc. Personalitatea sa se remarcă prin eleganță, sensibilitate artistică și profesionalism, fiind un simbol al excelenței muzicale românești în străinătate. Influența Mariei Cebotari a rămas puternică, iar vocea și interpretările sale continuă să fie studiate și admirate de melomani și artiști. Moștenirea sa culturală reprezintă un punct de referință pentru promovarea artei vocale și teatrale românești pe plan internațional. Prin talentul său, Cebotari a adus recunoaștere internațională Basarabiei și României, fiind considerată una dintre cele mai mari soprane ale secolului XX.

Margaret Thatcher

Margaret Thatcher (1925-2013) a fost o figură emblematică a politicii britanice, cunoscută sub porecla „Doamna de Fier”. Ea a condus Regatul Unit ca prim-ministru între 1979 și 1990, fiind prima femeie care a ocupat această funcție. Thatcher a fost liderul Partidului Conservator și a implementat politici economice de tip neoliberal, promovând privatizarea industriilor de stat, reducerea puterii sindicatelor și stimularea pieței libere.

Pe plan internațional, a avut o relație apropiată cu președintele american Ronald Reagan și a fost recunoscută pentru poziția sa fermă în războiul din Falkland (1982) împotriva Argentinei. Stilul ei de conducere autoritar și deciziile economice controversate au generat atât admirație, cât și critici, dar impactul său asupra politicii și economiei britanice rămâne profund și durabil.

Margaret Thatcher a fost cunoscută pentru discursurile sale clare și ferme, dar și pentru determinarea de a-și urma principiile fără compromis. Politicile sale au transformat economia britanică, dar au creat și tensiuni sociale în rândul clasei muncitoare. Moștenirea ei rămâne una polarizantă, admirată de unii pentru curaj și reforme, criticată de alții pentru consecințele sociale ale guvernării sale.

Mihail. S. Gorbaciov

Mihail Gorbaciov (1931–2022) a fost ultimul lider al Uniunii Sovietice, ocupând funcția de secretar general al Partidului Comunist între 1985 și 1991 și promovând reforme majore care au schimbat cursul istoriei sovietice. Este cunoscut pentru politicile glasnost (transparență) și perestroika (restructurare), menite să liberalizeze viața politică și economică și să modernizeze sistemul sovietic. Sub conducerea sa, au fost relaxate restricțiile politice și sociale, iar mass-media și societatea civilă au căpătat mai multă libertate de exprimare. Gorbaciov a promovat reducerea tensiunilor internaționale și dialogul cu Occidentul, contribuind la sfârșitul Războiului Rece și la semnarea unor tratate de dezarmare nucleară. De asemenea, a gestionat cu dificultate procesele de independență ale republicilor sovietice, ceea ce a condus în final la dizolvarea URSS în 1991. Personalitatea sa se remarcă prin viziune reformistă, curaj politic și dorință de schimbare, deși unele reforme au avut consecințe neașteptate pentru stabilitatea statului. Moștenirea lui Gorbaciov este complexă, fiind apreciat internațional pentru eforturile de pace și democratizare, dar criticat în țară pentru prăbușirea Uniunii Sovietice. Influența sa asupra politicii mondiale rămâne semnificativă, fiind considerat simbol al sfârșitului Războiului Rece și al tranziției spre o Europă și o lume post-sovietică.

Contribuțiile sale continuă să fie studiate ca exemplu de leadership în perioade de schimbare profundă.

Grigore Vieru

Grigore Vieru (1935–2009) a fost un poet și eseist moldovean, considerat unul dintre cei mai importanți scriitori ai literaturii române contemporane. Opera sa literară se remarcă prin sensibilitate, lirism și profunzime, fiind dedicată în special temelor de identitate națională, dragoste, familie și valorile tradiționale. Vieru a militat activ pentru păstrarea limbii române și a culturii românești în Basarabia, promovând prin poezie și publicistică conștiința națională. Este cunoscut pentru poezii pentru copii, care au devenit repere ale educației și culturii, precum și pentru poezii dedicate istoriei, patriotismului și drepturilor omului. A colaborat cu diverse publicații și a participat la mișcările culturale și sociale din perioada renașterii naționale a Basarabiei. Personalitatea sa se remarcă prin modestie, integritate și dăruire față de literatură și comunitate, fiind un simbol al devotamentului pentru limba și identitatea românească. Influența lui Grigore Vieru se resimte nu doar în literatură, ci și în educație și cultură, inspirând generații de cititori și scriitori. Moștenirea sa continuă să fie studiată și apreciată, iar operele sale sunt considerate un simbol al dragostei pentru limba română și pentru valorile naționale. Prin creația sa, Vieru a contribuit la afirmarea culturii românești în Basarabia și la consolidarea identității naționale în perioade dificile. Talentul său poetic, combinat cu angajamentul civic, îl fac unul dintre cei mai respectați scriitori români ai secolului XX.

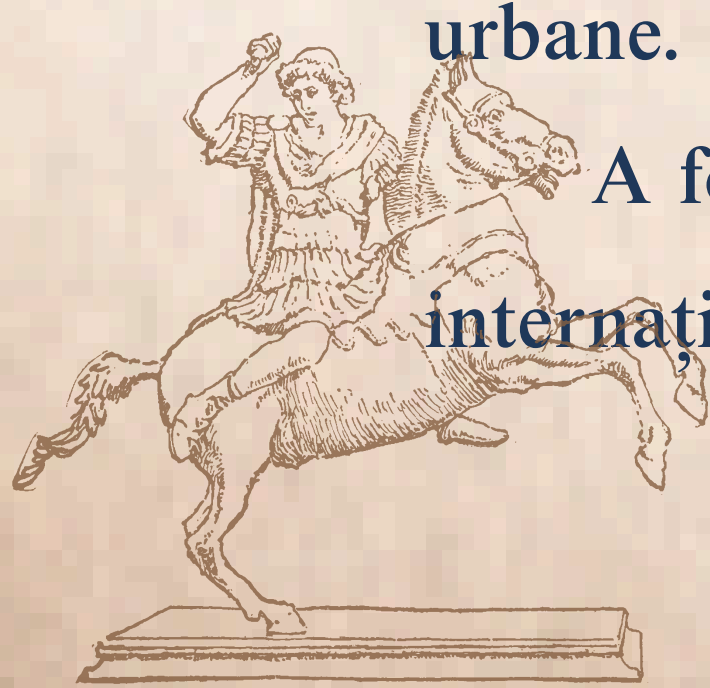
Maria Bieșu

Maria Bieșu (1935–2012) a fost o soprană de renume internațional din Republica Moldova, considerată una dintre cele mai mari voci lirice ale secolului XX. A debutat pe scena teatrului de operă și a câștigat apreciere pentru interpretările sale impresionante în operele lui Puccini, Verdi și alți compozitori celebri. Cariera sa a fost marcată de colaborări cu teatre și orchestre prestigioase din întreaga lume, aducând recunoaștere internațională atât pentru talentul său, cât și pentru cultura muzicală moldovenească. Bieșu a fost apreciată pentru expresivitatea dramatică, claritatea vocii și capacitatea de a transmite emoție profundă, fiind o interpretă completă, dedicată artei lirice. A primit numeroase premii și distincții, inclusiv titlul de **Artistă a Poporului și Premiul de Stat al Republicii Moldova**, precum și recunoaștere internațională. Maria Bieșu a avut și o activitate pedagogică, formând noi generații de cântăreți lirici și promovând muzica clasică în spațiul moldovenesc și internațional. Personalitatea sa se remarcă prin modestie, profesionalism și pasiune pentru muzică, fiind un simbol al excelenței artistice. Influența sa asupra operei și culturii muzicale din Moldova și România este profundă, iar interpretările sale continuă să inspire artiști și melomani. Moștenirea Mariei Bieșu reflectă nu doar talentul său vocal, ci și devotamentul pentru promovarea valorilor culturale și artistice. Prin cariera sa, Bieșu a contribuit semnificativ la afirmarea artei lirice românești pe plan mondial.

Emil Loteanu

Emil Loteanu (1936–2003) a fost un regizor, scenarist și poet moldovean, recunoscut pentru contribuțiile sale remarcabile în cinematografia sovietică și românească. Este celebru pentru filmele sale care explorează tradițiile, folclorul și sensibilitatea culturală a poporului moldovean și român, combinând lirismul vizual cu povestirea dramatică. Printre cele mai cunoscute lucrări se numără „Lăutarii” și „O șatră urcă la cer”, filme care au adus recunoaștere internațională și au fost apreciate pentru frumusețea vizuală și muzicală. Loteanu a fost pasionat de muzică și dans, integrând aceste elemente în filmele sale pentru a evidenția tradițiile populare și emoția umană. Opera sa se remarcă prin atenția la detalii, estetica poetică și capacitatea de a transmite autenticitatea vieții rurale și urbane.

A fost un promotor al culturii și identității moldovenești, aducând folclorul și arta populară în fața publicului internațional. Personalitatea sa se evidențiază prin creativitate, sensibilitate artistică și dedicare pentru

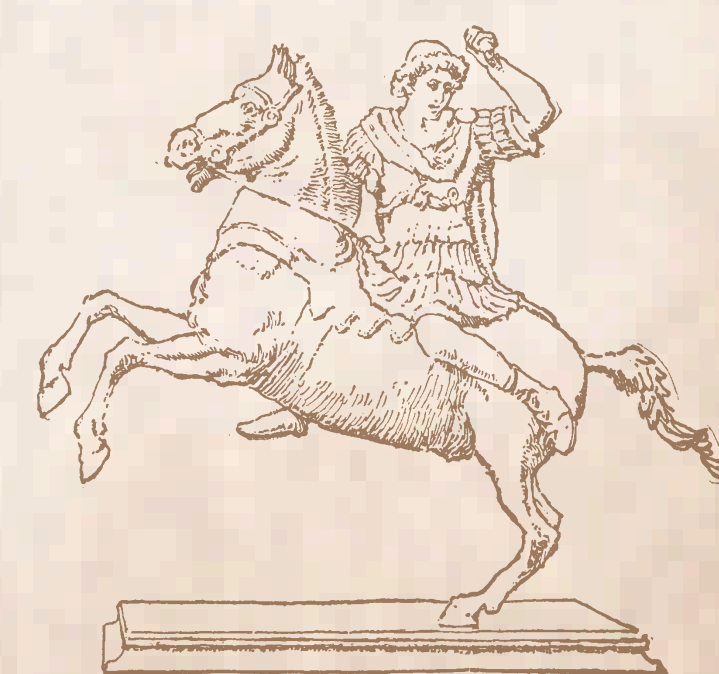

cinematografie. Filmele lui Emil Loteanu continuă să fie studiate și apreciate pentru valoarea lor artistică, pentru mesajul cultural și pentru influența asupra cinematografiei europene și sovietice.

Eugen Doga

Eugen Doga (1937-2025) este un compozitor și dirijor moldovean de renume internațional, cunoscut pentru contribuțiile sale remarcabile în muzica simfonică, de cameră și de film. Opera sa se remarcă prin lirism, sensibilitate și melodii memorabile, fiind apreciată pentru armonia subtilă și expresivitatea artistică. Doga a compus numeroase lucrări pentru orchestră, teatru și cinematografie, printre cele mai cunoscute fiind muzica pentru filmele sovietice și românești, precum și valsurile sale celebre. Este distins cu numeroase premii internaționale și recunoașteri pentru contribuția sa la cultura europeană și mondială. Personalitatea sa se remarcă prin modestie, pasiune pentru artă și dăruire în promovarea valorilor muzicale. Influența lui Eugen Doga se resimte în generațiile de muzicieni și compozitori care s-au inspirat din creația sa, iar lucrările sale continuă să fie interpretate și apreciate în întreaga lume. Moștenirea sa artistică reflectă tradițiile muzicale românești și universale, fiind un simbol al excelenței muzicale moldovenești. Prin muzica sa, Doga transmite emoții profunde, frumusețe estetică și un mesaj cultural puternic, consolidând patrimoniul muzical al regiunii și al lumii. Creațiile sale au devenit parte a repertoriului clasic și modern, iar contribuția sa la arta contemporană îl situează printre cei mai importanți compozitori ai secolului XX și XXI.

IV. Rezumate istorice

Indoeuropenizarea și constituirea popoarelor în Asia și Europa.

Procesul de indoeuropenizare s-a desfășurat pe parcursul unui mileniu 3500 - 2500 î.Hr. Din stepele nord-pontice și din Asia Centrală au migrat spre Europa și Asia în mai multe valuri din cauza problemelor demografice, a pământului infertil, care prin asimilarea populațiilor străvechi neolitice și geneza etnică au format noi popoare au creat civilizația epocii bronzului. Cele mai importante triburi de indoeuropeni care au migrat în Asia sunt: hitiții (centrul și estul Asiei Mici), mezii și perșii (Podișul Iran), arienii-au venit din Podișul Iran și s-au așezat cu traiul în India distrugând civilizația Harappa.

Migrația popoarelor indoeuropene în Europa au determinat geneza etnică a popoarelor europene:grecii,italicii, tracii (Peninsula Balcanică), celții (Europa de Vest și Centrală), germanii, slavii, popoarele baltice- Europa de Nord. Cea mai importantă consecință a procesului de indoeuropenizare constă în formarea limbilor indoeuropene, care pot fi împărțite în 2 grupuri mari:

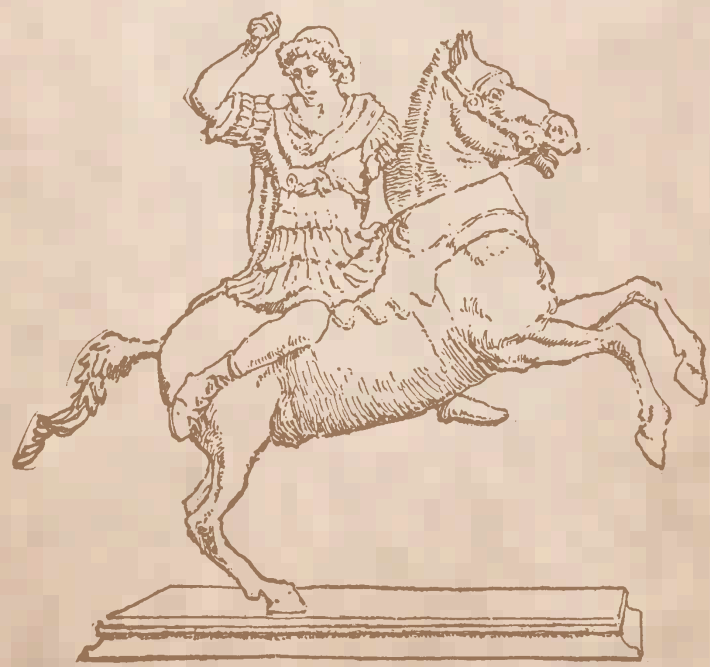

- satem-sanscrita, persana, scitica, limbile popoarelor baltice, limbile slave, limbile tracilor.
- grupul centru-greaca, latina, celtica, germana.

Constituirea și evoluția Imperiului Persan

Imperiul Persan (550 î.e.n-330 î.e.n) - cuprindea teritoriile Iranului, Irakului, Afganistanului, Turciei, Siriei, Egiptului, Israelului, Libanului, Cipru, teritorii mici din România, Bulgaria, Grecia, Arabia Saudită, Libia, Sudanul de Nord, Caucazul, India, Asia Centrală și China.

Toate imperiile care au existat de-a lungul istoriei s-au format pe baza războaielor expansioniste, la fel și Imperiul Persan, de exemplu Cyrus pune bazele Imperiului cucerind Asiria, Urartu, Cilicia, estul Anatoliei dar și datorită faptului că era un bun strateg, apoi cucerește Lydia ajungând la Marea Mediterană.

Darius I (cel Mare) centralizează imperiul, iar campanile militare au transformat Persia într-un stat de proporții colosale, care se întindea din India până la Dunăre. Darius al II-lea dorea să obțină o mai mare influență asupra Greciei, căutând să exploateze rivalitatea dintre Atena și Sparta, dar nu a reușit să obțină nici un beneficiu. Artaxerxes II (405 î.e.n) a încercat să-i influențeze pe grecii, care s-au supus legilor satraپیilor persane (corupție în scopul avantajelor economice), dar după moartea sa a lăsat țara în dezordine iar Fenicia, Cipru și-au proclamat independența, imperiul începea să decadă, astfel fiind cucerit de Alexandru Macedon.

Viața economică în India și China Antică.

Civilizația Indiei și Chinei Antice se numeau “civilizații fluviale”, din cauză că din punct de vedere geografice au luat naștere în văile marilor râuri- Ind, Gange, Huanghe, Iantzî, teritorii numite în istorie și “Semiluna fertilă”. În aceste state au apărut și s-au dezvoltat principalele ramuri economice și anume: agricultura (cultivarea cerealelor, legumelor, pomilor fructiferi, creșterea animalelor). Chinezii și indienii pentru a obține roade bogate utilizau pe larg asolamentul bienal, trienal, se construiau și canale de irigație (punând bazele sistemului de irigație), utilizau de asemenea și îngrășăminte naturale.

Un factor important al dezvoltării vieții economice l-a avut procesul de urbanizare, (în aceste state s-au dezvoltat primele orașe, ca de exemplu orașul Mohendjo-daro de pe teritoriul Indiei de astăzi, a apărut aproximativ în anul 2600 î.e.n). Pe larg se practica și meșteșugăritul- prelucrarea lemnului, pietrei, metalelor, prelucrarea bumbacului, inului, olăritul etc. Civilizația indusă spre exemplu, a realizat produse originale ale mestesugarilor (bijuterii, ceramică, unelte, arme, obiecte din teracotă sau bronz, sigilii, ș.a.).

Intens se practica și comerțul atât pe uscat, cât și pe mare, punându-se astfel bazele principalelor căi comerciale în Asia, ca de exemplu “drumul mătăsii”. Vechii chinezi au fost marinari foarte pricepuți. Aceștia au folosit busolele pentru orientarea templelor la început, însă în cele din urmă le-au folosit pentru navigație. Cu sute de ani înaintea europenilor au construit vase cu pânze, manevrate cu ajutorul cârmelor. Aceștia au ajuns în Africa pentru a face comerț. Negustorii indieni aveau legături comerciale cu orasele din Mesopotamia unde exportau aur, fildes, bumbac ș.a.

Civilizația indusă a realizat produse originale ale mestesugarilor (bijuterii, ceramica, unelte, arme, obiecte din teracota sau bronz, sigilii, s.a.). Pe întregul teritoriu al lumii antice nu se poate vorbi de o structură economică unitară. În Orient economia naturală era dominantă și numai o mică parte a produselor era destinată schimbului.

Datorită perfecționării uneltelor, organizării producției și construcției irigațiilor (diguri, canale, lacuri de acumulare, au fost valorificate spații întinse, iar productivitatea muncii a crescut. Statele Orientului antic au devenit mari producătoare de cereale (grâu, orez, mei, susan), în China, creșterea viermilor de mătase și a plantațiilor de duzi formau o activitate economică importantă.

Geto-dacii în izvoarele scrise antice

Triburile geto-dacilor fac parte din marele neam al tracilor-marea familie a indoeuropenilor, și după cum spune istoricul grec Herodot, neamul tracilor era cel mai numeros, iar geto-dacii cei mai viteji și mai dreپți dintre traci.

Numeroase mărturii nu s-au păstrat până în zilele noastre, dar puținele mărturii rămase conțin informație referitor la viața materială, spirituală și de stat a strămoșilor noștri.

Primele informații scrise ne sunt oferite de Hecateu din din Milet, mîn care găsim consemnări despre geto-dacii care locuiau în sudul Dobrogei de astăzi.

Istoricul grec Tucidide în în lucrarea „ Războiul peloponesiac”, vorbește despre legăturile geto-dacilor cu scitii. Geograful grec Strabon, amintește existența geșilor pe malul nordic al Dunării, făcând deosebiri între geși și daci- și anume că dacii și geșii vorbesc aceeași limbă.

Prima știre precisă referitoare la regatul geșilor din Nordul Dunării o avem de la Ptolomeu ce datează din anul 335 î.e.n, despre expediția lui Alexandru Macedon împotriva geșilor din Dobrogea.

Istoricii latini Dio Cassius, Pliniu cel Bătrîn, Trogus Pompeius ne oferă informații ample despre geto-dacii dacii locuiau pe ambele maluri ale râului Nistru, despre regatele timpurii ale geto-dacilor (Regatul lui Oroșes,

Rubobostes). La sfârșitul secolului I î.e.n, politicianul Frontinus- pomenește că “romanii sunt strămtorați de daci, care erau mulți la număr”. De asemenea informație veridică putem găsi iar în izvoarele istoricilor latini din secolele I-II d.Hr.-referitoare la confruntările daco-romane.

Conflictele daco - romane

Cele mai importante conflicte între daci și romani au loc în anii 87-88 și 105-106. În iarna 85/86 Decebal organizează o campanie militară a dacilor la sudul Dunării (Moesia). Ulterior, în anul 87, împăratul roman Domițian trimite în Dacia o armată romană condusă de Cornelius Fuscus. Va avea loc lupta de la Tapae (Porțile de Fier ale Transilvaniei) în care Decebal înfrânge armata romană. Anul următor, 88, tot la Tapae, are loc o nouă confruntare sângeroasă daco-romană urmată de pacea-compromis din 89 între Decebal și Domițian – pace favorabilă dacilor. Urmare a acestei păci Dacia devine stat clientelar Romei, iar Decebal primește subsidii și asistență din partea romanilor cu care consolidează forțele militare dace.

În anii 98-117 la conducerea Imperiului Roman vine împăratul Traian și conflictul daco-roman se reia prin războaiele din 101-102 și 105-106. În primul război daco-roman din 101-102 Decebal este înfrânt la Tapae și va fi nevoit să încheie pace cu romanii. Tratatul din anul 102 va fi unul nefavorabil dacilor, prin care Decebal cedează Banatul, Oltenia și Muntenia romanilor. Totodată, acest tratat semnifica renunțarea la o politică de sine stătătoare a Daciei și presupunea dărâmarea zidurilor cetății dacice. Decebal nu respectă prevederile păcii astfel încât urmează al doilea război daco-roman în 105-106: trupele romane asediază Sarmizegetusa Regia și cuceresc Dacia, care devine provincie romană.

Consecința directă a cuceririi Daciei de către romani fost romanizarea poporului geto-dac și formarea unui nou popor, poporul daco-roman.

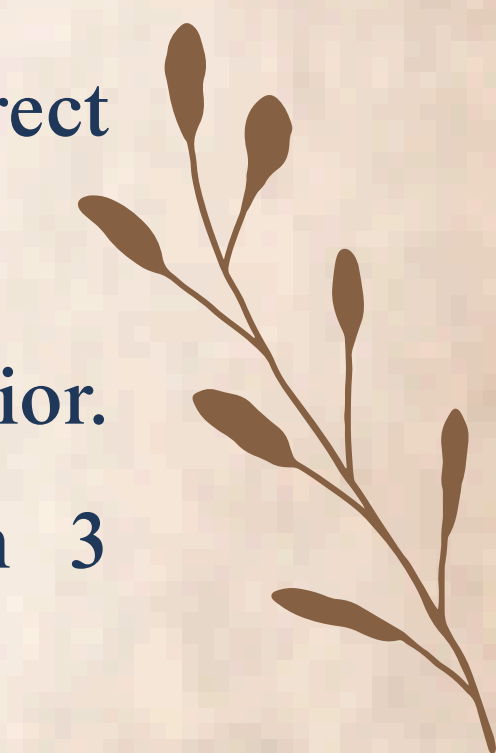
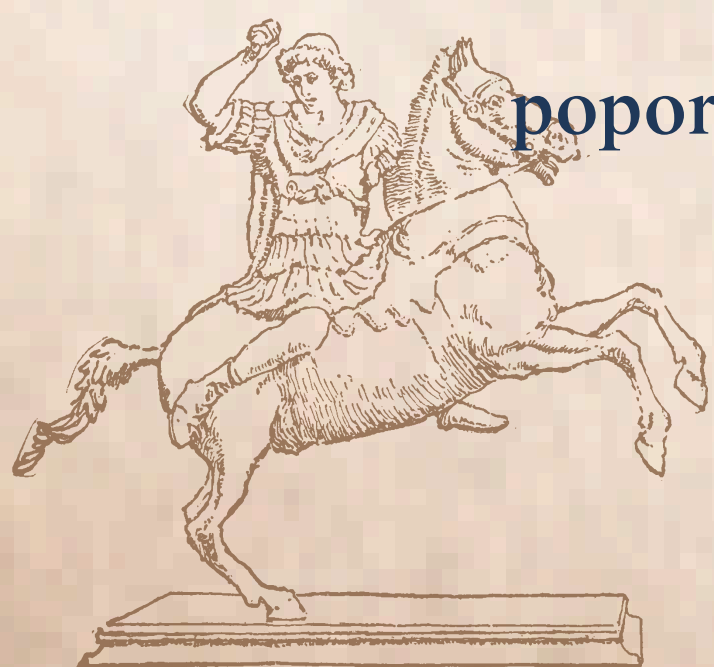
Organizarea administrativă a Daciei - instrument al procesului de romanizare

Romanizarea este un proces de uniformitate a popoarelor indo-europene sub influența Imperiului Roman. Romanizarea Daciei a avut loc între anii 106-275 d.Hr. Principalii factori ai romanizării au fost: modul de viață, armata, administrația, veteranii, coloniștii, justiția romană, legăturile comerciale, religia creștină, și desigur limba latină.

După cucerirea Daciei, aceasta a devenit provincie de rang imperial, deoarece era subordonată direct împăratului, și administrată de un guvernator cu capitala Ulpia Traiana Sarmizegetusa.

Între anii 117-118 d.Hr, împăratul Hadrian a împărțit Dacia în 2 părți: Dacia Inferior și Dacia Superior. Între anii 121-122 împăratul Hadrian a reorganizat din nou din punct de vedere administrativ regiunea în 3 părți: Dacia Superior, Dacia Inferior, Dacia Porolissensis.

După părerea mea organizarea administrativă și romanizarea Daciei au reprezentat o consecință a politicii împăraților romani, deoarece principalul rezultat al procesului de romanizare a fost formarea poporului daco-roman. Atunci când împăratul Aurelian a decis retragerea armatei din Dacia în anul 271 pe teritoriul Daciei a rămas populație romanizată care în condițiile marilor migrații, în urma procesului de etnogeneză, a dat naștere poporului român și a limbii române.

Declinul și căderea Imperiului Roman de Apus.

În sec. III-IV d. Hr Imperiul Roman începe să decadă. Principalele cauze care au dus la căderea Imperiului Roman au fost: criza politică din Imperiu, criza social-economică dar cea mai importantă cauză este migrația triburilor barbare și distrugerea hotarelor de către barbari.

În sec. al III-lea profitând de decăderea Imperiului, triburile germane tot mai frecvent trec peste limesul roman. Schimbările social-economice ce se produceau în mediul lor i-au determinat să părăsească locurile de baștină din zona Mării Baltice și să migreze spre stepile din nordul Mării Negre. Împărații romani necătând la faptul că înfăptuiau numeroase reforme pentru a păstra unitatea statului, ca de exemplu Constantin cel Mare care a dat libertate creștinilor prin Edictul de la Milano în 313, Theodosius I care în 395 care a lichidat religiile păgâne și a oficializat religia creștină, înrolarea barbarilor în armata romană, împărțirea imperiului în două părți (capitala Constantinopol și Roma), nu au reușit să păstreze integritatea teritorială.

Declinul Imperiului Roman s-a datorat conducerii ineficiente a împăraților romani mai ales că conducătorii militari și nobilii nu se supuneau împăratului, nu au reușit să rezolve problemele politice, social-economice din stat, de aceea triburile barbare germane au distrus Imperiul Roman de Apus în anul 476 e.n

Europa și Asia moștenitoarea Bizanțului.

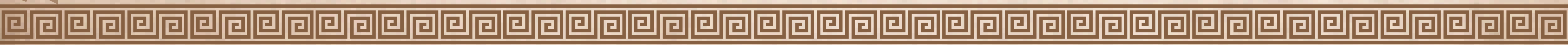

Imperiul Bizantin a fost continuatorul Imperiului Roman de Apus, care a existat între anii 476-1453, până când nu a fost ocupat de Imperiul Otoman unul din cele mai importante orașe medievale-Constantinopolul, care a fost numit pe drept cuvânt „oraș-rege”, a fost o metropolă cu o importanță majoră în Evul Mediu.

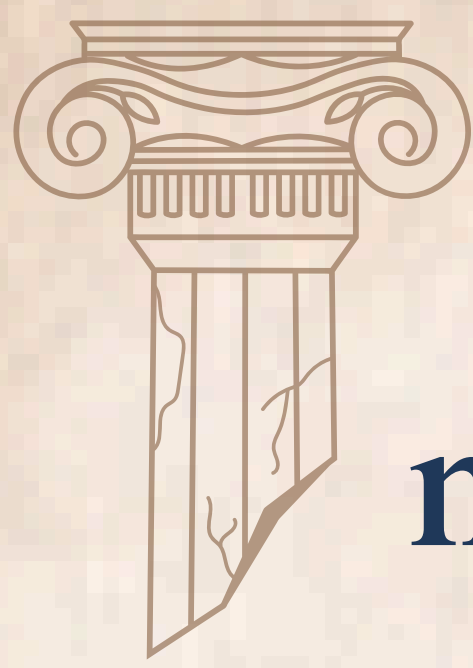
Cultura bizantină reprezintă fără nici o îndoială una din cele mai remarcabile culturi ale lumii. Datorită poziției sale unice de continuatoare a valorilor Imperiului Roman. De aceea dezvoltarea culturilor vest-europene, slave, islamice nu poate fi înțeleasă fără a vorbi de influența bizantină, la fel ca și studierea istoriei medievale europene. Imperiul Bizantin a fost singurul stat stabil în perioada medievală, asigurând Vestului Europei securitatea în fața invaziilor devastatoare din Răsărit.

În comerț Bizanțul făcea legătura cu drumurile comerciale orientale (drumul mătăsii).

Bizanțul a fost calea prin care cunoștințele antichității au fost transmise lumii islamice și celei europene renaștentiste, și cel care a răspândit creștinismul, chiar dacă în unele cazuri se vorbește doar de lumea ortodoxă est-europeană.

Totodată prin intermediul Bizanțului în Europa și Asia mică s-a păstrat moștenirea imperială în special în Europa de Est ca de exemplu în Țările Române (puterea absolută, divină a domnitorului) și legislația moștenită de la romani.

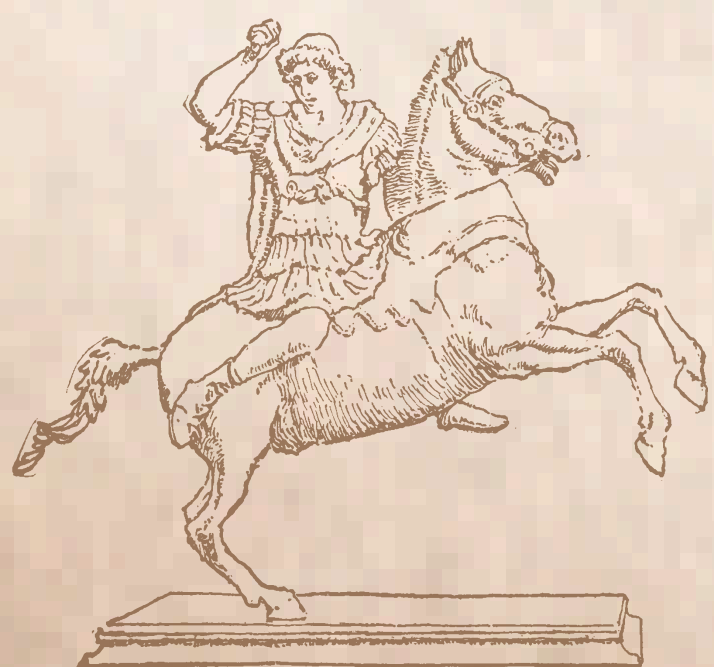
Unitatea lingvistică și de neam a românilor și moldovenilor între continuitate și dispute științifice

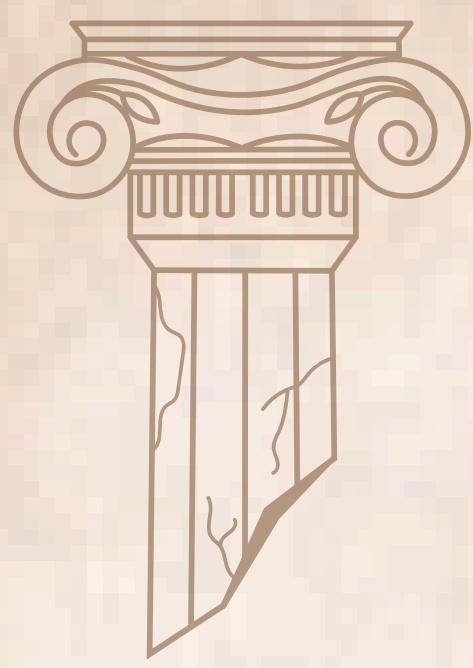
Procesul de romanizare care s-a început în anul 106 d.Hr și s-a finisat în anul 275 în urma retragerii aureliene, a dus la introducerea limbii latine în Dacia care mai târziu în sec. al VIII-IX – lea, a căpătat denumirea de limbă romanică (romană). Teoriile științifice demonstrează că 65% din lexicul limbii române este de origine latină și restul de origine slavă, turcă. Teoriile științifice umanității și iluministii români ca de exemplu: Grigore Vieru, Nicolae Olahus, Samuil Micu, Petru Maior argumentau ideea de unitate lingvistică a românilor și moldovenilor prin expresiile: de la Roma ne tragem, din Dacia traiană. Teritoriile Daciei romanizate de la Sud de Dunăre, au influențat din punct de vedere lingvistic, religios, și comercial prin intermediul populației romanizate.

Totuși există și alte teorii științifice care combat unitatea lingvistică a românilor din cauză că la Nord de Dunăre, nu au fost romanizați dacii liberi în special datorită migrației triburilor barbare, ca de exemplu slavii care au migrat la Sud de Dunăre în 602, ajungând să migreze și la Nord de Dunăre.

Astfel că în fondul lingvistic s-a introdus multe elemente slave argumentându-se că domnitorii Țării Românești și a Țării Moldovei utilizau limba slavonă în cancelaria de stat. Principalele opere literare, la fel erau scrise în limba slavonă.

În concluzie putem afirma că din punct de vedere cultural , lingvistic , religios suntem de același neam pentru că de-a lungul istoriei, în sursele istorice populația din spațiul românesc era numită de către străini astfel-români, vlahi, olași, din cauza contactelor cu Imperiul Roman.

Scrierile medievale - dovada unității culturale a românilor în Țara Românească și Țara Moldovei

Primele manifestări scrise ale ideii de unitate națională le descifrăm încă de la mijlocul secolului al XVI-lea. În lucrarea *Hungaria et Atila*, scrisă în limba latină, în 1536, vestitul umanist de origine română Nicolae Olahus justifica această idee printr-un argument istoric și geografic, atestat din antichitate, demonstrând că românii viețuiesc cu toții pe pământul vechii Dacii, alcătuită din „Valahia Mare (Țara Românească), numită și Transalpina, Moldova, Transilvania, Maramureșul, Țara Someșului, Tara Crișului, și Țara Timișului”. Detaliindu-și argumentele, Nicolae Olahus arată că „moldovenii au aceeași limbă, aceleași obiceiuri și aceeași religie ca și cei din Țara Românească ; se deosebesc puțin doar la îmbrăcăminte”.

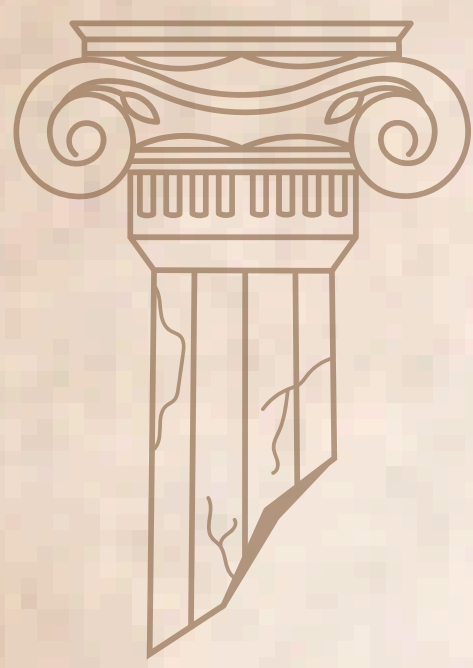
Semnificația fundamentală a cărților religioase în formarea și consolidarea unei conștiințe a unității naționale a constat însă în pledoaria directă pentru o limbă română unitară, înțeleasă și vorbită de toți românii. Demonstrând unitatea de limbă, cărturarii din secolele al XVI-lea și al XVII-lea sădeau în conștiința românilor credința că aparțin unuia și aceluiași neam.

Deosebit de elocvent este faptul că în predosloviile acestor cărți se utilizau de regulă noțiunile român, români, românesc, românească, românești, tocmai pentru a susține ideea că între locuitorii țărilor românești nu exista nici o deosebire, fiind înfrățiți prin aceeași limbă, vorbită și înțeleasă de toți. De exemplu, în *Evanghelierul românesc*, tipărit de diaconul Coresi în 1561, la Brașov, se arată : „Și am scris aceste sfinte cărți de învățătură, să fie popilor românești ' să înțeleagă să învețe pe români cine-s creștini”. În *Palia de la Orăștie*, din 1582, Șerban Diacul se adresa „fraților români”. Tipărind, în 1645, *Cartea care se cheamă Răspunsul împotriva Catehismului calvinesc*, Varlaam preciza, în *Predoslovie*, că se adresează în primul rând ardelenilor, pentru că sunt „cu noi de un neam român”.

A rămas celebră comparația cuvintelor făcută de mitropolitul Ardealului Simion Ștefan, în *Noul Testament* din 1648, argumentând necesitatea unei limbi înțelese de toți românii, care să circule în toate țărilor românești, ca și banii, comunitatea de limbă conducând la ideea de comunitate etnică și teritorială, la ideea de unitate a întregului neam românesc.

Grigore Ureche, în *letopisețul său* demonstrează originea comună a tuturor românilor, unitate întemeiată pe latinitatea limbii vorbite de toți românii, al cărei izvor se afla la Rîm, adică la Roma împăratului Traian. Dorința patriotică de a evidenția originea comună și unitatea întregului neam românesc, din Moldova, Muntenia și Transilvania, de a spulbera teoriile false din acea vreme, care încercau să conteste realitatea istorică, l-a însuflit și pe Miron Costin, în lucrarea *De neamul moldovenilor*, să argumenteze pe baza faptelor istorice, originea comună a tuturor românilor, Miron Costin demonstra în același timp, unitatea întregului neam, atestată de apartenența sa la o unică și bine delimitată organizare statală, străvechea Dacie : „Locul dară unde este acum Moldova și Țara Muntenească este drept Dachia, cum și tot Ardealul cu Maramuresul și cu Țara Oltului”.

Particularitățile Renașterii și Umanismului în Țările Române

Renașterea și Umanismul în Țările Române au avut particularități distincte față de cele din Occident, influențate de contextul politic, social și religios local. Spre deosebire de Italia sau Franța, unde Renașterea s-a manifestat printr-o revigorare puternică a artelor și științelor, în Țările Române aceasta a fost mai degrabă selectivă și adaptată nevoilor locale, concentrându-se pe educație, religie și cultură scrisă.

Umanismul românesc a fost în mare măsură umanismul cleric și boieresc, promovat de cărturari, clerici și domnitori, care au tradus lucrări religioase și filosofice, au scris cronici și au dezvoltat școli. Accentul a fost pus pe formarea intelectuală a elitei, păstrarea identității culturale și promovarea limbii române literare, păstrând în același timp legătura cu valorile europene.

Arta și arhitectura au reflectat influențe occidentale, dar adaptate stilului local, așa cum se vede în manuscrisele ilustrate, bisericile pictate și decorațiunile monumentale. În concluzie, Renașterea și Umanismul în Țările Române au fost un proces de asimilare selectivă și adaptare culturală, care a consolidat identitatea națională și a pregătit terenul pentru dezvoltarea literaturii și științelor în secolele următoare.

Răspândirea reformei în spațiul românesc - general și specific

Cei dintâi dintre catolicii din Transilvania care au aderat la Reformă au fost sașii, însuflețiți de ideile reformatorului german, Martin Luther, care-i îndemna la nesupunere față de ierarhia Bisericii Catolice, la disprețuirea Sfintelor Taine, a sărbătorilor, posturilor și icoanelor și la săvârșirea serviciilor religioase în limba lor proprie. Autoritatea bisericească a fost complet distrusă, oamenii nemalecunoscând instanțele bisericești ca până atunci, mergând cu toate cauzele lor înaintea instanțelor civile.

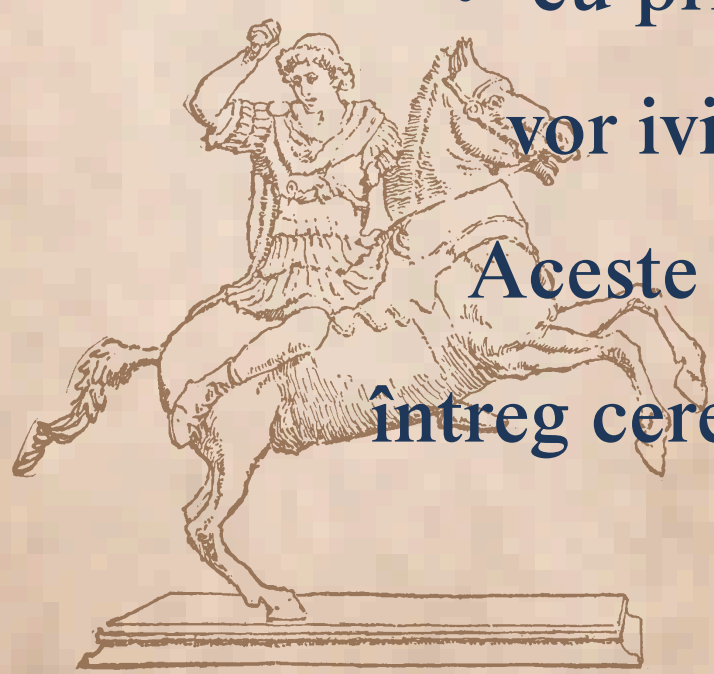
Sașii au rămas statornici luteranismului, pe când ungurii, deși la început au aderat și ei la luteranism, iar nu după mult timp au aderat la calvinism. La început au fost considerați eretici și persecutați, dar prin hotărârea dietei de la Turda din 1-11 iunie 1564, calvinismul a devenit religie oficială. Într-o altă sesiune a dietei ținută la Turda, la 10-17 mai 1566, s-a hotărât ca toți catolicii să fie expulzați; apoi, o parte dintre unguri, au părăsit calvinismul și au îmbrățișat unitarianismul.

Așadar, pe ruinele vechii și puternicei religii catolice, în Transilvania, în abia o jumătate de veac, s-au ridicat trei confesiuni protestante: luterană, calvină și unitariană.

Principalele trăsături ale reformei religioase în Transilvania sunt:

- cuvântul lui Dumnezeu va fi propovăduit numai după textul Bibliei;
- Botezul va fi administrat cu apă simplă, nesfințită;
- Cununia se va face cu jurământ;
- credincioșii, luminați de Duhul Sfânt, care doresc să treacă la calvinism, să fie liberi să o facă;
- protopopii aleși nu pot fi judecați și pedepsiți decât cu aprobarea superintendentului;
- cu prilejul vizitațiilor canonice va judeca, împreună cu protopopii care îl însoțesc, cauzele mai importante ce se vor ivi. Scaunul de judecată vlădicesc va supune deciziile sale cenzurii superintendentului calvin.

Aceste condiții au fost aduse și la cunoștința preoțimii, obligată să le observe cu strictețe. Ele modificau esențial întreg ceremonialul bisericesc al românilor și, în mare parte, structura dogmatică. Liturghia cuprindea numai citiri

din Biblie, iar vlădica român devenea un simplu vicar al superintendentului calvin, fără a cărui aprobare nu putea lua nici o măsură importantă, nu putea numi și destitui protopopi și nu putea da sentințe definitive nici într-un proces.

Domnul - conducătorul suprem al țării.

Pe parcursul epocii medievale domnitorul în Țările Române avea mari atribuții. Domnia reprezenta organul politic, social-economic, cultural în Țările Române (putere politică centrală)

Domnitorii purtau titulatura în funcții de teritoriile stăpânite (domn, stăpân). Domnitorii români ca și alți suverani din evul mediu încredințau temporar și revocabil o parte din atribuțiile altor instituții ca de exemplu: Sfatul Domnesc în Țara Românească și în Țara Moldovei, Sfatul voievodului și apoi a principelui în Transilvania corespund curții regale, acest sfat sau consiliu avea doar un rol consultativ. Membrii acestui sfat erau numiți de domnitor, în cauză Transilvaniei puterea voievodului a variat. Voievodul era numit și revocat de regele regatului Ungariei.

După prăbușirea regatului maghiar și proclamarea Transilvaniei sub suzeranitatea Porții Otomane în 1541, ca principat autonom, titulatura de voievod a fost înlocuită cu cea de principe. Astfel putem spune că, domnitorul era figura principală în stat, deoarece avea mari funcții: legislative, executive, militare și culturale.

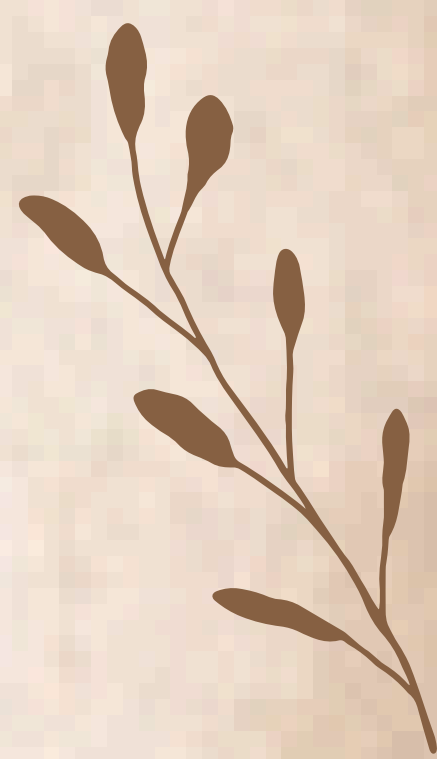
Viața economică în Țările Române și europene în evul mediu

În epoca medievală principalele ramuri economice erau: agricultura, cultivarea culturilor cerealiere, pomicultura, piscicultura, viticultura, creșterea animalelor. Intens se dezvoltă și meșteșugăritul: prelucrarea lemnului, sticlei, metalelor, blănurilor, materiei textile etc. O altă ramură economică era comerțul, cel extern era practicat pe uscat și pe mare, cel intern între domeniile feudale, dar cel mai des se organizau în orașe târguri și iarmaroace în orașe de câteva ori pe săptămână.

O particularitate specifică a vieții economice în evul mediu a constituit-o formarea breslelor (asociații ale meșteșugarilor) și a gildelor (uniuni ale negustorilor - zarafii, cămătarii).

Cel mai important factor al dezvoltării vieții economice în evul mediu a fost apariția și dezvoltarea orașelor, care se construiau în jurul drumurilor comerciale importante. Orașele de la Nordul Italiei, și din Nordul Europei controlau comerțul în Evul Mediu în special în Marea Baltică și Marea Mediterană, drumul Levantului (prin intermediul Imperiului Bizantin).

În Țările Române principala ocupație economică o constituia agricultura. Se cultivau intens culturi cerealiere, culturi tehnice (în, cânepă, tutun), creșterea animalelor, și nu în ultimul rând se dezvoltă viticultura, chiar și în unele surse istorice se vorbește despre faptul că vinurile din Țările Române sunt de o calitate mai înaltă decât în țările europene. În concluzie putem menționa că orașele erau centre economice importante în evul mediu, iar agricultura era ramura de bază în evul mediu.

Luptele antiotomane ale domnitorilor români- expresie a politicii externe în evul mediu

Din secolul al XIV-lea, o nouă putere politică și militară se afirma în Europa: statul otoman, de religie islamică. Țările Române au devenit adevărate porți ale creștinătății, prin eforturile depuse pentru oprirea expansiunii în Europa a Imperiului Otoman.

La cruciadele organizate de statele creștine împotriva otomanilor au participat și unii dintre voievozii români, precum Mircea cel Bătrân sau Iancu de Hunedoara.

Mircea cel Bătrân (domn al Țării Românești, 1386-1418) a fost primul voievod român care a dus o politică de cruciadă. Atitudinea sa antiotomană a determinat campania sultanului Baiazid I la nordul Dunării, Mircea reușind să-l înfrângă pe acesta, la 10 octombrie 1394 sau la 17 mai 1395, în bătălia de la Rovine. În anul 1396, Mircea a participat alături de armatele creștine occidentale la cruciada antiotomană, care s-a sfârșit însă printr-o grea înfrângere, la Nicopole. În 1417, el a fost nevoit să accepte plata tributului față de Imperiul Otoman.

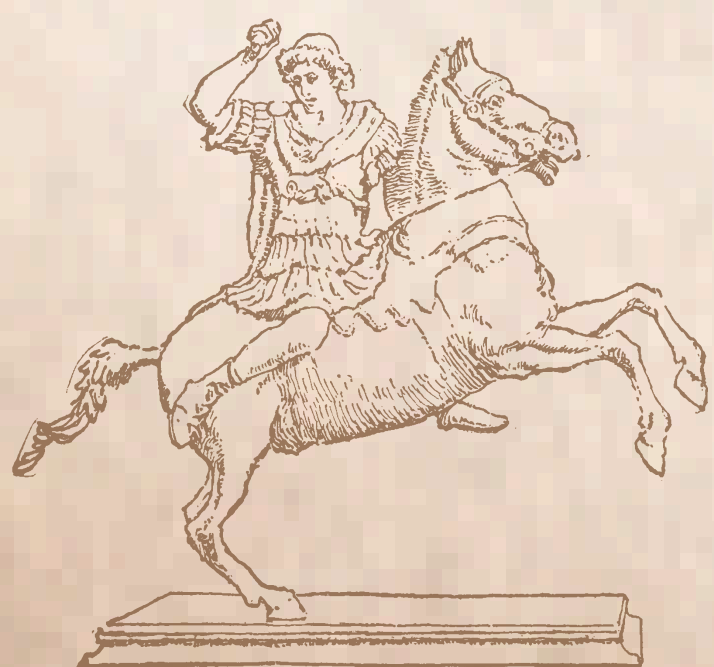
Voievodul Transilvaniei, Iancu de Hunedoara (1441-1456) a desfășurat numeroase campanii antiotomane. O victorie prestigioasă a acestuia a fost obținută în bătălia de la Belgrad, în urma căreia a oprit înaintarea trupelor otomane, conduse de Mehmed al II-lea, spre centrul Europei.

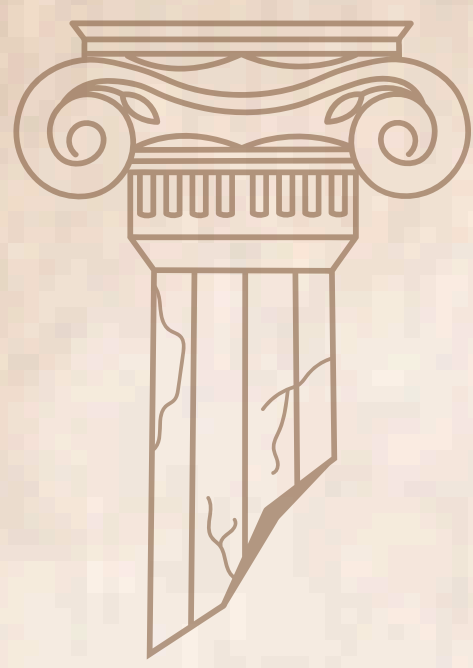
Vlad Țepeș (domn al Țării Românești, 1448; 1456-1462; 1476) a rămas cunoscut pentru politica autoritară și pentru luptele împotriva Imperiului Otoman, cea mai îndrăzneță acțiune militară a sa fiind Atacul de noapte de lângă Târgoviște, organizat împotriva taberei otomane a sultanului Mehmed al II-lea.

Pe lângă luptele militare în cadrul cărora aplicau așa tactici ca, pământul pârjolit și tactica hărțuirii dușmanului, voievozii români au fost nevoiți să aplice și strategii diplomatice pentru a combate amenințarea otomană. De exemplu, Vlad Țepeș a cerut ajutorul regatului Ungariei și al Papalității, iar Ștefan cel Mare a reușit să stabilească alianțe temporare cu regatele polonez și maghiar. În aceste alianțe, Țările Române aveau un rol important, iar voievodul român juca adesea rolul unui mediator între marile puteri europene și Imperiul Otoman.

Luptele antiotomane ale voievozilor români au avut un impact semnificativ asupra istoriei regiunii. Deși, în cele din urmă, Imperiul Otoman a reușit să stabilească controlul asupra Țărilor Române, perioada de rezistență a voievodului român a întârziat expansiunea otomană și a contribuit la menținerea unui echilibru între marile puteri europene. De asemenea, aceste lupte au consolidat identitatea națională română și au pus bazele unei tradiții de mândrie națională și de apărare a independenței.

Luptele antiotomane ale voievozilor români sunt un simbol al curajului, al rezistenței și al determinării. Deși nu au dus la o victorie definitivă împotriva Imperiului Otoman, acestea au avut un impact semnificativ asupra istoricului regiunii, influențând evenimentele politice și culturale din Europa Centrală și de Sud-Est. Astfel, figura voievozilor români ca Mircea cel Bătrân, Vlad Țepeș și Ștefan cel Mare rămâne un simbol al luptei pentru libertate și independență în fața unei puteri care amenința să subjuge întreaga Europă.

Marile descoperiri geografice colonizare sau modernizare?

Marile descoperiri geografice au început încă din secolul al XIV-lea. Principalele cauze ale descoperirilor geografice au fost: lipsa metalelor prețioase în Europa, apariția caravelor, portulanelor, astrolabului, dorința negustorilor de a ocoli strâmtorile Bosfor și Dardanele. Principalii navigatori au fost: Cristofor Columb, care a descoperit America la 12 octombrie 1492, Vasco da Gama a călătorit de-a lungul coastelor de Vest și de Est ale Africii ajungând în India în 1498, Fernando Magelan care între anii 1519-1521, a făcut înconjurul lumii.

Descoperirile geografice au dus la modernizare și anume s-au pus bazele capitalismului (mercantilismul), s-au adus noi plante în Europa, s-au descoperit noi teritorii, căi comerciale, dar aceste consecințe au deschis calea europenilor către colonizarea masivă a noilor teritorii descoperite. Primele imperii colonizatoare au fost formate de către spanioli și portughezi. Portughezii au format un imperiu continental iar spaniolii insular (maritim), ceea ce a dus la distrugerea numeroaselor triburi din America Latină, Asia, Africa, jefuirea acestora, proces care a continuat și în epoca modernă, formându-se noi imperii coloniale- englez, francez, rus, habsburgic.

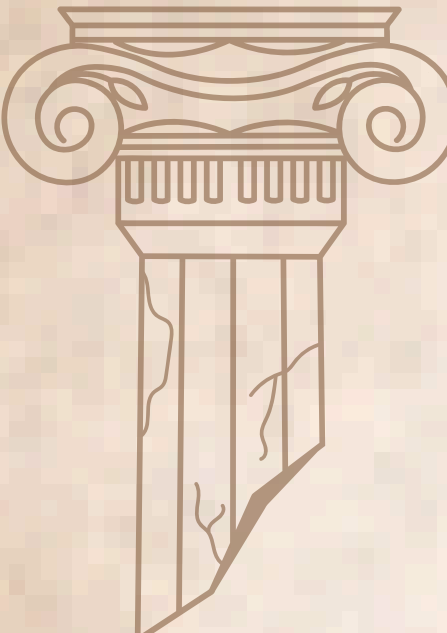
În concluzie putem spune că descoperirile geografice au favorizat trecerea de la economia închisă de tip feudal la economia de tip capitalist, făcându-se astfel trecerea de la epoca medievală la epoca modernă după opinia unor istorici, dar totodată a deschis calea către marile colonizări, și înrobirea populației din colonii de către europeni

Monarhia constituțională engleză - model pentru democrațiile europene în epoca modernă.

Revoluția engleză din anii 1642-1648, s-a finalizat cu executarea regelui Carol I, iar Anglia în 1649 a devenit republică. După restaurarea monarhiei Anglia a intrat într-o nouă criză politică care a fost soluționată prin revoluția glorioasă din anul 1688, care proclama republică cu nou un sistem de guvernare- monarhie constituțională parlamentară. În stat era consfințit principiul separării puterilor în stat, regele era considerat șeful statului, un simbol al națiunii. Cabinetul de miniștri în frunte cu primul-ministru deținea puterea executivă. Primul-ministru este numit de rege, dar este responsabil în fața parlamentului. Acest sistem de guvernare a fost preluat și de alte țări europene în epoca modernă, ca de exemplu SUA, Franța și este cunoscut sub numele "Modelul Westminster".

În urma revoluției americane și franceze s-a stabilit în aceste state un sistem politic asemănător cu cel englez. SUA a devenit republică federală, în Franța a fost lichidat regimul absolutist, iar la 21 septembrie 1792 a devenit republică, regele conducea statul în baza constituției.

Constituirea și evoluția democrației americane în Epoca modernă lupta pentru drepturi .

În epoca modernă cele 13 colonii engleze din America de Nord erau supuse monopolului englez. Adoptarea declarației de independență la 4 iulie 1776 redactată de Thomas Jefferson a separat cele 13 colonii de britanici și a proclamat principiile de organizare a noului stat apărut pe harta lumii SUA. Ceea ce a ajutat noului stat să pășească pe calea democrației și să lupte pentru dreptul de a obține recunoașterea independenței de la britanici prin tratatul de la Versailles în 1783.

Cea mai importantă consecință a revoluției a fost stabilirea unei forme democratice în stat: SUA a primit forma unei republici federale care avea la bază separarea puterilor în stat, atât între puterea centrală și state, cât și a celor trei ramuri de state printr-un sistem de control reciproc, iar adoptarea constituției americane au oferit și altor popoare un model de guvernare.

Războiul civil din SUA din anii 1861-1865 a rezolvat problema sclaviei prin adoptarea proclamației de la 22 septembrie 1862 datorită președintelui Abraham Lincoln. Astfel America a devenit cel mai puternic stat din punct de vedere politic și economic prin faptul că poporul american a luptat pentru a căpăta drepturi și libertăți.

Pierderile teritoriale ale Moldovei în sec.al XVIII-lea încep.sec al XIX-lea-consecință a Problemei Orientale sau a politicii expansioniste?

Problema orientală își are originea din anul 1683 când turcii suferă înfrângere sub zidurile Vienei, iar Imperiul Rus și Imperiul Habsburgic doreau să distrugă Imperiul Otoman și să-i ocupe teritoriile din Europa de Est și Centrală. Problema se acutizează în secolul al XVIII-lea, și a avut consecințe negative pentru Țara Moldovei, pentru că din cauza rivalităților ruso-austro-turce, statul a suferit pierderi teritoriale. În anul 1769 Rusia cucerește Hotinul și Iașul, iar habsburgii în 1772 au ocupat Galiția și Pocuția, apoi au introdus armata în Cernăuți, Câmpulung și Suceava-vechea capitală a Moldovei. În anul 1774 armata rusă își instaurează protectoratul în Țara Moldovei și Țara Românească, iar în 1775 habsburgii au acupat partea de Nord a Moldovei numită Bucovina.

În urma războiului ruso-turc din anii 1806-1812 Imperiul Rus a anexat teritoriul dintre râul Nistru și Prut pe care l-au numit Basarabia la fel din componența Țării Moldovei.

În concluzie putem constata că în aceste condiții problema orientală se complică și mai mult demonstrând că Imperiul Rus și Imperiul Habsburgic manifestă în continuare tendințe expansioniste dorind să pună stăpânire pe strâmtoarele Bosfor și Dardanele și statele din Europa de Sud-Est.

Europa Sfintei Alianțe reacție și diplomație europeană

În urma războaielor napoleoniene s-a impus soluționarea problemei restabilirii ordinii și echilibrului internațional prin intermediul lucrărilor Congresului de la Viena din 1815. Congresul de la Viena s-a încheiat cu încheierea Alianței celor 4 împărați: Rusia, Prusia, Austria, și Anglia. Totodată s-a instituit un sistem de conferințe care aveau ca scop schimbarea hotarelor europene. Această înțelegere nu se limita doar la țările învingătoare ci și la acele țări care susțineau monarhia absolută, de aceea în 1818 la tratat a fost admisă și Franța, care a restabilit ordinea în Spania, Italia, Belgia. Sistemul Sfintei Alianțe greu a rezistat între anii 1848-1849. Cu toate acestea principiul legitimității a reușit să se mențină acțiunilor marilor puteri, de exemplu Rusia a ajutat Austria să restabilească ordinea în Imperiul Otoman, în Țările Române, iar Franța a contribuit la înăbușirea revoluției italiene. Totuși forțele reacționare (Rusia, Austria, Prusia), au fost nevoite să-și revizuiască politica după ce liberalismul politic a triumfat sub forma principiului naționalităților.

Astfel procesul de unificare a Italiei, Germaniei și a Principatelor Române, a obligat statele Sfintei Alianțe să treacă de la reacțiune la diplomație, să țină cont de voința națională să ajusteze noile realități la sistemul echilibrului european.

Modernizarea economică a României (1848-1914)

Modernizarea economică a României a început în special în secolul al XIX-lea, în contextul consolidării statului modern și al reformelor implementate de domnitori și guverne succesive. Procesul a presupus trecerea de la o economie preponderent agrară și feudală la o economie diversificată, cu dezvoltarea industriei, comerțului și infrastructurii.

Un rol esențial l-au avut reformele agrare, care au dus la desființarea iobăgiei și la crearea unei clase de țărani proprietari, stimulând producția agricolă și consumul intern. În paralel, industrializarea s-a accelerat prin construirea de fabrici, ateliere și uzine, în special în domeniul textil, metalurgic și chimic.

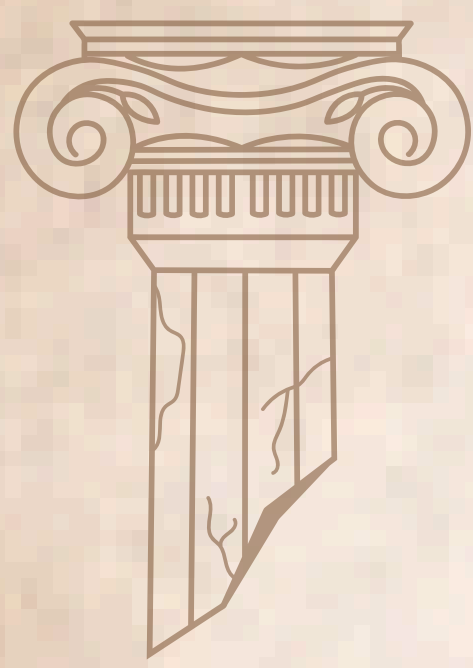
De asemenea, modernizarea infrastructurii—căi ferate, drumuri, porturi—a facilitat comerțul intern și extern, iar investițiile străine au adus tehnologii moderne. Banca și sistemul financiar au fost consolidate, sprijinind dezvoltarea economică.

În ansamblu, modernizarea economică a României a fost un proces complex, care a pus bazele economiei naționale moderne și a pregătit țara pentru integrarea mai amplă în circuitul economic european.

După 1878 au început să se dezvolte serviciile de poștă și telegraf, au fost reorganizate și modernizate poștele, a crescut numărul oficiilor poștale și de telegraf. Tot în această perioadă, s-au făcut primii pași spre nașterea transportului aerian, reprezentat de Traian Vuia, Henri Coanda, Aurel Vlaicu care a construit primul avion în 1910 în România

Perioada de la 1848 până la primul război mondial a constituit un important progres economic. Totuși, comparativ cu țările din vestul Europei, societatea românească avea o economie slab dezvoltată, predominant agrară, cu o industrie insuficientă și un sistem bancar abia încheiat, dependentă într-un înalt grad de capitalul străin.

Italia - o cale grea spre unire

Principalele cauze care au declanșat procesul unificării Italiei sunt:

1. Fărâmițarea teritorială
2. Dorința de a restaura monarhia constituțională
3. Dorința de a recupera statele din dominația Austriacă
4. De a lichida statele habsburgice

Unificarea Italiei s-a produs în jurul Regatului Piemont-Sardinia. Arhitecții unificării au fost regele Victor Emanuel al II (1849-1878) și primul ministru, Camillo Cavour.

Primele acțiuni ale lui Cavour au vizat modernizarea regatului piemontez: modernizarea armatei, a flotei și a portului Genova, se construiesc căi ferate. Pe plan extern, Cavour a obținut sprijinul Franței conduse de Napoleon al III-lea pentru cauza unificării Italiei. Franța și Regatul Piemont au fost aliate contra Rusiei în Războiul Crimeii.

În anul 1859 a avut loc războiul dintre Piemont și Austria. Ajutată de trupe franceze, armata piemonteză învinge Austria în bătăliile de la Magenta și Solferino (1859). În urma armistițiului de la Villafranca, Franța primea provincial Lombardia (Milano), pe care o ceda Piemontului, care în schimb, în 1860 îi cedează Nisa și Savoia. Prin tratatul de la Paris (1860), Franța recunoștea apartenența la Piemont a ducatelor italiene Modena, Parma și Toscana, de unde fuseseră alungați principii austrieci, care le stăpâneau, precum și nordul statelor papale.

Într-o a doua fază a unificării, un rol esențial a jucat generalul Giuseppe Garibaldi. Astfel, în 1860 a izbucnit o revoltă contra dinastiei Bourbon, care domnea în Regatul celor Două Sicilii, care avea capitala la Napoli. Pe acest fond, cu sprijinul Regatului Piemontului, Garibaldi debarcă în Sicilia, în fruntea unor trupe de voluntar (cămășile roșii), cucerește insula, apoi întregul regat. Garibaldi acceptă ca sudul peninsulei cucerit de el, să treacă sub conducerea dinastiei de Savoia.

În februarie 1861, primul parlament Italian convocat la Torino, proclamă constituirea Regatului Italiei, constituția piemonteză din 1848, fiind extinsă la nivelul întregului nou stat. Deși unificarea Italiei a fost aproape completă, mai existau 2 probleme:

1. problema Romei- stăpânită de papa Pius al IX-lea, care nu dorea să renunțe la stăpânirea sa. La Roma existau din 1849 trupe franceze, care îl protejau pe papă.
2. problema orașului Veneția, care se afla încă sub stăpânirea austriacă.

Pe fondul războiului prusaco-austriac din 1866, deși italienii au fost înfrânți în bătălia de la Custoza, au primit la sfârșitul războiului Veneția, Austria fiind învinsă de Prusia.

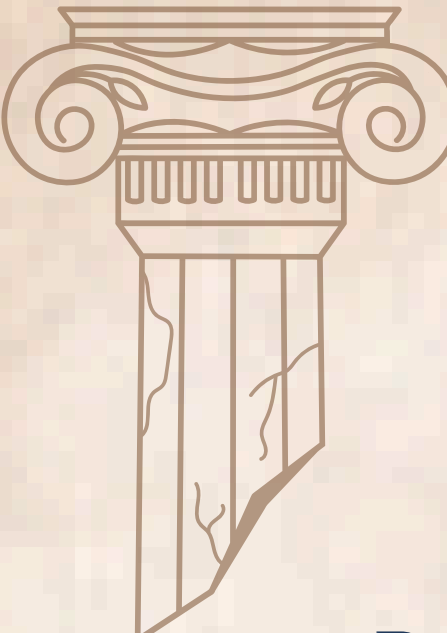

În anul 1870, datorită războiului franco-prusac, trupele franceze staționate în Roma se retrag, iar armata italiană ocupă orașul, care devine capitală, iar papa s-a retras în palatul de la Vatican.

Deși anul 1870 a marcat unificarea Italiei, în afara statului au mai rămas alte teritorii locuite de italieni, Tirolul de Sud (Trentino) și portul Trieste, problema acestor regiuni nu a fost soluționată decât în urma Primului război, când ele au fost atribuite Italiei.

Consecințele unificării Italiei sunt:

- crearea statului Italian modern
- numirea ca rege al Italiei pe regele Piemontului și a Sardiniei Victor Emmanuel al II-lea.

Unificarea Germaniei - contribuția lui Bismarck

Unificarea Germaniei s-a produs în jurul Regatului Prusiei, condus de dinastia Hohenzollern, având capitala la Berlin. Cel care a avut rolul decisiv în unificarea Germaniei a fost cancelarul Otto von Bismarck.

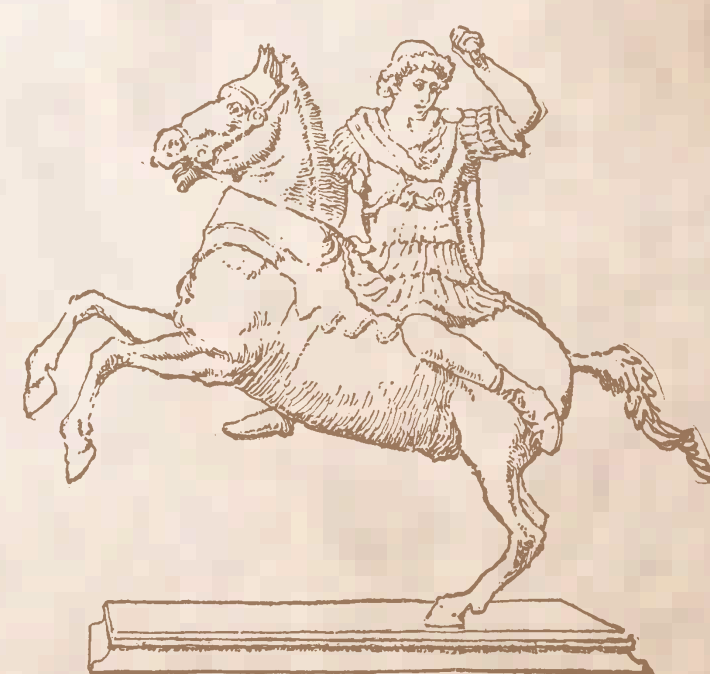
În anul 1861 pe tronul prusac a venit regele Wilhelm I, care în 1862 l-a numit cancelar pe Otto von Bismarck, care a dus o politică extrem de consecventă, având ca scop unificarea Germaniei, în jurul Prusiei. Pe plan intern el a condus cu o mână forte, a introdus serviciul militar obligatoriu și a alocat sume mari de bani pentru industria militară. Principalul adversar în unificarea Germaniei a fost Austria, pe care Bismarck a încercat să o izoleze diplomatic. Astfel, în 1862 a încheiat un tratat de liber-schimb cu Franța, iar în 1863 și-a asigurat prietenia cu Rusia, deoarece a închis granițele Prusiei în fața polonezilor, care se revoltaseră contra regimului țarist și încercau să se refugieze din fața represiunii rusești.

În anul 1864 în urma unui război scurt cu Danemarca, Prusia anexează ducatele Schleswig și Holstein. În anul 1866 s-a declanșat războiul între Prusia și Austria. Armata prusacă câștigă bătălia de la Sadova. În urma acestei victorii Prusia desființează Confederația Germană, instituție aflată sub influență austriacă, fiind înlocuită cu Confederația Germană de Nord, care reunea toate statele de la nord de râul Main sub influență prusacă. Astfel doar 4 mari state din sud mai rămâneau în afara Prusiei: Bavaria, Wurtemberg, Baden și Hessa-Darmstadt, care erau susținute de Franța.

Prusia a organizat Confederația Germană de Nord, convocând un Parlament (Reichstag), ales prin vot universal, care a adoptat o Constituție în 1867.

Întărirea considerabilă a Prusiei a nemulțumit Franța, care dorea să primească o compensație. Între anii 1870-1871 a avut loc războiul franco-prusac, în urma căruia Prusia a câștigat un succes răsunător. Prusacii au folosit în acest război cea mai modernă tehnologie a timpului, transportându-și armata pe calea ferată, utilizând telegraful și o artilerie bazată pe tunuri de oțel de la uzinele Krupp. În septembrie 1870 armata franceză a capitulat la Sedan, iar împăratul Napoleon al III-lea a fost făcut prizonier, datorită intrigilor diplomatice inițiate de Bismarck. În ianuarie 1871 la palatul Versailles, de lângă Paris, Wilhelm I a fost proclamat împărat al Germaniei. În mai 1871 s-a semnat tratatul de pace de la Frankfurt, prin care Franța ceda Germaniei provinciile Alsacia și Lorena.

Politica, metodele, diplomația lui Bismarck triumfau în ianuarie 1871, în galeria oglinzilor din Versailles. Acest moment festiv l-a consacrat pe Wilhelm I împărat al Germaniei, iar pe cancelarul sau Otto von Bismarck l-a păstrat în istorie, definitiv, și chiar mai sus decât pe însuși împăratul. Căci, încoronarea în sala oglinzilor era de fapt încoronarea politicii bismarkiene de unificare a Germaniei în jurul și în folosul Prusiei (1862-1870). Apoi timp de douăzeci de ani, Bismarck a dominat Germania, și prin ea Europa.

Literatura pașoptistă - exemplu de patriotism

Majoritatea scriitorilor pașoptiști au avut dascăli particulari, cu care au învățat limba greacă, apoi și-au continuat studiile în Franța. Cei mai mulți dintre ei au aderat la idealurile Revoluției de la 1848, fiind animați și de dorința Marii Uniri. Participanți direct la viața social-politică, pașoptiștii au creat opere literare cu un pronunțat caracter patriotic și militant, inspirându-se din trecutul istoric, din lupta pentru eliberare socială și unitate națională. În operele lor s-au oglindit frumusețile patriei și s-a manifestat un puternic spirit popular, preluat din neprețuitele creații folclorice românești. Satirizarea viciilor orânduirii feudale și evocarea realităților sociale constituie o altă caracteristică a literaturii pașoptiste, scriitorii ironizând cu severitate moravurile societății, condamnând cu fermitate abuzurile și nedreptățile manifestate în epocă. Din punct de vedere compozițional, operele scriitorilor pașoptiști împletesc romantismul cu clasicismul, iluminismul cu preromantismul, de unde a rezultat și o mare varietate de specii literare: ode, elegii, meditații, epistole, satire, fabule, pasteluri, idile, sonete, balade.

Majoritatea poezilor pașoptiști s-au înscris definitiv în patrimoniul literaturii române: Gheorghe Asachi - introduce sonetul în poezia românească, Anton Pann - "Povestea vorbii", Vasile Carlova - "Rumurile Târgoviștii", Ion Heliade Radulescu - "Zburătorul", Cezar Bolliac - "O dimineață pe Caraiman", Grigore Alexandrescu - ciclul "Epistole", ciclul "Fabule", poezii de inspirație istorică-, Dimitrie Bolintineanu - volumele "Florile Bosforului", "Legende istorice", Vasile Alecsandri - volumele "Doine și lăcrămioare", "Legende", "Pasteluri", Andrei Mureșanu - "Deșteaptă-te, române"(imnul de stat al României) și alții.

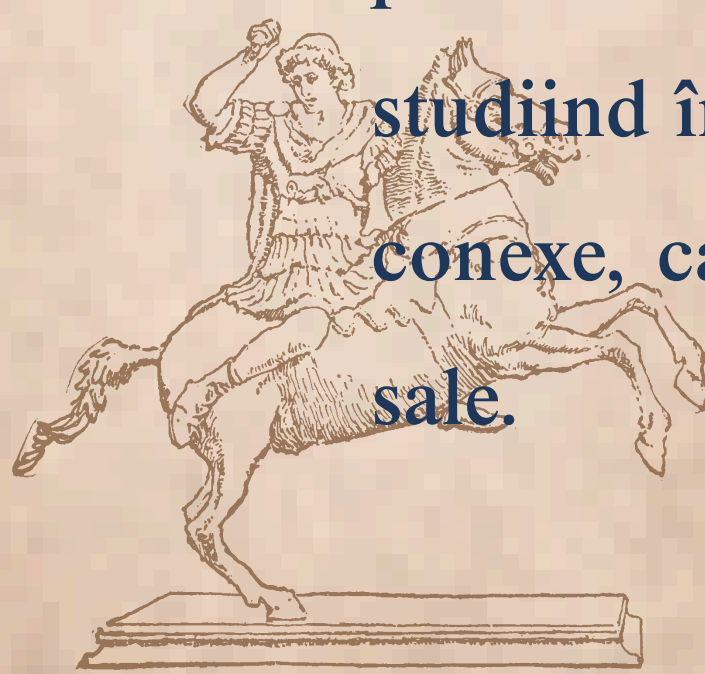
Pașoptismul literar este pregătit de apariția revistei "Dacia literară", al cărei program trasează principalele direcții pentru unitatea culturală a românilor, deziderat ce precede unirea politică a Principatelor Române de la 24 ianuarie 1859. Ceea ce-i unește pe scriitorii pașoptiști este ideea pentru împlinirea unității și independenței naționale, pentru dreptate socială.

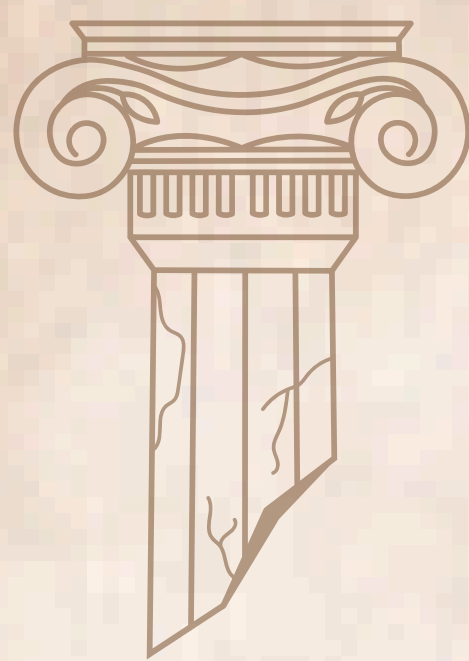
Știința românească în sec.XIX-lea, încep. sec..XX-lea

Cercetările oamenilor de știință români s-au finalizat prin descoperiri și invenții valoroase care au atras recunoașterea lumii științifice internaționale. Oamenii de știință și inginerii români au descoperit sau inventat soluții originale, care au dobândit utilizare la nivel mondial. În general, savanții și inginerii români din prima jumătate a secolului al XX-lea s-au format ca intelectuali în universitățile din țară, dar și din Europa Occidentală, desfășurându-și activitatea înconjurați de nume mari ale științei la nivel internațional. Spre deosebire de perioada actuală, marea majoritate a savanților români au revenit în țară, după absolvirea studiilor în străinătate.

- în matematică s-au remarcat: Spiru Haret, Dan Barbilian și Gheorghe Țițeica.

- în medicină se remarcă o listă lungă de contribuții și cercetări românești, care s-au bucurat de recunoașterea internațională: Victor Babeș (1854-1926) a întemeiat la nivel mondial bacteriologia (știința care se ocupă cu studiul bacteriilor). El a descoperit microorganismele Babesia și corpusculii Babeș-Negri. Ioan Cantacuzino (1863-1934) s-a remarcat prin studiile de imunologie, descoperind metode de vaccinare antiholerică. Medicul Nicolae Paulescu a descoperit în anul 1921 insulina artificială, folosită în tratarea diabetului. Constantin Parhon (1874-1969) a fost recunoscut la nivel mondial pentru cercetările din domeniul endocrinologiei. Unul dintre mai renumiți savanți români este medical George Emil Palade (1912-2008), specialist în biologie celulară, laureat al Premiului Nobel pentru medicină în anul 1974, cercetările sale asupra structurii celulei umane. A părăsit România în anul 1946, studiind în SUA. Ana Aslan (1897-1988) a rămas cunoscută pentru fondarea geriatriei și gerontologiei, două științe conexe, care studiază procesul îmbătrânirii umane. Ea a inventat un produs Gerovital, recunoscut pentru calitățile sale.

- în biologie s-au remarcat: Emil Racoviță (1868-1947) care a pus bazele științei numite biospeologie (știința care studiază formele de viață din peșteri) și primul institut de biospeologie din lume la Cluj-Napoca. Un alt mare biolog român a fost Grigore Antipa, fondatorul Muzeului de Istorie Naturală din București și a dioramei, care a revoluționat expunerea muzeală în geografie s-a remarcat: Simion Mehedinți.
- în fizică savantul Gogu Constantinescu a pus bazele sonicității

Oamenii de știință români s-au remarcat și în domeniul ingineriei și al aeronauticii. Astfel, Traian Vuia a construit primul avion care s-a ridicat de la sol prin forța motorului său în 1906 la Paris realizând astfel, primul zbor mecanic. Henri Coandă a realizat primul avion cu reacție din lume expus la Paris în anul 1910. Aurel Vlaicu a realizat primul avion de construcție metalică și sistemul de răcire al cilindrilor motorului.

În domeniul construcțiilor civile s-a remarcat inginerul Anghel Saligny, care între anii 1890-1895 a construit podul de peste Dunare de la Cernavodă, care la data respectivă era cel mai lung din Europa (3850 m).

Reformele lui Alexandru Ioan Cuza - calea spre modernizarea României

Reformele lui Alexandru Ioan Cuza au reprezentat un pas decisiv în modernizarea României în a doua jumătate a secolului XIX. Cel mai cunoscut a fost Decretul privind secularizarea averilor mănăstirești (1863), prin care proprietățile mănăstirilor au fost transferate statului, finanțând reforma agrară și dezvoltarea infrastructurii.

Legea rurală (1864) a desființat iobăgia, eliberând țăranii și dându-le pământ propriu, ceea ce a stimulat agricultura și a creat o clasă de țărani proprietari. În domeniul administrației și învățământului, Cuza a introdus reforme în educație, reorganizând școlile și universitatea, și a modernizat sistemul juridic și administrativ, apropiindu-l de modelele europene.

Prin aceste reforme, Cuza a pus bazele statului modern român, stimulând dezvoltarea economică, consolidarea autorității centrale și integrarea societății românești în trendurile occidentale de modernizare.

Sub domnia lui Alexandru Ioan Cuza au fost puse bazele statului unitar român modern. Practic, nu există domeniu de activitate economică, social-politică, culturală, administrativă sau militară din țară, în care Cuza să nu fi adus îmbunătățiri și înnoiri organizatorice pe baza noilor cerințe ale epocii moderne.

Reformele țarismului în Basarabia - avantaje și limite

Reformele țarismului în Basarabia au avut loc în secolul XIX și începutul secolului XX, ca răspuns la necesitatea adaptării provinciei la cerințele administrative, economice și sociale ale Imperiului Rus. Unele dintre ele, precum abolirea iobăgiei în 1861 și reorganizarea administrației locale, au reflectat atât o necesitate practică, cât și o tentativă de modernizare, aducând Basarabia mai aproape de standardele imperiale. În domeniul agrar, reformele vizau crearea unei clase de țărani proprietari, stimularea agriculturii și îmbunătățirea colectării impozitelor. În plan cultural și educațional, reformele au introdus școli și instituții administrate după modelul rusesc, însă acestea au păstrat adesea caracterele locale tradiționale.

Astfel, reformele țarismului în Basarabia pot fi privite ca o combinație între necesitate, realitate a timpului și efort de modernizare, având efecte parțial transformative, dar limitate de interesul centralizator al autorităților ruse.

Reforma judiciară limita aria de acțiune a legilor locale, care conținea reminiscențe ale dreptului vechi moldo-va-lah. În 1889 judecătoriile de pace au fost suprimate în locul lor înființându-se institutul “conducătorilor de zemsvă”, care

îndeplineau funcții și administrative și judiciare. Scopul acestei reforme a fost de a elimina orice obicei românesc din regiune. Vechiul sistem de recruți, când cetățenii nu erau obligați fiecare personal să satisfacă serviciu militar, a fost înlocuit cu serviciu militar obligatoriu (de 6-7 ani). Astfel, procedura juridică devine publică și orală era înființată judecătoria de gradul doi- instanța judiciară superioară, care este subordonată Curții de la Odesa. În același timp este restrâns și mai mult arealul de activitate a legislației moldovenești, procesele judiciare urmau să se efectueze doar în limba rusă.

Reformele țariste au constituit mai mult o necesitate, procesul de modernizare a decurs foarte lent, iar Basarabia a rămas în continuare cea mai slab dezvoltată regiune din Imperiul Rus.

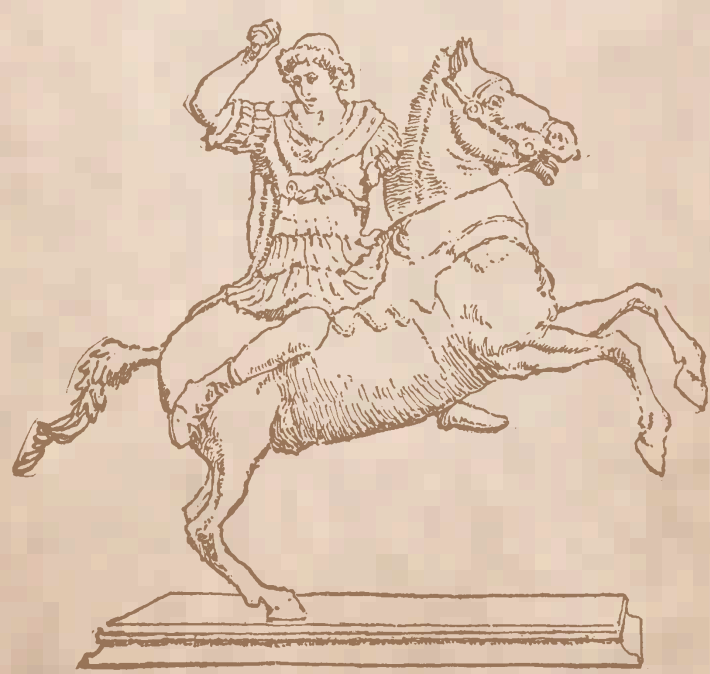
Componenta etnică a populației Basarabiei - expresie a politicii de rusificare

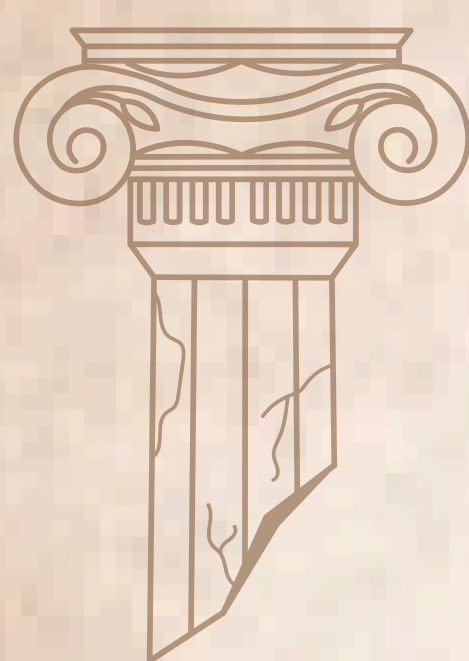
Sunt foarte multe fapte, date privind faptul că Rusia țaristă a ocupat Basarabia și a supus populația băștinașă unei politici de exploatare, jefuire și rusificare. Dacă în 1817 95% din populația Basarabiei o alcătuiau românii basarabeni, apoi în 1897, după cum scrie istoricul Dinu Poștarencu, numărul moldovenilor alcătuiau numai 47,58%, sau cu 47,42% mai puțin decât în 1812. Țarismul rus a modificat structura etnică a populației Basarabiei. În 1887 în Basarabia locuiau 8,05% de ruși, 19,62% de ucraineni, 11,79% de evrei, 2,88% de turci, 5,33% de bulgari, 3,11% de germani, 47,58% de români basarabeni și 1,10% de alte etnii. După 1812 s-a început colonizarea forțată a Basarabiei sub toate aspectele, în special, se aducea populație străină. În 1857, în Basarabia locuiau deja: 36049 (4,2%) – ruși, 179335 (21,3%) – ucraineni, 84207 (10%) – bulgari, 61045 (7,2%) – evrei, 432579 (51,4%) – români basarabeni și 48308 (5,7%) – alte etnii.

Având în vedere situația reală a populației din Republica Moldova în etapa actuală, putem afirma că Rusia țaristă a organizat colonizarea Basarabiei și a dat naștere premeditat la mai multe conflicte interetnice, care până în prezent nu sunt rezolvate. E vorba de problema găgăuzilor, bulgarilor, rușilor, ucrainenilor etc. Aceste conflicte s-au manifestat în secolele XIX-XX între moldoveni și ruși, între moldoveni și bulgari, între găgăuzi și moldoveni, între evrei și populația rusă.

Pe la mijlocul secolului al XIX-lea, populația Basarabiei a atins un milion de locuitori, dintre care românii/moldovenii - 600 mii (66%), ucrainenii – 120 mii (13%), evreii – 78 mii (8,6%), bulgarii – 48 mii (5%), germanii – 24 mii (2,6%), rușii – 20 mii (2%), pe lângă care într-un număr nesemnificativ locuiau romi, armeni, polonezi etc. Ultimul recensământ țarist din 1897 a arătat o realitate deopotrivă mai pestriță și mai îngrijorătoare pentru majoritatea românească a provinciei: dintr-o populație de aproximativ două milioane de locuitori, românii/moldovenii, deși majoritari, au căzut sub 50 la sută (921 mii – 47%), ucrainenii fiind deja 380 mii (20%), evreii – 230 mii (12%), rușii – 156 mii (8%), bulgarii (împreună cu găgăuzii) – 103 mii (5%), germanii – 60 mii (3%). În 1903 țarismul a organizat un mare pogrom antievreiesc în Chișinău. Politica de colonizare și rusificare s-a realizat prin împărțirea pământului românesc din Basarabia între nobilii ruși, veniți în această regiune dintre Prut și Nistru în 1812-1917.

Chiar dacă Basarabia a fost colonizată în mod forțat, românii basarabeni au luptat împotriva jugului țarist. Această luptă s-a încununat cu Unirea Basarabiei cu România la 27 martie 1918.

Dezvoltarea industrială a Basarabiei - modernizare sau monopol țarist

După 1812 industria Basarabiei s-a dezvoltat foarte slab. Când spunem „industrie”, noi subînțelegem meșteșugăritul și manufacturile care se aflau într-o stare de stagnare. Capitalul rusesc nu construia în Basarabia uzine și fabrici. Burghezia rusă prelucra materia primă din Basarabia la fabricile și uzinele din centrele industriale ale Rusiei țariste. În Basarabia nu exista un sistem financiar de creditare, lipseau izvoarele energetice (combustibilul), materia primă, minerale de fier etc. Numai în anii 1889-1895 s-a început așa-numitul „avânt” industrial și în Basarabia. Numărul manufacturilor s-a majorat de la 100 în 1861 până la 1250 în anul 1900. În 1889 activau 400 de mori cu aburi, dar numai 149 erau considerate ca fiind întreprinderi industriale. La întreprinderile industriale de prelucrare a metalelor, a lemnului, pietrei, extragerea sării, arderea varului, măcinatul cerealelor erau angajați muncitorii veniți din alte regiuni ale Rusiei. Ei alcătuiau 56,5% din toți muncitorii care activau în Basarabia. Aducând muncitori din alte regiuni, burghezia colonială se ocupa cu politica de rusificare și deznaționalizare a Basarabiei. Toată economia Basarabiei se afla în mâinile rușilor, evreilor, nemților și altor etnii. În 1897, în administrația Basarabiei românii basarabeni ocupau nu mai 11,2%, pe când rușii – 64,2%.

În cele mai multe cazuri românii moldoveni erau folosiți numai ca brațe de muncă în folosul burgheziei rusești.

Meșteșugăritul, manufactura sătească produceau haine, încălțăminte, covoare, obiecte de lut și de lemn, prelucrau piele, obiecte casnice. Către sfârșitul secolului XIX activau numai 55 de mii de meșteșugari și 11 mii de muncitori, dar și aceștia erau venetici. Basarabia a rămas cu 20-30 de ani în urmă față de dezvoltarea industriei în alte gubernii ale Rusiei, sau cu 40-50 de ani față de dezvoltarea industriei din România, Serbia, Austria, Cehia, Germania, Polonia sau Italia.

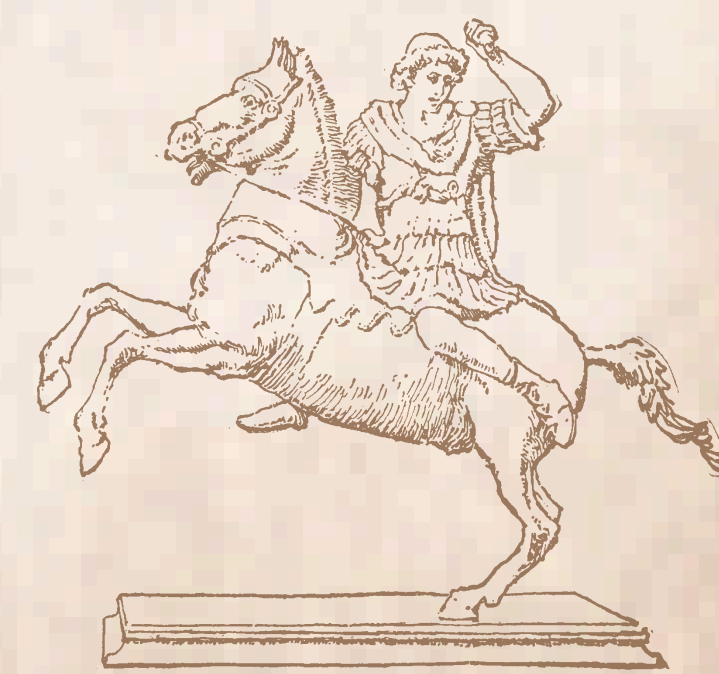
Transportul Basarabiei, inclusiv cel feroviar și cel fluvial era în întregime sub controlul burgheziei rusești. Căile ferate au fost construite pentru a importa din Basarabia produsele ieftine ale agriculturii și de a înainta spre centrele militar-strategice ale Balcanilor. În 1901 au fost exportate din Basarabia peste 89 mln puduri de cereale, dar se importa foarte puțin, sau a cincea parte din exportul total. În același timp economia acestei provincii avea nevoie de mașini agricole, tehnică, produse chimice, mașini cu aburi, batoze, mașini de treierat, unelte agricole etc

Fără cruțare au fost distruse peste 70% din pădurile Basarabiei. În 1812-1870 Odesa s-a încălzit, a făcut foc cu lemne din pădurile Basarabiei. Distrugerea acestor mari bogății naturale se resimte și în zilele noastre.

Războaiele balcanice - pretext al declanșării primului război mondial

Războaiele balcanice au avut loc în perioada 1912–1913 și au fost două conflicte majore care au vizat eliberarea și reorganizarea teritoriilor din Peninsula Balcanică, aflate sub dominație otomană.

Primul război balcanic (1912–1913) a fost purtat de Liga Balcanică – Serbia, Bulgaria, Grecia și Muntenegru – împotriva Imperiului Otoman, având ca scop eliberarea teritoriilor locuite de populații creștine și extinderea granițelor statelor balcanice. Rezultatul a fost înfrângerea otomanilor și câștigarea de teritorii importante, cum ar fi Macedonia și Tracia.

Al doilea război balcanic (1913) a izbucnit între foștii aliați, din cauza disputelor teritoriale, în special între Bulgaria și Serbia/Grecia. Conflictul s-a soldat cu înfrângerea Bulgariei și reorganizarea hărții politice a regiunii.

Războaiele balcanice au pregătit terenul pentru Primul Război Mondial, generând tensiuni între marile puteri și rivalități teritoriale în Peninsula Balcanică, și au demonstrat importanța politicii naționale și a alianțelor regionale în Europa de Sud-Est.

Primul război balcanic din 1912, marca hotărârea popoarelor din Balcani (greci, bulgari, sârbi) de a împărți definitiv și ceea ce mai rămăsese din partea europeană a Imperiului Otoman. Doar neînțelegerea statelor balcanice asupra condițiilor de împărțire a "teritoriilor" a înlesnit ieșirea cu pierderi puține a Turciei din această criză fatală, ca și în multe alte cazuri din trecut. Astfel Turcia recucerește Adrianopolul și Tracia orientală. Tot acum se formează și statul independent albanez. La 28 noiembrie 1912 Albania se proclamă independentă.

Al doilea război balcanic a avut loc în perioada 29 iunie – 10 august 1913, Serbia, Grecia, Muntenegru și România împotriva Bulgariei. Mai târziu, diplomația turcă va reuși să intre în război și ea împotriva Bulgariei. Causa celui de-al doilea război balcanic a fost nemulțumirea celorlalte țări din peninsula Balcanică împotriva Bulgariei care obținuse mai multe teritorii decât i s-ar fi convenit.

Tratatul de la Londra a creat neînțelegeri printre aliații din Balcani, în special între Serbia și Bulgaria. Printre cauze a fost refuzul Bulgariei de a recunoaște pretenția Serbiei de influență asupra unei părți a Macedoniei. În plus Serbia s-a simțit jignită că nu a obținut teritorii de-a lungul Mării Adriatice. Pe 1 iunie 1913 Grecia și Serbia au făcut o alianță împotriva Bulgariei. La data de 29 iunie 1913 un general bulgar fără să aibă acordul guvernului a atacat pozițiile defensive ale Serbiei, începând astfel al doilea război balcanic. Guvernul bulgar a negat acest atac, dar pe 8 iulie Grecia și Serbia declară război Bulgariei. În următoarele două săptămâni România, Muntenegru și Imperiul Otoman intră în război împotriva Bulgariei.

Provinciile istorice în primul război mondial

Spre deosebire de Vechiul Regat (România), care a intrat în război doar în 1916, populația din Transilvania, Bucovina și Basarabia a susținut povara frontului încă de la începutul conflictului. Primul Război Mondial a antrenat în desfășurarea sa toate naționalitățile din Transilvania. Aici, ca și în celelalte provincii românești, războiul a presupus: îngrădirea drepturilor de întrunire și de trecere a frontierei, cenzura presei, supravegherea poștei, telegrafului și telefonului, rechiziționarea mijloacelor de transport, a produselor alimentare etc.

Pe durata celor patru ani de război, 926.500 soldați și ofițeri au fost recrutați din rândurile românilor, maghiarilor, sașilor, dar și a altor grupuri etnice. Dintre aceștia, 484.924 au fost români, 257.110 maghiari, 37.533 sași, restul fiind reprezentat de celelalte minorități etnice. Majoritatea unității militare, constituite mai ales din infanterie și mai puțin din cavalerie și artilerie, au fost trimise să lupte pe fronturile din Galiția, împotriva Rusiei, și pe cel din Italia.

Anul 1916 a fost unul „de cotitură”, prin ieșirea României din neutralitate și alinierea ei la Antanta. Intrarea armatei române în Transilvania a generat un real entuziasm în rândurile populației românești din sud-estul provinciei. Transilvania a devenit, astfel, pentru doar câteva luni, teatru de război, armatele române fiind, în final, nevoite să se retragă dincolo de Carpați, pentru a face față atacurilor de pe frontul de sud. 80.000 de persoane au ales să treacă granița în România după evenimentele din 1916.

Intrarea României în război, în 1916, a afectat nu doar frontul intern transilvănean, ci și comportamentul soldaților români din armata habsburgică. Primii care au reacționat la intrarea trupelor românești în Transilvania anulului 1916 au fost soldații de pe frontul din Galiția, în rândul cărora a crescut brusc numărul de dezertori în armata rusească. Un comportament similar au manifestat și prizonierii români din Rusia, care au cerut încadrarea lor în unități speciale care să lupte alături de trupele române.

Românii recrutați din Bucovina, în majoritatea lor, au fost încadrați în armata teritorială austriacă și în armata comună austro-ungară. Românii bucovineni au luptat pe frontul de est (Galiția Orientală, nord-estul Poloniei), dar și pe frontul din Italia.

Această provincie a fost cea mai afectată de război, deoarece a fost teatru de confruntări între armatele Puterilor Centrale și cele al Imperiului Țarist

În momentul izbucnirii războiului, când România nu-și declarase încă neutralitatea, pentru moldovenii dintre Prut și Nistru, aflați sub dominație țaristă, exista și ipoteza de a lupta nu numai împotriva românilor aflați în Austro-Ungaria, dar și a celor din Vechiul Regat, dacă România ar fi intrat în război de partea Puterilor Centrale, ceea ce însă nu s-a întâmplat.

În perioada 1914 – 1916, conform statisticilor, 12% din populația Basarabiei, a fost mobilizată pentru război pe fronturile contra Germaniei și Austro-Ungariei. Populația civilă a avut, de asemenea, mult de suferit.

Astfel, sute de mii de persoane au fost utilizate la lucrări de fortificație, cum ar fi săparea de tranșee pe linia frontului și la construirea de căi ferate, necesare pentru transportul de trupe și materiale. Au fost realizate rechiziții (animale – cai, vite, măgari, catâri; alimente), Zemstvele și orașele făceau parte din organizațiile panrusești pentru organizarea de spitale pe front și în spatele acestuia și pentru strângerea de alimente și îmbrăcăminte. S-au înființat comitete de Cruce Roșie, de adunare de fonduri, de pregătire de material și de personal sau de ajutorare a familiilor celor mobilizați

Odată cu intrarea României în război și pornirea ofensivei sale contra Austro-Ungariei (campania din Transilvania: august – octombrie 1916), Basarabia a fost „invadată” de armatele rusești trimise în ajutorul românilor și de formațiunile din spatele lor: regimente în refacere, spitale de campanie sau convoaie de răniți. După înfrângerile suferite de armata română în toamna anului 1916, numeroși români, mai ales din Dobrogea, s-au retras și în Basarabia.

Evenimentele din Rusia, de la sfârșitul anului 1917, au dat un nou impuls mișcării naționale din Basarabia. La 2/15 decembrie 1917, Sfatul Țării de la Chișinău proclama Republica Democrată Federativă Moldovenească, președinte fiind ales Ion Inculeț. La solicitarea autorităților de la Chișinău, armata română a intrat în Basarabia.

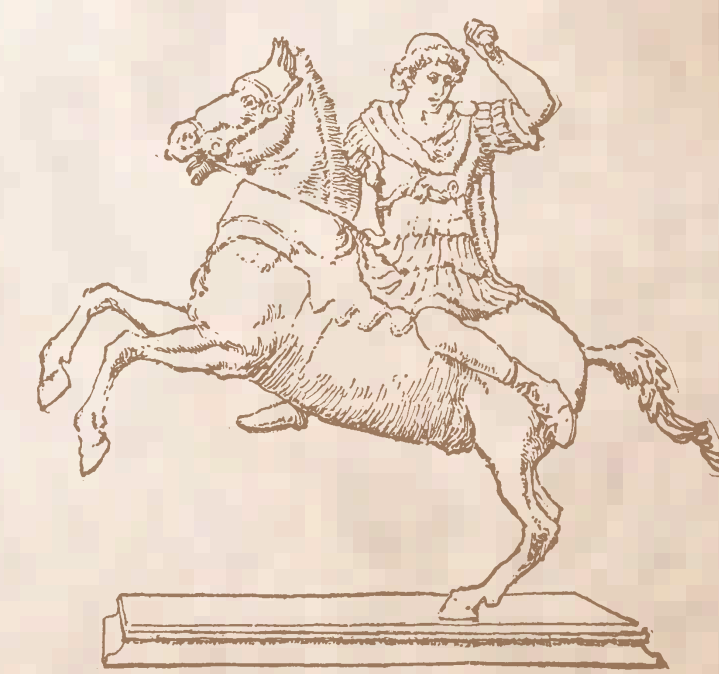
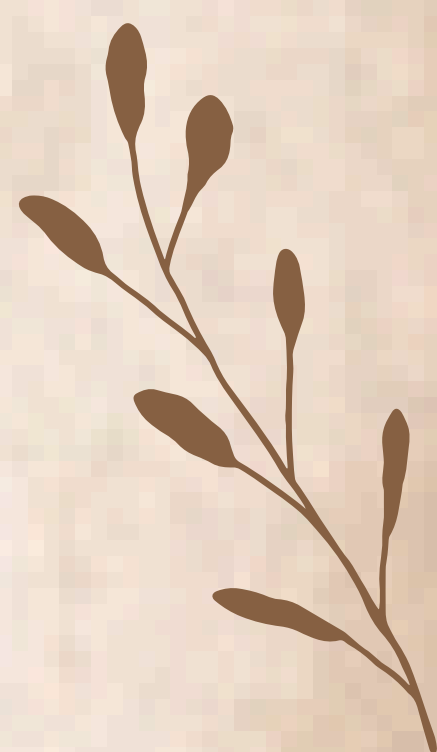
Pe 24 ianuarie/6 februarie 1918, Sfatul Țării a proclamat independența Republicii Moldovenești, pentru ca pe 27 martie/9 aprilie 1918, Sfatul Țării de la Chișinău să hotărască Unirea Basarabiei cu România.

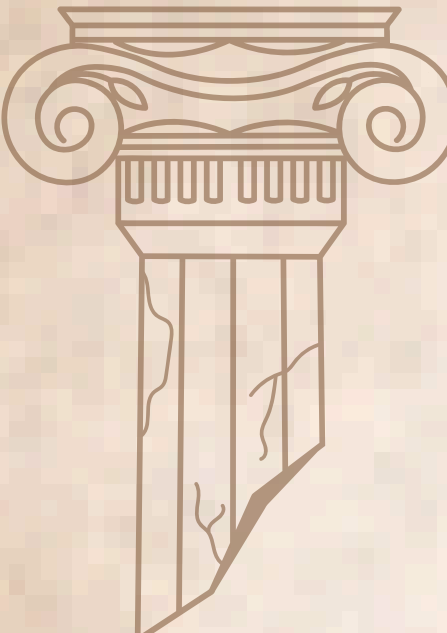
Importanța Marii Uniri

Marea Unire de la 1 decembrie 1918 reprezintă momentul istoric în care Basarabia, Bucovina și Transilvania s-au unit cu România, realizând idealul național al României Mari. Această unire a avut o importanță majoră din punct de vedere politic, deoarece a consolidat statul român și a extins granițele naționale, creând premise pentru recunoașterea internațională a României Mari prin tratatele de pace postbelice, a căpătat prestigiu internațional ca stat membru și fondator al Ligii Națiunilor.

Din punct de vedere social și cultural, unirea a permis integrarea diferitelor regiuni românești, promovarea limbii și culturii românești, precum și dezvoltarea instituțiilor comune. În plan economic, unirea a oferit acces la resurse naturale diverse, a favorizat schimburile comerciale și a pus bazele unei economii naționale integrate.

Astfel, Marea Unire a fost piatra de temelie a statului modern român, simbol al unității naționale, al continuității istorice și al consolidării identității naționale.

Democrația interbelică - principii și personalități

Democrația ca regim politic a apărut în antichitate, în orașul-stat Atena (secolul VI î. Hr) și se baza pe participarea tuturor cetățenilor la votarea legilor și alegerea în funcții publice prin tragere la sorți. Acest tip de democrație s-a numit democrație directă pentru că toți cetățenii participau în mod direct la actul de guvernare. Democrația modernă presupune participarea la actul de guvernare prin reprezentanți aleși prin vot universal, de aceea se și numește democrație reprezentativă.

Regimul politic democratic se caracterizează prin: separația puterilor în stat, respectarea drepturilor și libertăților cetățenești, existența mai multor partide și ideologii politice (pluripartidism), dreptul de vot universal. Cea mai veche democrație modernă a fost S.U.A., unde votul universal s-a introdus treptat în toate statele în secolul XIX. Majoritatea statelor europene care avuseseră regimuri politice liberale în secolul al XIX-lea (adică regimuri care respectau drepturile și libertățile cetățenești și separația puterilor în stat), devin, după 1918, state democratice, prin introducerea dreptului de vot universal, mai întâi pentru bărbați, apoi, treptat și pentru femei. Statele democratice reprezentative au fost S.U.A., Marea Britanie și Franța, care au impus modelele lor politice majorității statelor europene.

Modelul politic englez și american presupune existența a două partide politice care alternează la guvernare (sistem bipartidist): Partidul Democrat și Partidul Republican în S.U.A., Partidul Conservator și Partidul Laburist (o variantă a socialismului) în Marea Britanie. Modelul francez presupune existența mai multor partide politice care participă la guvernare prin realizarea unor coaliții de dreapta sau stânga.

O altă caracteristică a democrației interbelice o reprezintă **alăturarea partidelor socialiste la sistemul democratic.** Socialiștii au acceptat proprietatea privată și pluripartidismul.

În perioada 1929-1933 statele democratice se confruntă cu cea mai gravă criză economică a secolului XX, care se manifestă prin: inflație (devalorizarea monedelor), creșterea prețurilor la anumite produse și scăderea prețurilor la altele, falimentul multor bănci și întreprinderi dar și a fermierilor, șomaj. Guvernele democratice se văd atunci silite să renunțe la politica liberală tradițională, care presupunea ca statul să nu intervină prea mult în viața socială și economică. Cele mai importante măsuri împotriva crizei au fost luate în S.U.A., unde președintele Franklin Roosevelt a lansat o politică economică numită New Deal (Noul Curs): statul a fixat limite ale prețurilor la produsele de bază, a început o serie de lucrări publice pentru a angaja șomerii, a ajutat financiar câteva bănci pentru a-și putea relua activitatea, a acordat credite fermierilor. Această criză economică a avut consecințe importante pe plan politic în multe state europene: partidele democratice au pierdut încrederea populației, partidele extremiste, mai ales cele de extremă dreaptă, după modelul fascist sau nazist, încep să câștige un rol politic important.

România de la democrație la dictatură

România a devenit stat democratic în 1918, prin introducerea dreptului de vot universal. În 1919 au loc primele alegeri conform votului universal. Consecințele noului tip de scrutin a fost dispariția Partidului Conservator (partidul marilor proprietari funciari), care se aflase până atunci la guvernare în alternanță cu liberalii, și apariția a numeroase partide mici.

Un rol fundamental în consolidarea regimului democratic l-a avut schimbarea constituției liberale din 1866, cu **constituție democratică, în 1923.** Noua constituție prevedea egalitatea tuturor cetățenilor în fața legii fără deosebire de origine etnică, limbă și religie. Alte drepturi și libertăți prevăzute în constituție erau: libertatea persoanei, libertatea întrunirilor și asocierilor, libertatea presei, inviolabilitatea domiciliului, inviolabilitatea proprietății, libertatea învățământului. Ca și în constituția din 1866, și în cea din 1923 era menționat principiul separației

puterilor în stat: puterea legislativă era deținută de Parlament și rege, puterea executivă de rege și guvern și puterea judecătorească de instituții judecătorești.

Principalele partide politice în perioada interbelică au fost **Partidul Național Liberal** și **Partidul Național Țărănesc** deoarece ele s-au aflat mai mult timp la guvernare. Alături de ele au existat și alte partide. **Partidul Poporului**, condus de mareșalul Alexandru Averescu, a fost la guvernare în 1920-1921, 1926-1927, dar în spatele său s-au aflat totdeauna liberalii. **Partidul Socialist** a fost înființat în 1893, fiind de mai multe ori reorganizat, de-a lungul existenței sale schimbându-și și numele (un alt nume pe care l-a avut a fost **Partidul Social Democrat**). **Minoritățile naționale** maghiarii, evreii, sașii, secuii aveau și ei propriile lor partide.

Slăbirea forțelor politice democratice, ascensiunea mișcării legionare și instaurarea unor regimuri dictatoriale în majoritatea țărilor Europei au fost factori care i-au permis regelui Carol al II-lea să instaureze la 10 februarie 1938 un regim autoritar. A fost adoptată o nouă constituție prin care regele își atribuia atât puterea executivă cât și pe cea legislativă. Parlamentul a devenit o instituție formală. Guvernul era alcătuit de către rege. Au fost desființate toate partidele politice. În locul lor a fost înființat un nou organism politic numit **Frontul Renașterii Naționale**. Au fost luate măsuri dure împotriva legionarilor culminând cu asasinarea liderului acestora **Corneliu Zelea Codreanu**. La rândul lor, legionarii l-au asasinat pe primul-ministru **Armand Călinescu**.

Pe plan extern România a fost izolată de aliații săi datorită succeselor obținute de Germania în prima parte a războiului. Acest fapt a permis statelor revizioniste vecine să răpească României importante teritorii.

Semnarea tratatului de neagresiune Ribbentrop - Molotov - prevestitor al celui de-al doilea război mondial

Semnarea Pactului și aplicarea lui a avut grave repercusiuni asupra lumii. A început al doilea război mondial, cu distrugeri irecuperabile ale unor valori universale, cu distrugerea unor întinse teritorii din Europa, Asia și Africa, cu desființarea unor state și uciderea în masă a unor populații nevinovate. Hitler și-a dorit războiul pentru obținerea așa-zisului spațiu vital, a supremației în Europa și dincolo de hotarele acestui continent. Stalin l-a vrut și el pentru declanșarea revoluției comuniste mondiale, asemănător aceluia spațiu vital german. Deosebirile ideologice n-au constituit un obstacol în calea apropierei celor două regimuri politice, deși anterior încheierii pactului, URSS și Germania nazistă se criticaseră reciproc cu vehemență. Dacă regimul lui Hitler se manifesta direct față de obiectivele sale, Stalin avea asociată **Internaționala a III-a Comunistă**. Stalin afirma mereu că politica guvernului este una și cea a Internaționalei este alta, când, în realitate, între cele două organisme nu era nici o deosebire privind intenția declanșării revoluției comuniste mondiale.

Regimurile instaurate în **Rusia sovietică** și în **Germania național-socialistă** erau, în general, antidemocratice, dictatoriale și totodată erau în particular, ostile regimurilor democratice din Occident.

O motivație a apropierei dintre cele două regimuri totalitare este însuși **Tratatul de pace de la Versailles**, atât **Germania fascistă**, cât și **Rusia sovietică** considerându-se victime ale tratatului.

Documentele existente atestă că, în anii **1934-1936**, Stalin sprijinea ideea unei apropieri și chiar a realizării unui acord cu Hitler. O cale pentru încheierea relațiilor bilaterale mai strânse a fost oferită de existența ca stat a Poloniei. Polonia renăscuse, în urma primului război mondial, după mai bine de 100 de ani de ocupație ruso-austro-germană. Din punct de vedere geografic, **Polonia** devenise stat tampon între **Rusia și Germania**. Inițiatorul unei apropieri germano-sovietice a fost ministrul de externe german **Joachim von Ribbentrop**. Propunerile lui, acceptate de Hitler, au avut ecou la Moscova. Ca urmare, puterile occidentale au fost criticate aspru și etichetate drept „instigatoare și profitoare de război”. Aproximarea sovieto-germană din 1939 era urmarea unei conjuncturi favorabile statelor totalitare. Pentru Stalin, orientarea spre Hitler nu a fost determinată de doctrină, ci de considerente de circumstanță.

Stalin se vedea în postura de realizator al vechiului Imperiu Rus, totodată sovieticii duceau tratative și cu Franța și Anglia – o măsură de prevedere pentru a evita izolarea în fața unei eventuale agresiuni germane. Pe de altă parte, diplomația nazistă încerca constant posibilitatea unei înțelegeri separate cu Marea Britanie și o reușită ar fi contracarat eșecul lui Ribbentrop la Moscova. Astfel pactul Pactul Ribbentrop-Molotov nu a garantat pacea în lume, ci a cauzat una din cele mai mari tragedii mondiale - al doilea război mondial.

Aplicarea Pactului Ribbentrop - Molotov, începutul destrămării teritoriale a României

La 23 august 1939, s-a semnat la Moscova, Tratatul de neagresiune germano-sovietic, Pactul Ribbentrop-Molotov, care, într-un protocol adițional secret, prevedea împărțirea sferelor de influență în Europa de Est. Ca urmare a Pactului Ribbentrop-Molotov, România a fost obligată să cedeze, în 1940, Basarabia și Bucovina de Nord URSS-ului. Pactul Ribbentrop-Molotov (Pactul Hitler-Stalin) a constituit un act de trădare a neamurilor creștine ale Europei Răsăritene și care a servit bază pentru ocuparea criminală a teritoriilor românești de către Armata Sovietică la 28 iunie 1940.

Conform Actului Adițional Secret al Pactului, partea sovietică accentuează interesul pe care-l manifestă față de teritoriul dintre râurile Prut și Nistru, fosta ocupație țaristă a jumătate din Moldova sau așa zisa Basarabie Țaristă, iar, partea germană își declară dezinteresul politic total față de acest teritoriu. Pactul este semnat din partea Guvernului Reichului german de I.V. Ribbentrop, iar din partea Guvernului U.R.S.S. de către Veaceslav Molotov (Viaceslav Mihailovici Skriabin) în prezența lui Stalin. Semnarea Protocolului Secret a Pactului Ribbentrop-Molotov a permis ocuparea nepedepsită a teritoriilor românești de către Uniunea Republicilor Sovietice Socialiste (U.R.S.S.) la mai puțin de un an după semnarea acestuia și anume la 28 iunie 1940.

În conjunctura națională și internațională indicată mai sus, România este prinsă de planurile mișelești ale lui Hitler și Stalin de divizare a Europei Centrale și de Est, planuri ce afectează România, prin ultimatumul sovietic, la 26 iunie 1940. Administrația și Armata română se retrag de pe teritoriile dintre Prut și Nistru ale României precum și din Bucovina de Nord, iar în ziua de 28 iunie 1940 primele unități militare sovietice pătrund în teritoriile supuse ultimatumului.

Anul 1940 - tragedia Basarabiei

La 26 iunie 1940, ministrul de Externe sovietic Viaceslav Molotov i-a înmănat ambasadorului român la Moscova, Gheorghe Davidescu, o notă ultimativă. URSS solicita României ca în 24 de ore să accepte cedarea Basarabiei și a Bucovinei de Nord.

„Printre altele, sovieticii au spus în actele lor ultimative că slăbiciunea URSS era de domeniul trecutului, că ceea ce se întâmplase în 1918 trebuia reparat, că România trebuia să evacueze în câteva zile teritoriul Basarabiei și ceea ce era o noutate pentru oficialii români și nordul Bucovinei, pentru că așa cum spunea propaganda sovietică, jugul boierilor români trebuie să înceteze”.

A doua zi, 27 iunie, tensiunea crește la București. Consiliul de Coroană se aduna din nou, seara. Dar raportul neliniștitor al Statului Major spune ca armata română nu poate face față situației, iar România cedează astfel formal Basarabia . Trupele sovietice nu au așteptat să treacă cele patru zile convenite pentru evacuare și au intrat imediat în Basarabia, în ziua de 28 iunie. Bucovina de Nord și sudul Basarabiei au intrat în componența Ucrainei. La Chișinău s-a instalat regimul comunist, iar Basarabia a fost unită cu Transnistria și a primit numele de Republica Sovietică

Socialistă Moldovenească.

Revenirea autorităților române în Basarabia, o dată cu celebrul ordin al lui Ion Antonescu „Soldați, vă ordon: treceți Prutul!” de la 22 iunie 1941 a fost de scurtă durată. După înfrângerea de la Stalingrad, contraofensiva sovietică a ajuns la Prut în martie 1944. A fost momentul în care dincolo de Prut a reînceput teroarea comunistă. Efectele Pactului Ribbentrop - Molotov au fost prelungite la sfârșitul celui de-al doilea război mondial de împărțirea sferelor de influență în Europa prin înțelegerea de la Ialta, din februarie 1945, între liderul sovietic Stalin, premierul britanic Churchill și președintele american Roosevelt. Iar ruperea Basarabiei de România a fost admisă de marile puteri prin Tratatul de Pace de la Paris doi ani mai târziu, în februarie 1947.

Holocaustul în spațiul românesc - specific și general.

Antisemitismul în România devine politică de stat începând cu anul 1938, odată cu primele legi date împotriva populației evreiești. Primul decret - lege care stabilește statutul juridic al evreilor din România - este dat de Carol al II-lea. Prin lege li se interzice evreilor să practice comerțul, să închirieze spații comerciale, să ocupe funcții publice

Venit la putere în septembrie 1940 alături de Mișcarea Legionară, mareșalul Ion Antonescu continuă măsurile inițiate de regele Carol al II-lea. Căsătoria între un evreu și un cetățean român este interzisă prin lege. „Printr-o anumită educație și pregătire, aceștia erau vinovați de toate și vinovăția se manifesta printr-o serie de clișee. Evreii sunt cei care exploatează țărănul român, evreul care este cămătar. În seara zilei de 21 ianuarie 1941, legionarii înarmați ocupă posturile de poliție din București, primăria și alte clădiri publice. Posturile de poliție devin centre de tortură pentru cei 2000 de evrei arestați de legionari încă din 20 ianuarie, în timp ce pădurea Jilava și abatorul din București sunt transformate în centre de execuție. Intervenția Armatei, după trei zile, pune capăt violențelor și colaborării dintre mareșalul Ion Antonescu și Mișcarea Legionară.

Pogromul din București este urmat, la doar șase luni, de uciderile în masă de la Iași. Planul autorităților române de curățare a terenului implică și evacuarea populației evreiești din Basarabia și Bucovina. La 9 octombrie 1941 încep deportările în Transnistria, care se afla în administrația României din august 1941. Potrivit datelor oficiale, circa 120.000 de evrei și 12.000 de romi și-au pierdut viața în lagărele din Transnistria. „Transnistria era gândită ca loc de exterminare. Au fost cazați în foste colhozuri, gospodării, de multe ori în cocinele de porci”.

În octombrie 1942, Ion Antonescu cere oprirea deportărilor în Transnistria. Cea mai importantă decizie este însă aceea de a nu-i trimite la Auschwitz pe evreii din Regat ori din Transilvania de Sud. Așa se face că 292 000 de evrei români supraviețuiesc. Salvarea, dar de această dată prin emigrare, vine și pentru alți 9000 de evrei care reușesc să ajungă în Palestina în perioada 1939-1942. La 6 mai 1946, la București, începe procesul lui Ion Antonescu. La mai puțin de o lună, fostul conducător este executat pentru crime de război. Mareșalul și colaboratorii săi erau acuzați, în primul rând, că au promovat hitlerismul și fascismul.

Sub conducerea regelui Carol al II-lea, a legionarilor și a mareșalului Ion Antonescu, populația evreiască de pe teritoriul României este treptat exclusă din viața politică, economică și culturală, pentru ca apoi să devină victimă a deportărilor și uciderilor în masă.

În perioada celui de al doilea război mondial, în România neocupată nu a existat acest fenomen politico etnic. În Transilvania de nord-vest ocupată în urma Dictatului de la Viena (1940) de unguri, prigonirea evreilor a fost un adevărat genocid; anumite izvoare istorice susțin că germanii chiar au insistat pe lângă unguri să reducă măsurile de asuprire a evreilor. Sute poate mii de evrei au reușit să se refugieze din zona ocupată de unguri ajutați atât de oficialitățile române de la Cluj cât și de simpli cetățeni, ciobani români care trăiau la frontiera română maghiară. Se presupune că au existat anumite măsuri antievreiești în România de atunci, unele lagăre (mai degrabă tabere de refugiu) a evreilor prin care Mareșalul Ion Antonescu urmărea să- i ferească pe evrei de prigonirea germană (sunt mărturii evreiești care atestă că trăiau mai bine acolo și de asemenea trăiau în siguranță) . Circa zeci sau 2-3 sute de

evrei au fost uciși în primăvara anului 1941 de către rebelii legionari mai ales în București și Iasi

Pogromul de la Iași s-a datorat faptului că pe timpul retragerii armatei române în vara anului 1940 (când Basarabia a fost cedată forțat rușilor) majoritatea populației evreiești din Basarabia a colaborat cu bolșevicii ruși. În urma acestui episod tragic pentru români, s-a stabilit că o parte a populației evreiești era bolșevizată de unde și atitudinea negativă a românilor față de unii reprezentanți evrei.

RSSM - colonia URSS

Din punct de vedere juridic și de facto, RSS Moldovenească n-a fost republică unională, ci un teritoriu colonial”, RASSM a fost unica republică autonomă, ce avea dreptul legal de a ieși din componența RSS Ucrainene. Adică, staliiniștii au gândit strategic: în perspectiva cuceririi Basarabiei, aceasta, împreună cu RASSM, să nu încapă în mâinile ucrainenilor, ci să fie proclamată republică unională, condusă de Kremlin.

Propaganda oficială a încercat să îndoctrineze prin propagandă ideea că românii i-au asuprit pe moldoveni înainte ca Basarabia să fie eliberată de sovietici. Astfel, ideologia sovietică de stat a Republicii Sovietice Socialiste Moldovenești avea trei aspecte :

- aspect politic: Comunismul
- aspect economic: economia de stat
- aspect național: moldovenismul.

Crearea organelor puterii locale, a celei republicane, aprobarea Constituției RSSM , a fost copiată după Constituției URSS.

Scopul principal al Kremlinului era să profite de munca basarabenilor pentru a folosi sursele locale, pentru a hrăni populația înfometată și prost asigurată a Uniunii Sovietice. Nu trebuie de trecut cu vederea crima comisă de bolșevici în vara anului 1941, când 22 648 de basarabeni au fost deportați în Siberia.

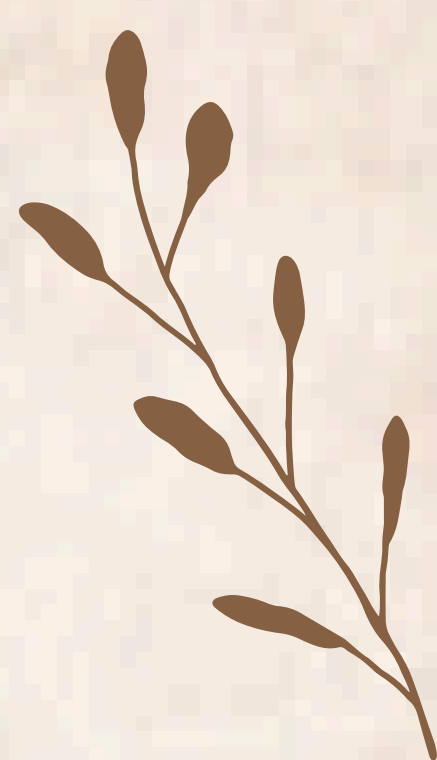
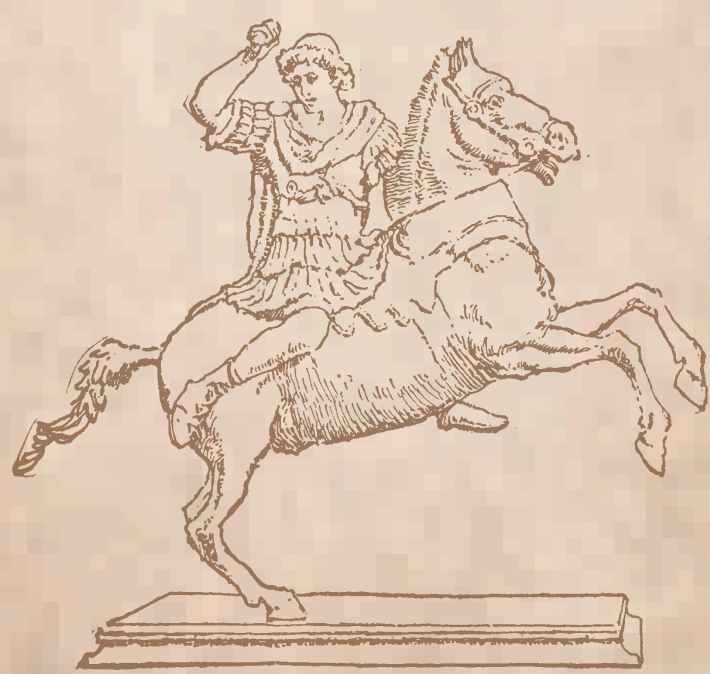
Profitând de seceta din 1946, organele sovietice de vârf au organizat o foamete cumplită în Moldova cu scopul de a rezolva definitiv problema moldovenilor români din Basarabia prin nimicirea lor fizică .

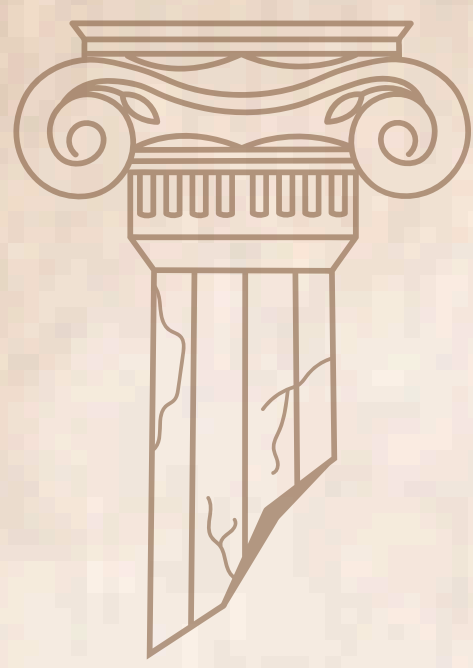
Economia sovietică a fost de fapt o economie capitalistă cu unele trăsături feudale, inclusiv ale feudalismului despot orientat, acest model fiind implementat și în RSSM prin colectivizarea și industrializarea forțată, planurile cincinale.

Marile probleme economice, cu care s-a confruntat societatea moldovenească în anii „socialismului dezvoltat”: producție industrială necompetitivă; producție agricolă, vândută pe nimic Centrului; salarii mizerabile, deficit generalizat; criza totală a spațiului locativ, magazine speciale pentru nomenclatura de partid communist.

Sistemul de conducere al RSSM era inefficient: în RSSM erau 34 de ministere, în comparație cu Franța, din aceeași perioadă – 9 ministere . Din cele 34 multe erau de subordonare unională, cea ce le scotea de sub autoritatea Chișinăului.

Adoptarea la 15 aprilie 1978 a Constituției R.S.S.M. Pentru cetățenii R.S.S.M. erau declarate și garantate drepturile și libertățile omului. Constituția garanta inviolabilitatea persoanei. Și dacă drepturile socio-economice ale oamenilor erau cu strictețe respectate, cele politice erau, în mare măsură, declarative, deoarece lipsea în societate orice formă de pluralism politic și ideologic. În Legea Fundamentală a fost fixată hegemonia deplină a Partidului Comunist în viața societății. Acesta constituia nucleul sistemului politic și al organizațiilor statale și obștești. Apariția și activitatea oricărei alte organizații politice în acele condiții era absolut imposibilă.

Conferințele Aliatilor - dezbateri sau soluții asupra lumii postbelice

După Primul Război Mondial, marile puteri învingătoare – Statele Unite, Marea Britanie, Franța, Italia și alte state aliate – au organizat o serie de conferințe internaționale pentru a stabili noile frontiere, pacea și ordine internațională. Cele mai importante au fost Conferința de la Paris (1919–1920) și negocierile legate de Tratatul de la Versailles, care au stabilit condițiile de pace pentru Germania și au creat noi state în Europa Centrală și de Est.

Aceste conferințe nu au fost doar simple discuții diplomatice; ele au propus soluții concrete pentru reconstrucția economică, reorganizarea teritorială și garantarea securității internaționale, inclusiv prin crearea Ligii Națiunilor. Totodată, au fost abordate probleme legate de despăgubiri, protecția minorităților și recunoașterea suveranității noilor state.

Prin efortul conjugat al Aliatilor, au fost înfrânte regimurile totalitare de tip fascist, fiind restaurate drepturile și libertățile fundamentale pentru sute de milioane de oameni. Nu este mai puțin adevărat însă că, tot ca efect al războiului, statele din Europa de Est au fost ocupate de Uniunea Sovietică, fiind nevoite să adopte sistemul politic, economic, social și ideologic de tip totalitar comunist pentru aproape jumătate de secol.

Semnarea tratatelor de pace de la Paris (1946-1947) au avut pentru statele din Europa de Est o altă semnificație. De acum înainte, Uniunea Sovietică putea acționa fără probleme pentru instaurarea unor regimuri comuniste similare celor de la Kremlin, integrând astfel aceste state în complexul politico-militaro-economic dirijat de Stalin. Pe de altă parte, e de remarcat faptul că, spre deosebire de situația creată după primul război mondial, de această dată toate Marile Puteri au fost prezente la masa tratatelor și, în ciuda divergențelor, au reușit să pună bazele unei organizări mondiale care s-a dovedit coerentă, în ciuda numeroaselor momente de criză din a doua jumătate a secolului XX.

În concluzie, conferințele aliate au fost un instrument esențial de planificare și reglare a lumii postbelice, încercând să prevină conflicte viitoare și să stabilească un echilibru politic internațional după devastările celor două războaie mondiale

Planul Marshall - o bună afacere economică sau un ajutor dezinteresat a SUA

Denumirea de „Plan Marshall” provine de la inițiatorul acestuia, secretarul de stat american George Marshall. În 5 iunie 1947 într-un discurs rostit la Universitatea Harvard, secretarul de stat Marshall a anunțat lansarea unui vast program de asistență economică destinat refacerii economiilor europene, cu scopul de a stăvili extinderea comunismului. Pentru contribuția la succesul acestui plan de ajutor, George Marshall a fost distins în 1953 cu Premiul Nobel pentru Pace. În 19 iunie 1947, 22 de state europene au fost invitate să trimită reprezentanți la Paris pentru a schița un plan de reconstrucție europeană. Etichetând Planul Marshall drept „imperialism economic american”, Moscova a interzis țărilor satelite să participe la Conferința de la Paris. Sovieticii considerau că acceptarea planului ar fi condus la desprinderea de URSS a țărilor din sfera sa de influență și la pierderea avantajelor politice și strategice dobândite de Kremlin în Europa Centrală și de Est la sfârșitul celui de al Doilea Război Mondial. Stalin a denunțat programul că fiind o cursă și a refuzat să participe, obligând și celelalte state est-europene să adopte aceeași atitudine. Prin urmare, singurele țări care au participat la conferință și au fost cele vest europene, printre care s-a aflat și Germania de vest. Decizia celor 16 țări participante la programul de ajutor s-a văzut în

deceniile care au urmat, aceste țări dezvoltându-se semnificativ în sistemul democratic capitalist susținut de SUA. Statele Unite au oferit 20 miliarde de dolari, cu condiția că națiunile europene să realizeze împreună un plan rațional de folosire a fondurilor. Pentru prima dată, acestea au trebuit să acționeze împreună ca o unitate economică unită și au fost nevoite să coopereze unele cu altele. Planul Marshall a adus beneficii și economiei americane. Bani au fost folosiți pentru a cumpăra bunuri din Statele Unite, care au fost transportate pe Oceanul Atlantic pe nave comerciale americane. Până în 1953, Statele Unite au oferit suma de 13 miliarde de dolari.

În afară de ajutorul pentru a pune Europa din nou pe picioare, Planul Marshall a dus la realizarea Planului Schuman, care a determinat crearea Comunității Cărbunelui și Oțelului și Pieței Comune. Acest sprijin economic a avut efectul unui necesar catalizator, pentru repunerea pe picioare a unor sectoare grav afectate de război - electricitate, metalurgie, petrochimie, infrastructură feroviară, ducând la revigorarea ansamblului economiei în țările beneficiare. Includerea Republicii Federale Germania, inclusiv a "Berlinului de Vest", în planul Marshall i-a dat acesteia posibilitatea, pe lângă sprijin în domeniile economice esențiale, să importe alimente de strictă necesitate, materii prime și îngrășăminte fără a cheltui valută forte (dolari). Planul Marshall avea să reprezinte pentru RFG șansa de reabilitare a economiei sale, astfel că, la puțini ani după război, "învingătoare" să devină unul dintre principalele "motoare" ale Europei.

Trei consecințe majore a avut asupra proiectului fostului secretar de stat american: în primul rând, țările europene au fost determinate să coopereze din nou în chestiuni economice și politice. În al doilea rând, le-a fost dată posibilitatea să achiziționeze bunuri de investiții plătind cu valutele lor depreciate după război. Iar, în al treilea rând, Planul Marshall a reușit să izoleze influența socialistă din Europa de Vest".

Miracolele economice germane și japoneze - asemănări și deosebiri

După cel de-Al Doilea Război Mondial, economia germană se afla într-o stare continuă de degradare. Ce a determinat acest miracol? Cei doi factori principali au fost reforma monetară și eliminarea controlului riguros al pieții. Ambele au fost aplicate în anul 1948. Mai târziu un alt factor a fost reducerea taxelor de impozit, în 1948 și 1949.

Succesul s-a datorat dublării productivității muncii în fiecare deceniu și generat de factori precum: hărnicia, înalta calificare, disciplina poporului german, realizarea unor produse de înaltă calitate, capacitatea de asumare a riscului anteprenorial de către întreprinzătorii germani. Alături de acești factori s-a adăugat mentalitatea managerială proprie culturii germane, materializată în strategii de îmbunătățire a calității și de reducere a costurilor și strategia "veniturilor moderate" adoptată de sindicatele germane în anii 1950.

În anii 1980, sub impulsul progresului tehnic și tehnologic s-a realizat o importantă reconversie profesională care a dus la creșterea numărului de locuri de muncă și la creșterea bunăstării generale. La începutul anilor 1990 Germania a devenit liderul necontestat al Uniunii Europene unde eficiența era atât în domeniul economic cât și social

Nici o țară nu a realizat ce a realizat economia Japoniei în perioada de după cel de-al doilea război mondial. Progresul economic al Japoniei în ultimele decenii a fost numit pe bună dreptate "Miracolul economic japonez". Din 1950 produsul global net pe locuitor în Japonia a crescut de la mai puțin de 20% din cel al Statelor Unite la mai mult de 70%. Între 1951 și 1973, produsul global a crescut cu o rată medie anuală de peste 10%.

Ce a provocat miracolul japonez? A fost doar o problemă de cultură. În Japonia există o societate foarte

disciplinată cu o etică puternică și o tradiție de a coopera. Structural, Japonia are o economie capitalistă bazată pe opiață liberă. Nici o țară industrializată din lume nu are un sector public atât de restrâns și nici una nu are un guvern mai "pro-afaceri" decât aceasta. Într-o mare măsură deciziile firmelor au produs acest "miracol".

"Miracolul economic Japonez" este un fenomen istoric a creșterii economice în Japonia care a avut loc într-un interval de timp "record". Acest fenomen a fost stimulat de către investițiile Statelor Unite ale Americii, dar mai ales de către intervenționismul economic al guvernului japonez.

Transformarea Japoniei în perioada postbelică dintr-o țară cu o economie ruinată și bulversată de conflagrația mondială în a doua putere economică, după Statele Unite a fost apreciată ca fiind un miracol economic și un fenomen istoric.

Metodele folosite de URSS în perioada războiului rece pentru a menține statele în orbita sa de influență

În statele de sub ocupația sovietică a fost înființată poliția politică, ca organ de garantare a menținerii regimului comunist, după modelul și cu sprijinul KGB, pentru "lichidarea dușmanilor poporului, prin teroare ca aparat de reprimare și de violență organizată". În România, Securitatea trebuie să fie mai dură și mai eficientă decât în celelalte state din Europa de Est, deoarece poporul român este de origine și cultură latină" așa declara Vișinski la București. Organizarea internă în România a Securității a fost inițiată și condusă la toate nivelurile de elemente străine neamului românesc. Paralel cu înființarea Securității, s-au introdus consilierii sovietici în toate domeniile - de la secretarul general până la administrațiile locale.

În toate statele din Europa de Est au existat mișcări de rezistență la politica de comunizare. USA și Anglia au protestat continuu pentru fiecare stat și de multe ori au acuzat Moscova direct pentru încălcarea angajamentelor internaționale stabilite la Ialta și Potsdam. Răspunsurile resping protestele ca nefondate și ca intervenții nelegale în treburile interne. Pe plan militar, URSS încheie tratate bilaterale cu fiecare stat de sub ocupație și de colaborare militară și organizează o conferință la Varșovia, la care s-a înființat Pactul de la Varșovia, în care membri sunt toate statele satelite, sub comandamentul militar unic al URSS, la 14 mai 1955. Un alt aspect al politicii sovietice era exportul de revoluție comunistă prin propagandiști, prin agenți de instigare a opiniei publice și prin susținerea directă a grupurilor de insurgenți cu armament și chiar ajutor pentru organizarea de lovituri de stat pentru preluarea puterii, pe care au realizat-o în numeroase state din Africa și în America de Sud. În concluzie pot afirma că principalele metode folosite de URSS în perioada războiului rece pentru a menține statele în orbita sa de influență au fost:

- spionajul
- persecutarea liderilor cu opinii diferite de linia generală de partid
- utilizarea armatei de ocupație sovietică
- teroarea, asasinatul
- ridicarea zidului Berlinului
- interzicerea călătoriilor în Occident
- înăbușirea în sânge a mișcărilor revoluționare
- instalarea de conducători slabi în țările ocupate

Războaiele locale - consecințe grave

Unele surse documentare precizează că, numai între anii 1945-1989 în lume au avut loc 138 de războaie, în care au fost uciși 23 milioane de oameni. Principalele cauze ale războaielor locale sunt:

Cauzele de ordin politic – contradicțiile dintre grupările politice interne.

Politica sferelor de influență, a hegemonismului politic declanșează intervenții militare atunci când interesele unor mari puteri sunt „lezate” în perimetrul lor de influență. De multe ori ciocnirile militare determinate de anumite cauze politice au îmbrăcat un caracter ideologic pe fondul contradicțiilor dintre cele două sisteme sociale opuse. Exemple: războaiele civile din Cipru (decembrie 1963 –august 1964) și din Yemen).

Cauzele de ordin economic exprimă tendința marilor puteri de a exploata bogățiile naturale din țările mai puțin dezvoltate și aservite lor, iar lupta pentru apărarea și conservarea acestor bogății determină intervenții militare care nu se lasă mult așteptate. Dar războaiele locale de acest gen prezintă și alt aspect: tendința de a controla importante căi de comunicație, maritime îndeosebi, spre zonele de exploatare ale bogățiilor naturale și războiul contra unor puncte „cheie” de pe aceste comunicații. Un exemplu este intervenția anglo-franceză în zona Canalului de Suez, în 1956, după ce Egiptul a declarat naționalizarea lui.

Cauzele de ordin social duc de regulă la războaie civile, în care forțele populare, pe baza unui larg front de acțiune, caută să înlăture conducerile reacționare, dictatoriale și să instaureze regimuri de democrație (Guatemala,Nicaragua,Salvador).

Cauze de ordin național, etnic determină războaie de eliberare națională împotriva asupririi străine. Aceste războaie au caracterizat perioada de după cel de-al doilea război mondial și au dus la prăbușirea sistemului colonial.Războaiele de eliberare națională s-au bucurat și se bucură de sprijinul țărilor și al forțelor progresiste și democratice de pretutindeni. Cele mai caracteristice au fost în Algeria,Vietnam, Angola, Mozambic,Zimbabwe.

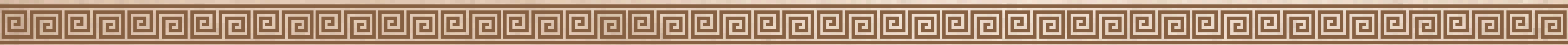

Rolul ONU în menținerea păcii în lumea contemporană

Organizația Națiunilor Unite este cea mai importantă organizație internațională.A fost fondată în 1945,după Cel de-al Doilea Război Mondial.În prezent,numără 193 de state membre.ONU are misiunea de a asigura pacea mondială,respectarea drepturilor omului,cooperarea internaționala și respectarea dreptului internațional.Sediul central al organizației este situat în New York.Conform Cartei ONU,responsabilitatea menținerii păcii și securității în lume îi revine Consiliului de Securitate,care trebuie să adopte decizii,privind reglementarea pașnică a litigiilor și,dacă este necesar,să ia masuri de constrângere prin forțe militare internaționale.

În domeniul soluționării pașnice a diferendelor, Consiliul de Securitate poate:

- să invite părțile la un diferend să îl soluționeze printr-unul din mijloacele menționate la art. 33 („tratative, anchetă, mediere, conciliere, arbitraj, pe cale judiciară, prin recurgere la organisme sau acorduri regionale, ori prin alte mijloace pașnice, la alegerea părților”);
- să dispună o anchetă asupra unui diferend sau a unei situații, care ar putea duce la fricțiuni internaționale sau ar putea da naștere unui diferend; concluziile anchetei, întreprinsă de un organ subsidiar al Consiliului, de o comisie formată din reprezentanți ai statelor ori personalități independente, constituie o primă etapă în stabilirea poziției Consiliului asupra diferendului a cărui natură urmează să o determine;
- să recomande părților la diferend, procedura sau metoda de soluționare, tinând seama de natura diferendului, ori, la cererea acestora, să le recomande soluții concrete;
- În cazurile în care Consiliul constată existența unor situații calificate drept amenințare împotriva păcii, încălcare a păcii sau act de agresiune, Consiliul de Securitate al ONU, în temeiul Cartei, este autorizat să adopte rezoluții cu

valoare obligatorie, prin care dispune măsuri, mergând uneori până la utilizarea forței armate.

În perioada postbelică, ONU a fost implicat în soluționarea diferitor conflicte locale. În anii 1947-1948, ONU a contribuit la crearea Statului Israel, în Orientul Apropiat, ulterior a contribuit la aplanarea conflictelor israelo-arab din această regiune în anii: 1949, 1956, 1973. În anii 1991-1992, ONU a contribuit la curmarea conflictelor izbucnite din fosta Iugoslavia. ONU a intervenit prompt și în alte conflicte regionale: Kashmir, Cipru, Yemen, Republica Dominicană.

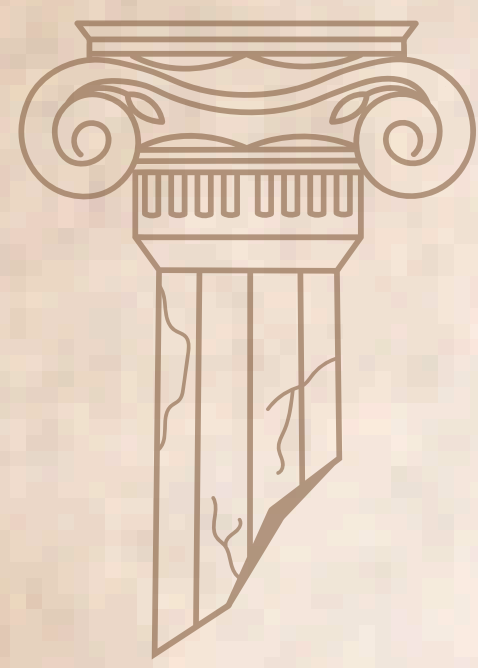
ONU a jucat un rol important și în reglementarea relațiilor internaționale dintre diferite state, cum au fost: "Criza Nucleară" din Marea Caraibelor, agresiunea sovietică împotriva Afganistanului, războiul civil din El Salvador, agresiunea Irakului contra Kuwaitului, conflictul din Somalia etc.

Anul 1989 pentru țările Europei de Est

Criza economică ce a cuprins majoritatea statelor socialiste în anii 70 s-a perpetuat și în deceniile următoare. Conducerea acestor țări a depus eforturi susținute în vederea promovării reformelor economice, liberalizării societății, dar străduințele lor nu s-au soldat cu succese. Cauza principală a nereușitei a reeșit din ineficiența economică și lipsa democrației. Țările din Europa de Est au fost cuprinse de revoluții anticomuniste victorioase. În iunie, 1989, în Polonia s-au desfășurat alegeri parlamentare. Pozițiile partidului comunist au slăbit mult. În februarie, 1989, Partidul Muncitoresc Socialist Ungar a fost nevoit să renunțe la monopolul asupra puterii. La 23 octombrie 1989 a fost proclamată Republica Ungară, în consecință în anii 90 au avut loc primele alegeri libere după anul 1945. După 1989 în Bulgaria și-au început activitatea partidele de orientare democratică. În România, anul 1989 cunoaște numeroase revolte împotriva regimului comunist, au fost organizate revoluții la Timișoara, Brașov, Cluj, Craiova, București. Nemulțumirea și ura românilor a culminat cu prăbușirea regimului lui Nicolae Ceaușescu.

După anul 1989 în Europa Centrală s-au instaurat regimuri democratice, s-au pus bazele dezvoltării economiei, s-au conturat relații internaționale cu Marile Puteri. În Europa de Est, regimurile anticomuniste au dus la destrămarea URSS-ului, sfârșitul războiului rece, și obținerea independenței mai multor state, printre care și Republica Moldova.

Aderarea la Consiliul Europei - calea către progres a Republicii Moldova

Deși, parteneriatul dintre Republica Moldova (RM) și Consiliul Europei (CoE) a fost inițiat încă la începutul anului 1992, când Parlamentul Republicii Moldova a adresat o scrisoare oficială Adunării Parlamentare a CoE (APCE) prin care a solicitat acordarea statutului de invitat special. Ceremonia oficială de aderare a Republicii Moldova la CoE a avut loc la 13 iulie 1995.

În cadrul ceremoniei, delegația guvernamentală a RM, condusă de prim-ministrul Andrei Sangheli, a depus pachetul documentelor de aderare a RM la Statutul CoE, a semnat Convenția europeană a drepturilor omului și Protocolul II la documentul în cauză, precum și Convenția-cadru privind protecția minorităților naționale.

Acceptând principiile de bază ale CoE – democrația, statul de drept și drepturile omului, RM a devenit cel de-al 36-lea stat membru cu drepturi depline al CoE, prima țară din spațiul CSI, care a obținut un asemenea statut.

În conformitate cu prevederile Avizului 188 (1995) al APCE din 27 iunie 1995 privind cererea de aderare la Consiliul Europei, Republica Moldova și-a asumat un șir de obligațiuni și angajamente statutare.

Printre convențiile și protocoalele semnate și ratificate se numără: Convenția europeană privind drepturile și libertățile fundamentale ale omului; Convenția-cadru privind protecția minorităților naționale; Carta europeană a Autonomiei Locale; Carta socială europeană; Convenția europeană privind prevenirea torturii, pedepselor sau tratamentelor inumane sau degradante; Convenția europeană privind lupta împotriva traficului de ființe umane.

Moldova a obținut statutul de candidat la aderare în iunie 2022, iar în iunie 2024 a început oficial negocierile de aderare cu UE.

Acordul de Asociere cu Uniunea Europeană și Zona de Liber Schimb Aprofundat și Cuprinzător rămân baza integrării economice și politice a Republicii Moldova, consolidând relațiile comerciale dintre cele două entități. Semnat în 2014, acordul acoperă întregul teritoriu, inclusiv regiunea transnistreană.

UE reprezintă cel mai important partener comercial al Republicii Moldova, cu o cotă de 53,7% din volumul total de comerț al Moldovei (2023), cu tarife reduse pentru produsele agricole începând din iulie 2022.

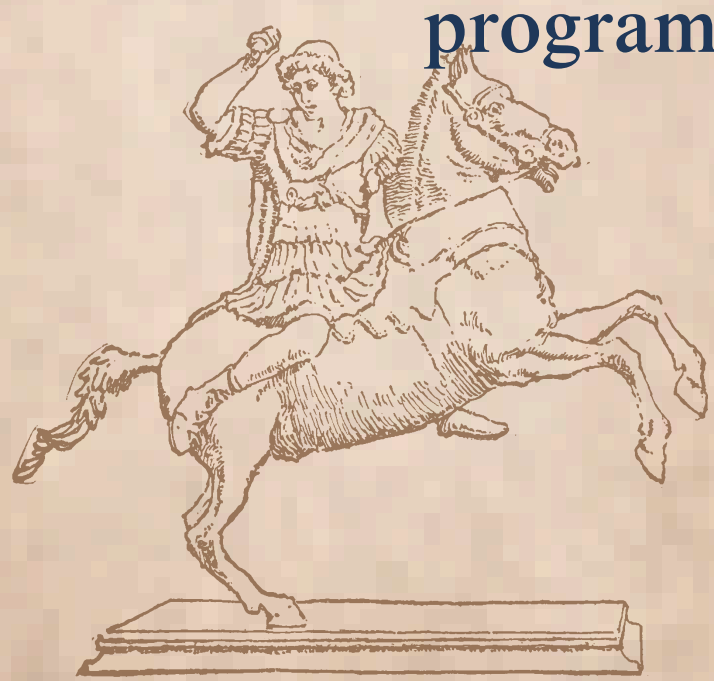
Din 2021, UE a oferit peste 2,2 miliarde de euro, sprijinind reforma economică, sectorul energetic, gestionarea crizei refugiaților și securitatea. Peste 1,6 miliarde de euro pentru proiecte strategice, inclusiv infrastructură și energie, au fost mobilizate sub umbrela Planul Economic și de Investiții al UE.

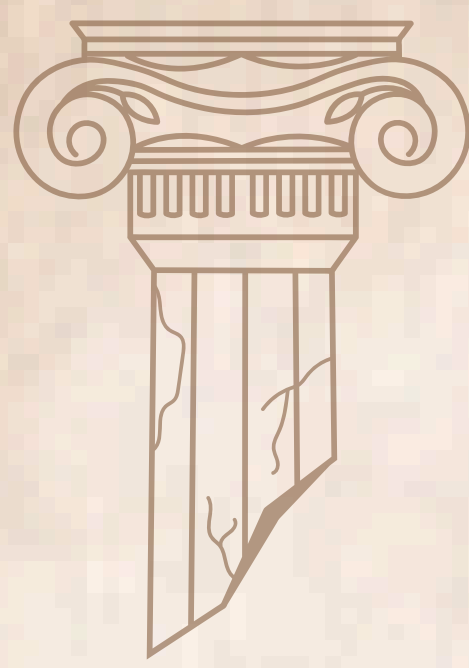
Cetățenii Moldovei călătoresc fără viză în spațiul Schengen din 2014.

Moldova este prima țară din afara Uniunii Europene care a aderat la Mecanismul pentru interconectarea Europei, care presupune finanțare pentru modernizarea drumurilor. Acest instrument are un buget total de 26 de miliarde de euro pentru toți membrii UE.

La începutul anului 2024, Moldova a devenit parte a Mecanismului de Protecție Civilă a UE, platforma UE de gestionare a riscurilor de dezastre.

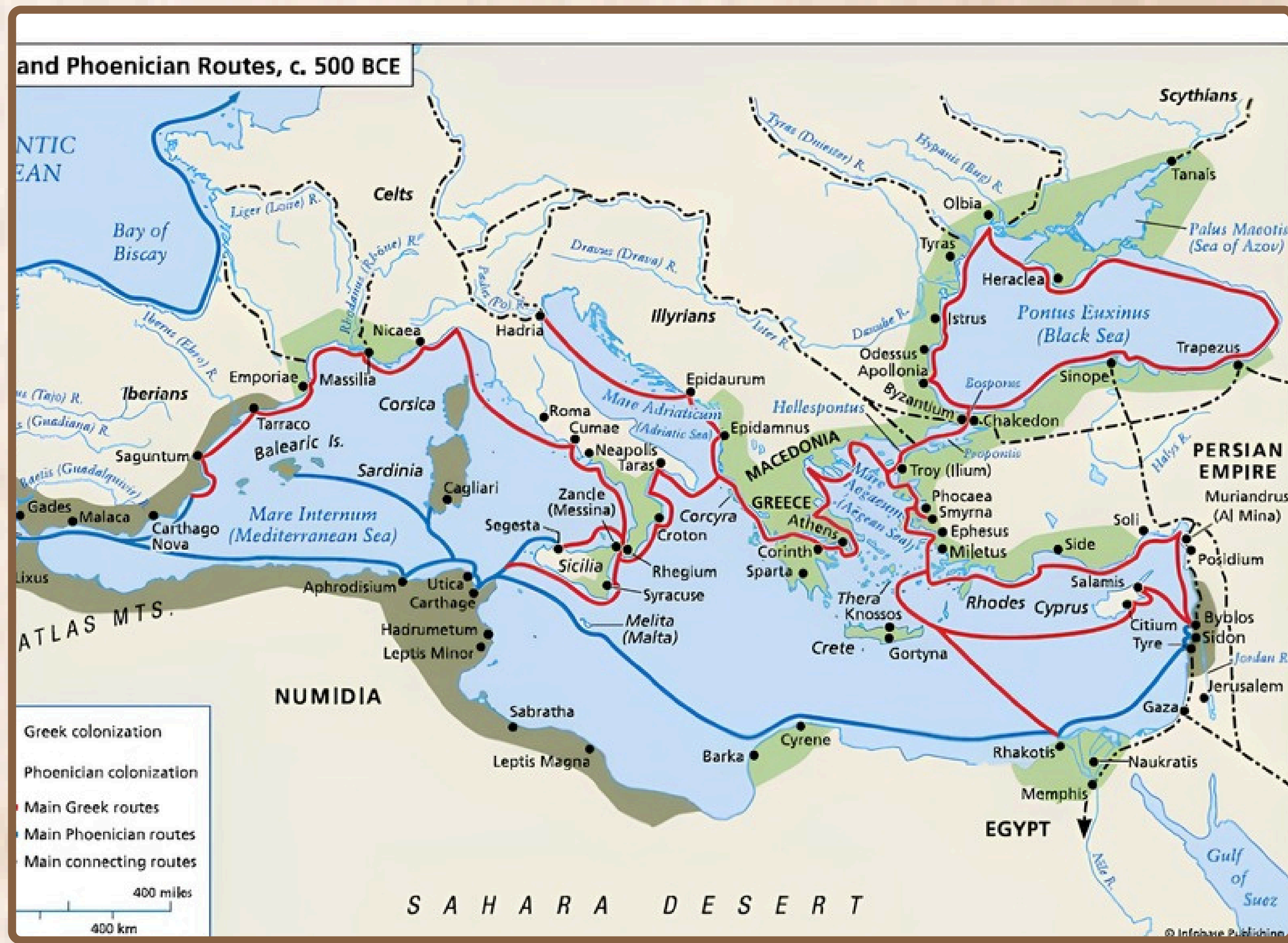
În 2024, Moldova a devenit prima țară care a semnat un Parteneriat de Securitate și Apărare cu Uniunea Europeană. Sprijinul acordat Forțelor Armate ale Moldovei prin Instrumentul european pentru pace a atins 137 de milioane de euro. Moldova este parte a programelor cheie UE precum Fiscalis, LIFE, EU4Health, Horizon Europe, Connecting Europe Facility (CEF), Digital Europe și Employment and Social Innovation. Organizațiile și cetățenii moldoveni sunt eligibili pentru inițiativele Erasmus+ și European Solidarity Corps. Moldova participă la mai multe programe Interreg și este membră a Strategiei Macroregionale a UE pentru regiunea Dunării.

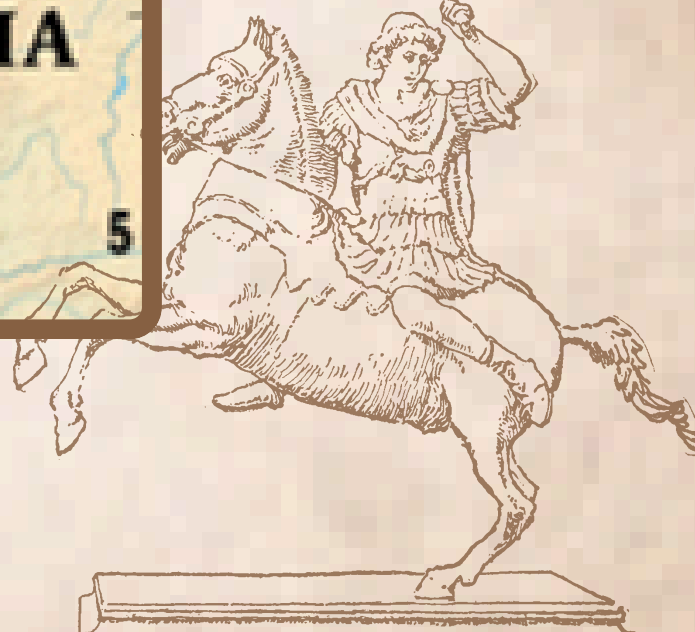

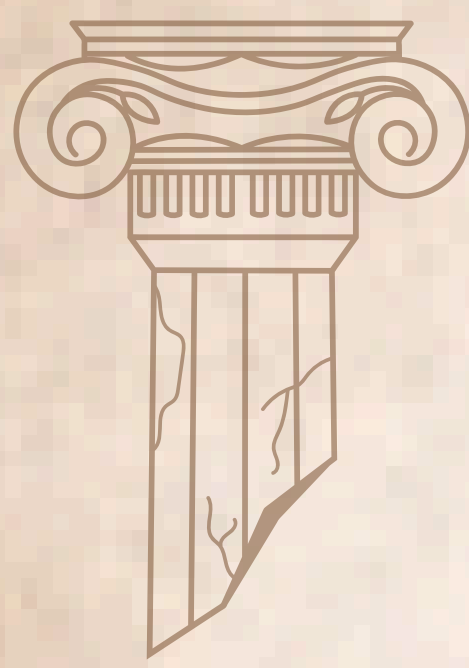
V. Hărți istorice

*Colonizarea greacă

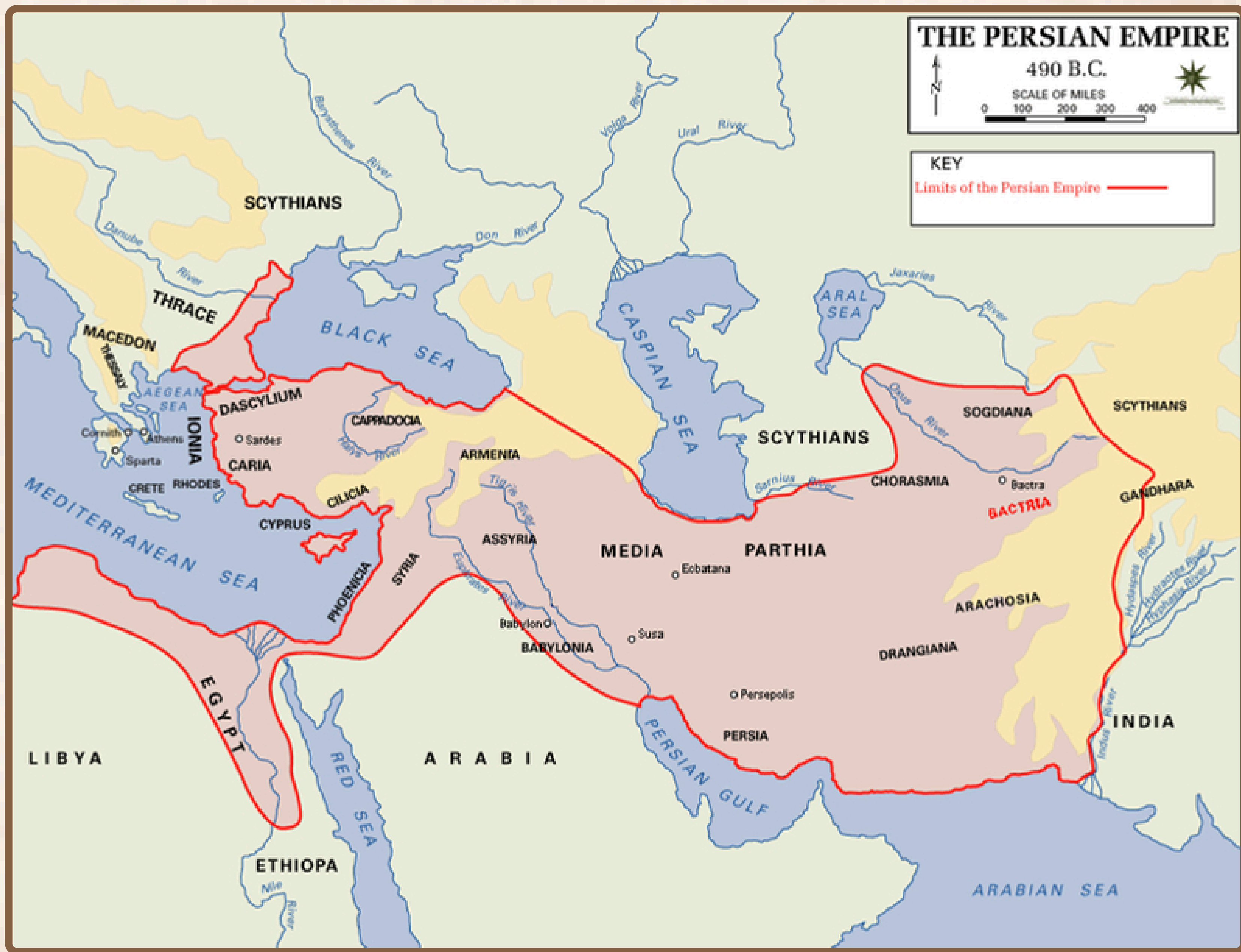

*Imperiul Macedonian

*Imperiul Persan

*Imperiul Roman

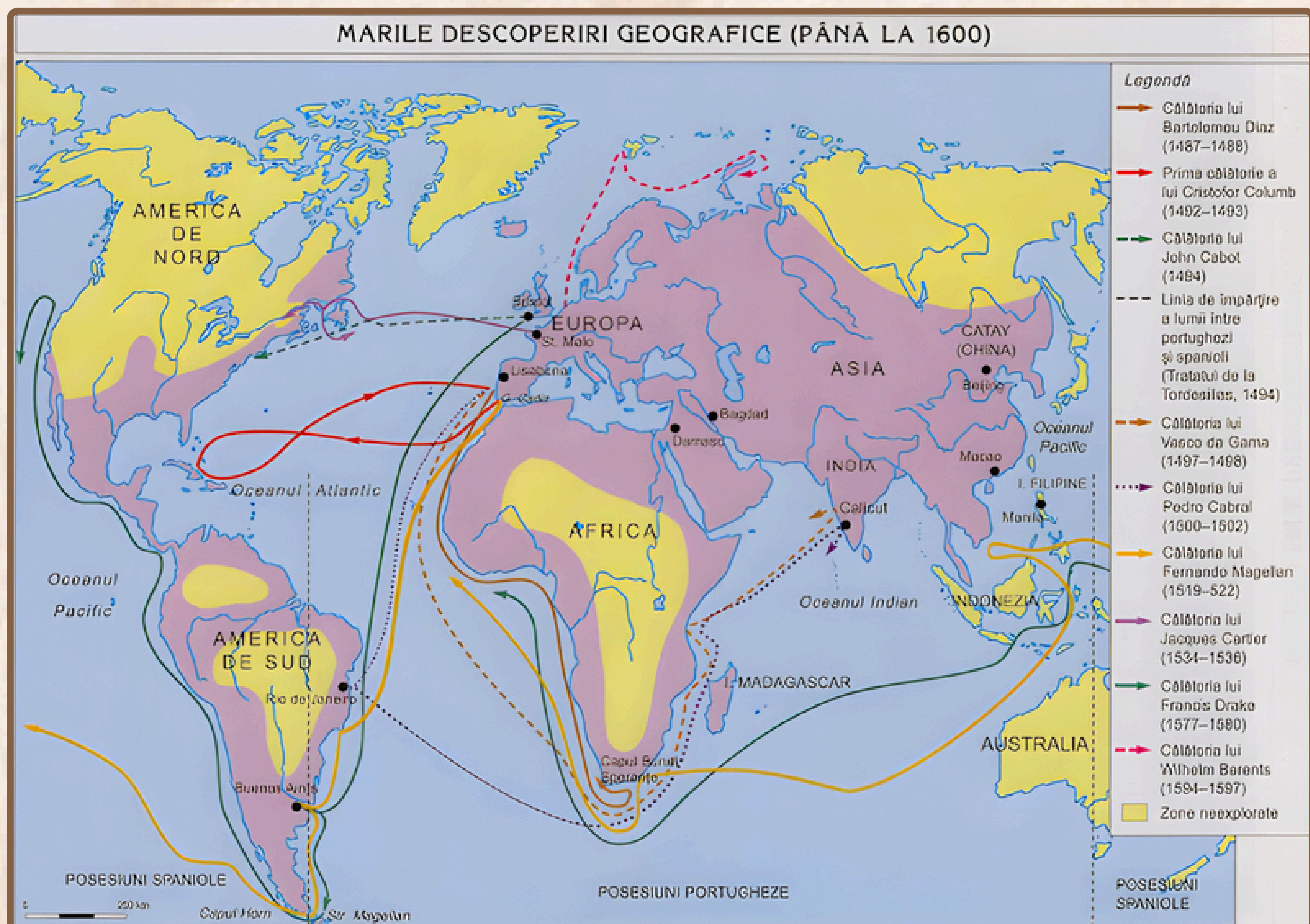

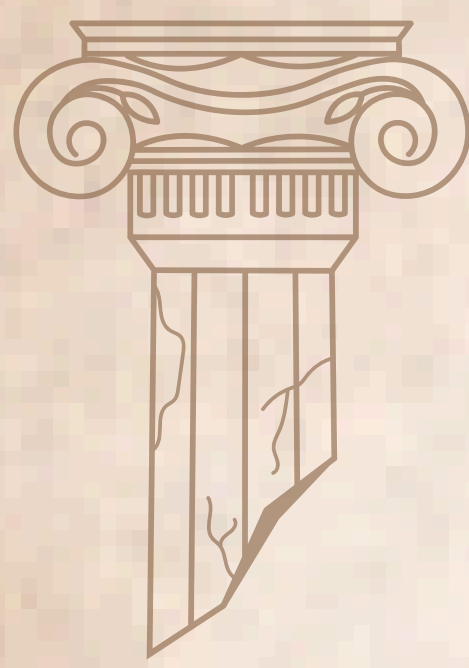

*Țările Românești sf.sec.al XVI-lea. Unirea din 1600

*Marile descoperiri geografice

*Reforma și Contrareforma

*Europa în anul 1815 (Congresul de la Viena)

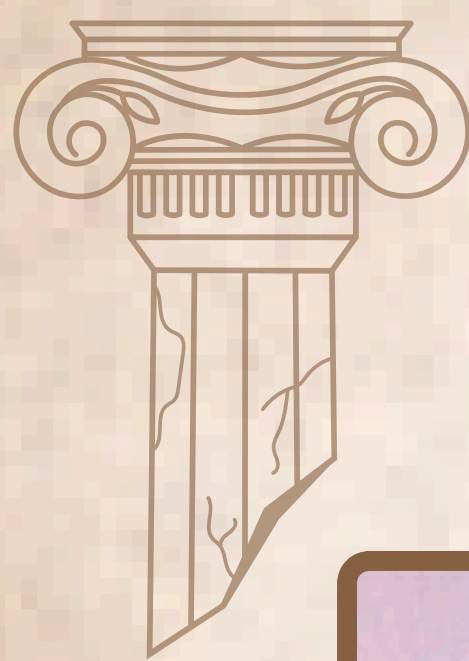

*Țara Românească în timpul Revoluției lui Tudor Vladimirescu

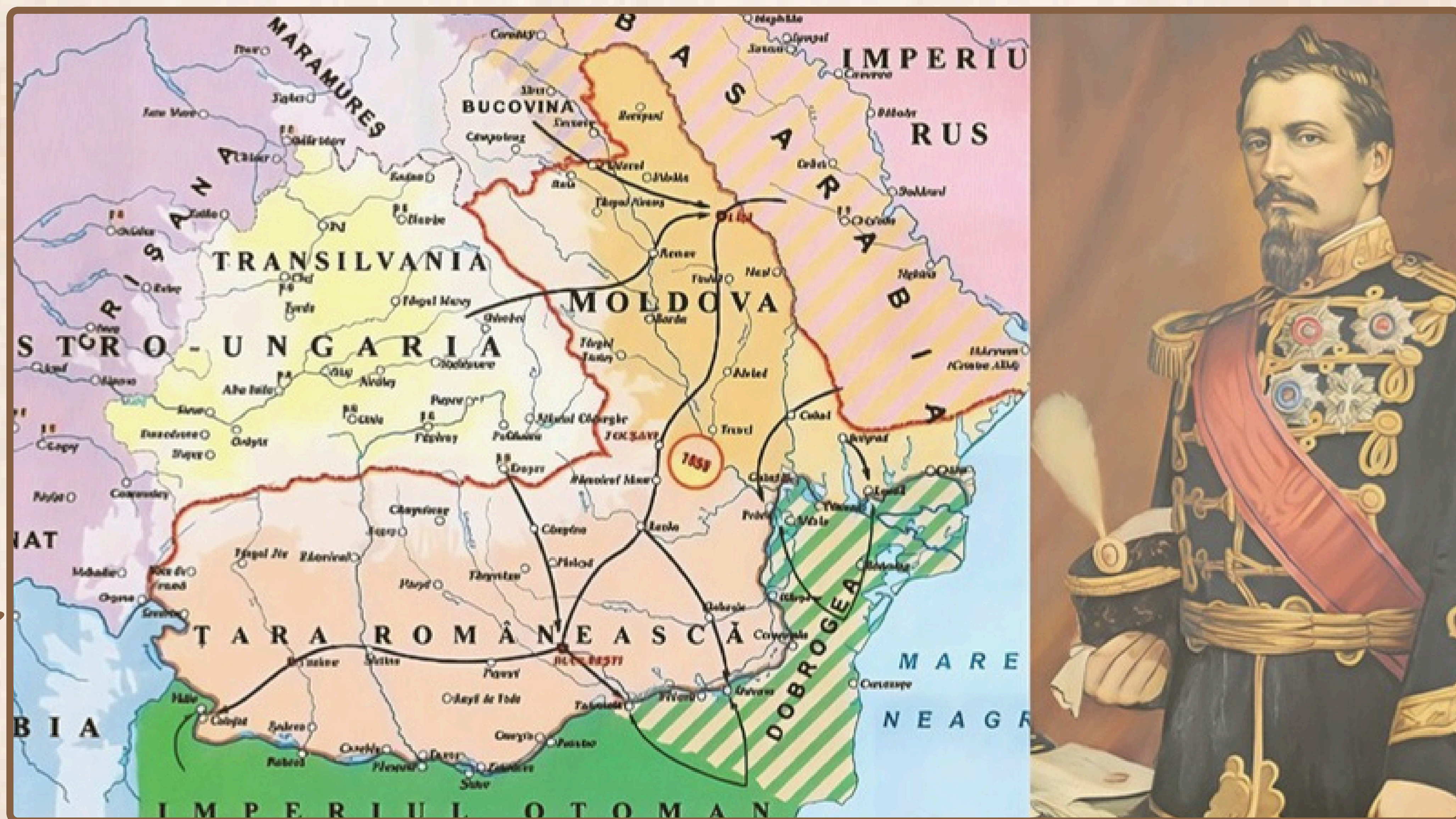

*Revoluțiile din 1848-1849 din Europa

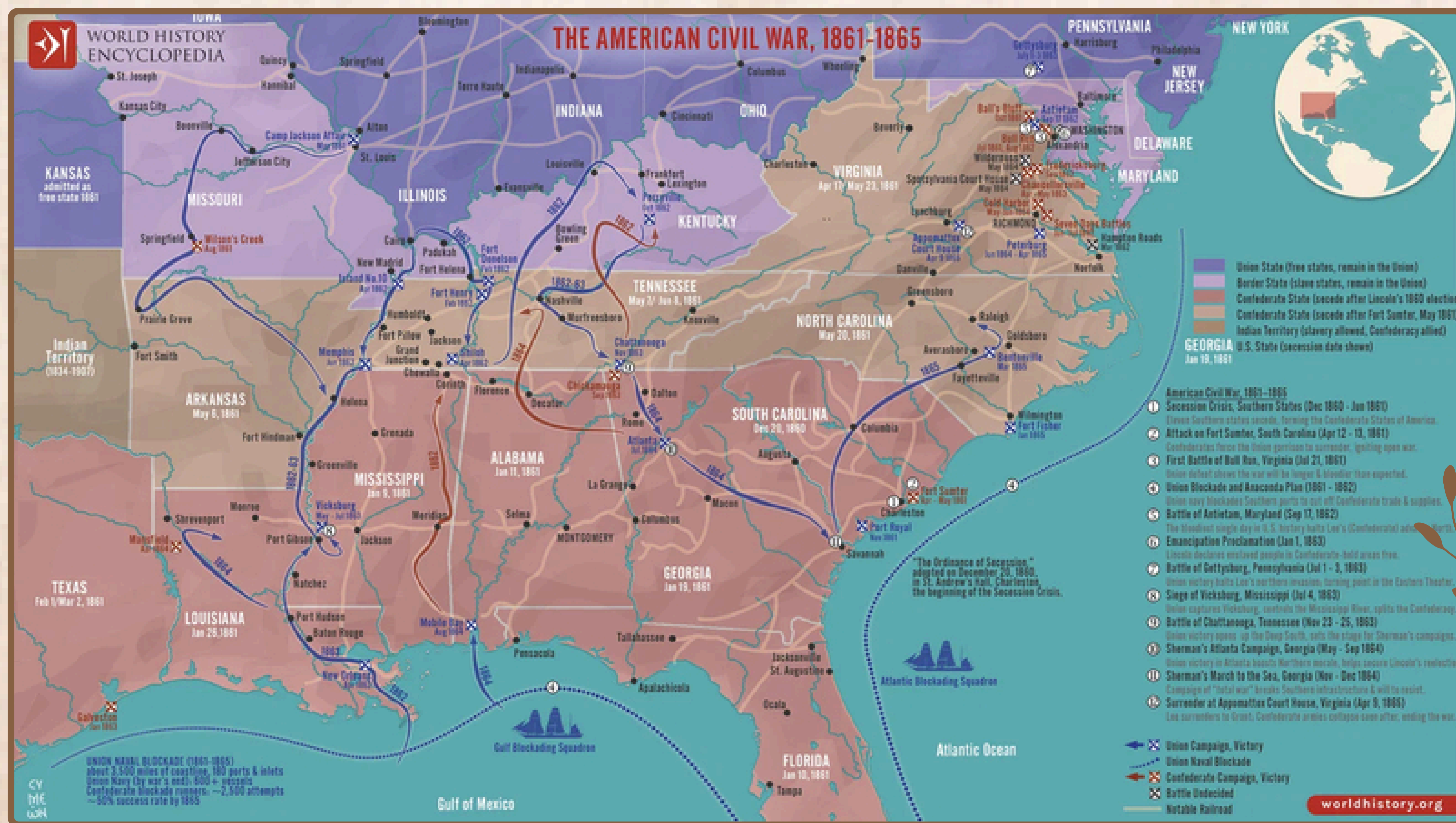

*Unirea din 1859

*Răboiul civil din America 1861-1865

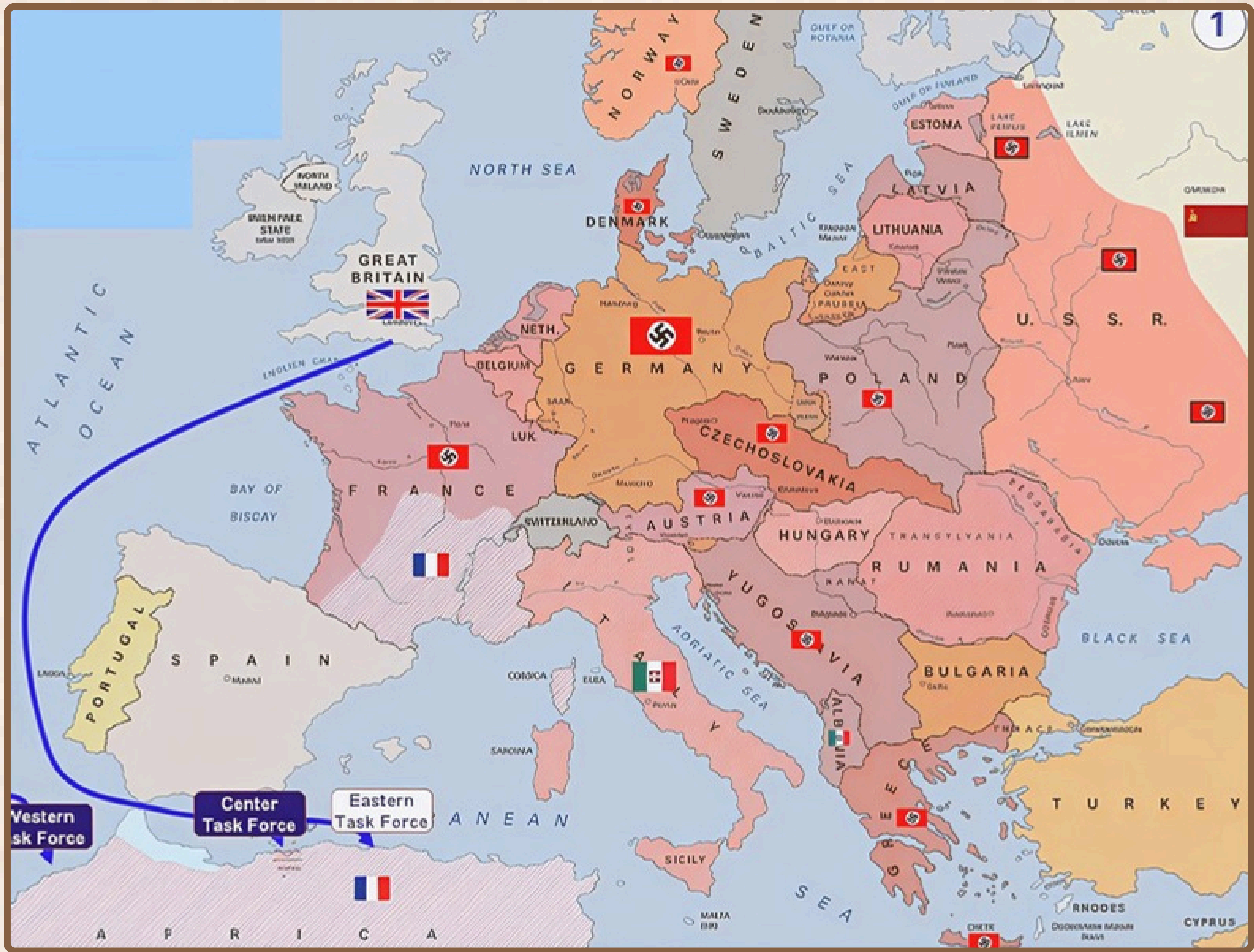
*Europa între anii 1871-1914

*Europa în anul 1914

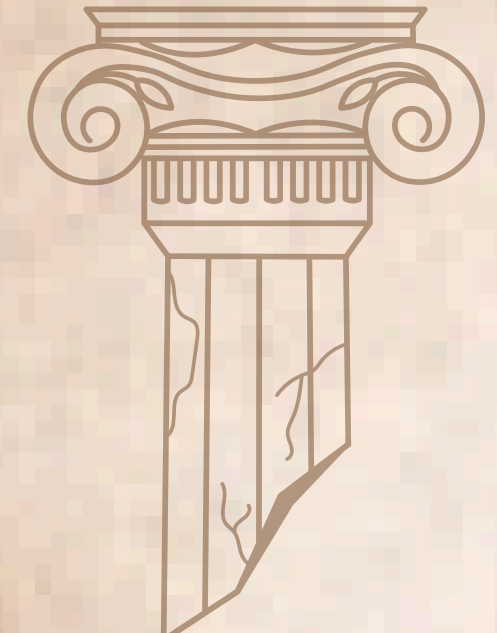
*Europa în anii celui de-al doilea război mondial

*Statele Europei în perioada postbelică

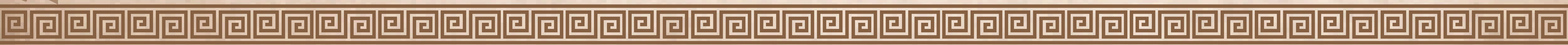
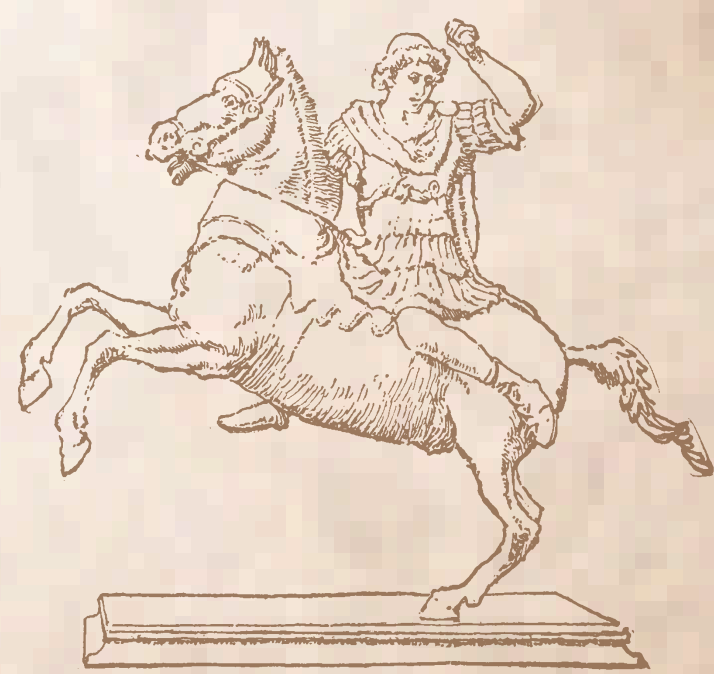

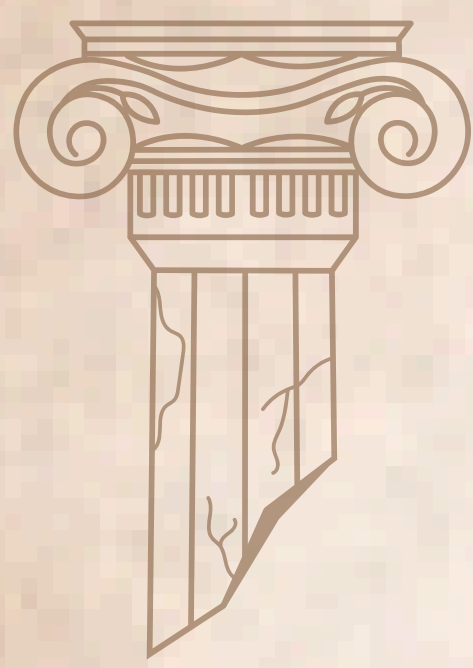
Temându-se de expansionismul sovietic Europa Occidentală accentuă ajutorul

**Statele membre Uniunii Europene (Anglia din 2021 după
semnarea Brexitului părăsește UE)*

VI. Exersează

I. Cronologie

1. Plasează pe axa cronologică principalele evenimente ce se referă la evoluția civilizațiilor antice

2. Realizează frize cronologice în care plasa principalele evenimente referitoare la evoluția civilizațiilor antice în antichitate, ținând cont de algoritmul:

- apariția statului
- mari personalități și reforme realizate
- realizări importante ale civilizației antice
- declinul civilizației, ca de exemplu:
  - a. periodizarea civilizației indiene și chineze
  - b. periodizarea civilizației egiptene și mesopotamiene
  - c. periodizarea civilizației grecești și romane
  - d. periodizarea civilizației greco-romane și geto-dacice
  - e. evoluția marilor imperii antice (Persan, Macedonian, Roman)

II. Termeni istorici

1. Formulează enunțuri în care veți încadra termenii propuși în ghid, care să conțină adevăruri istorice, ținând

cont de algoritmul:

- Include o dată cronologică
- Include o personalitate istorică
- Spațiul istoric la care se referă noțiunea istorică

2. Clasifică termenii istorici conform următoarelor domenii, justificați domeniul ales. Competează tabelul și cu

alți termeni istorici studiați în cadrul orelor.

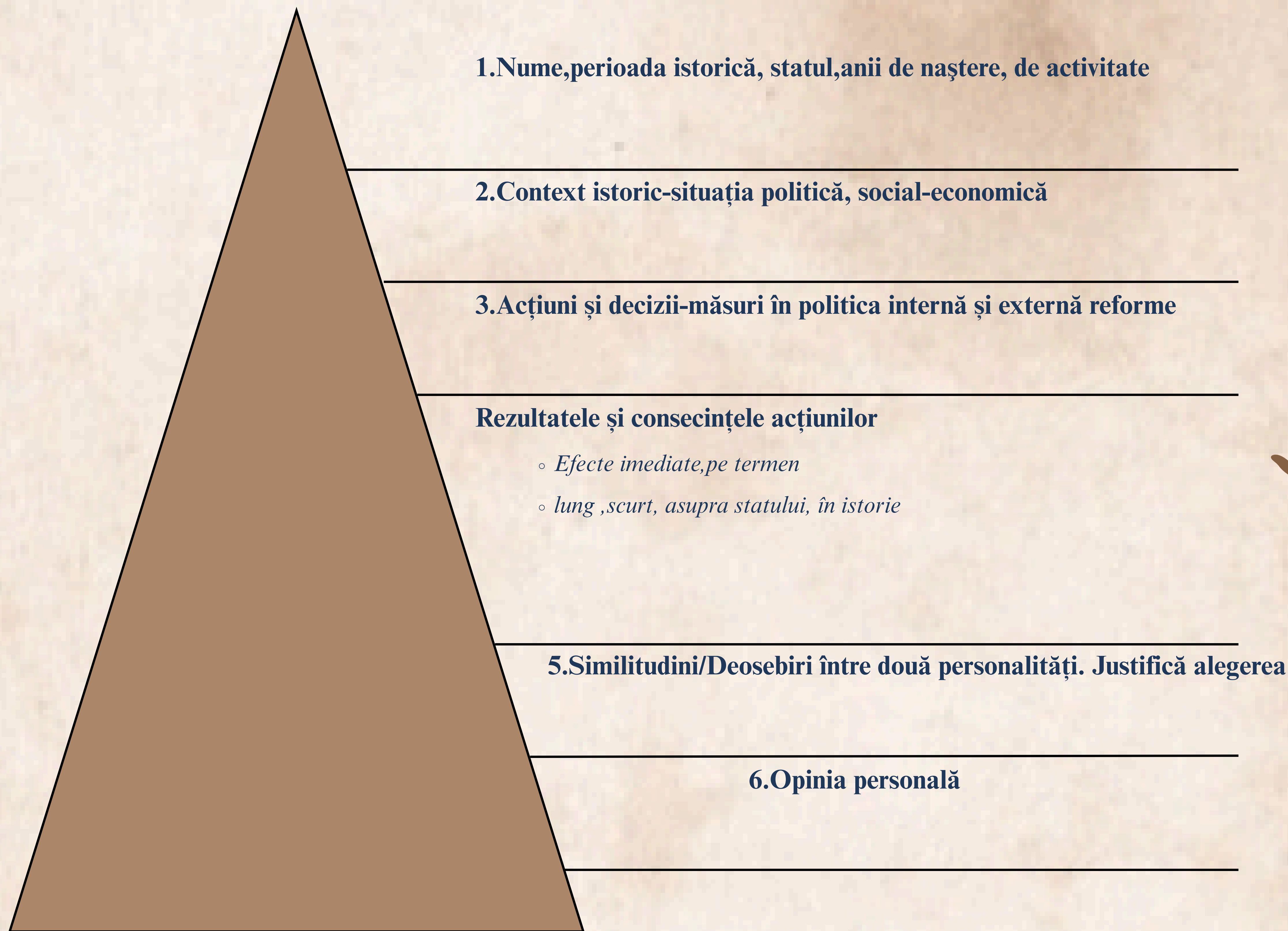
- Politic
- Social
- Economic
- Cultural

Termenul	Domeniul	Spațiul istoric	Justificare
			

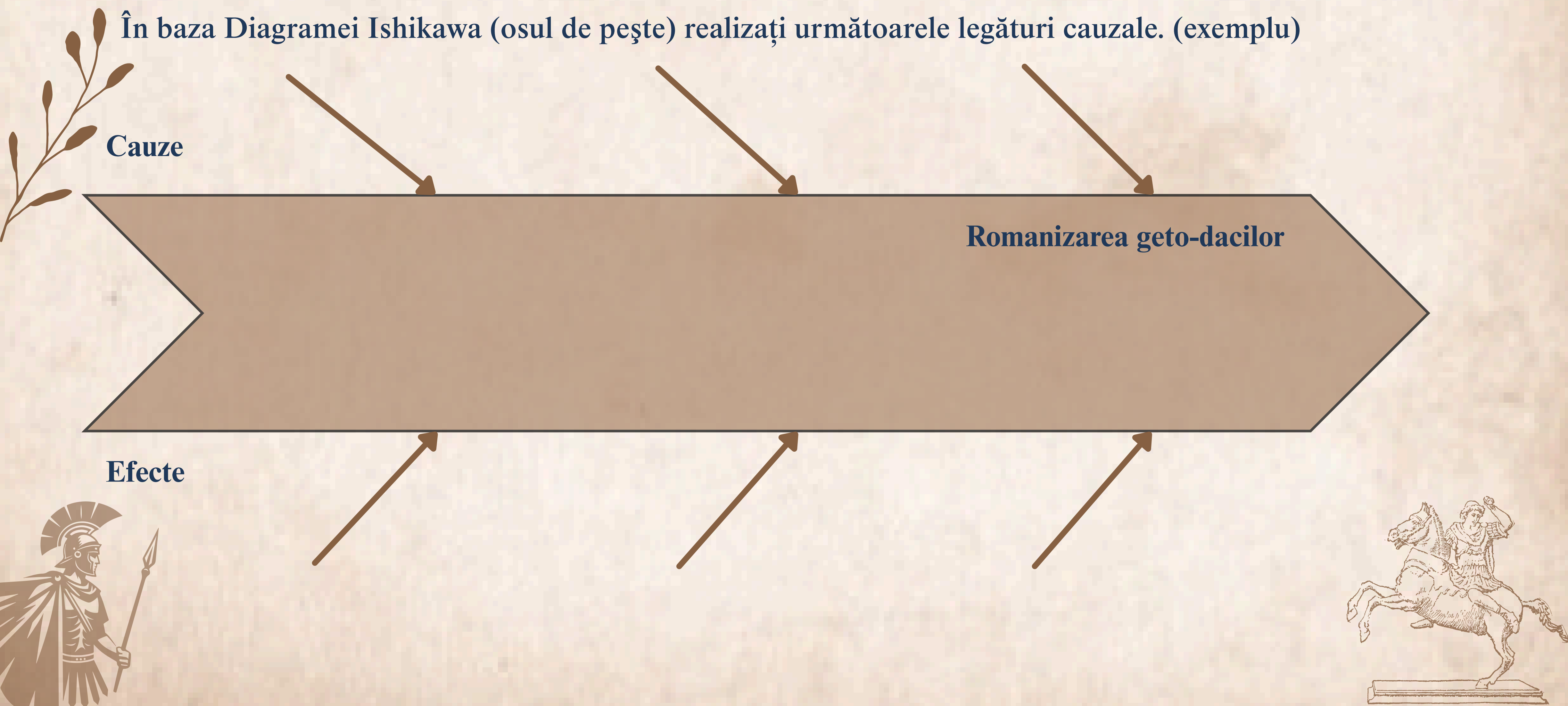
III. Personalități istorice

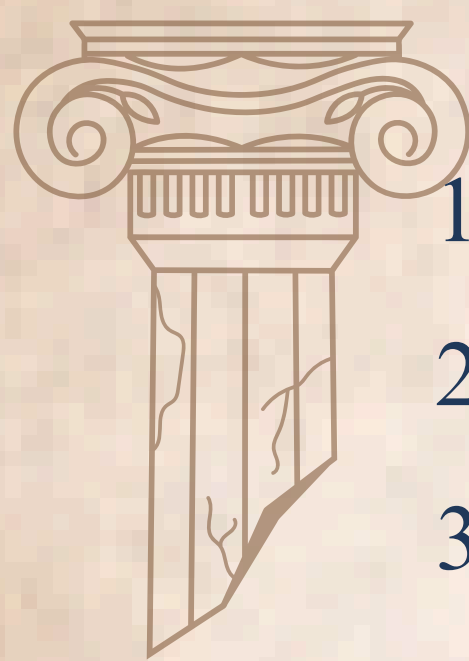
Precizați rolul istoric al personalităților marcante în baza Piramidei personalității

IV. Legături cauzale

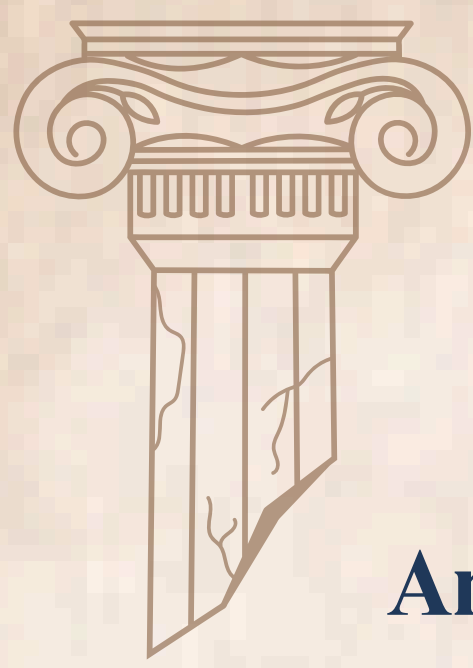
În baza Diagramei Ishikawa (osul de pește) realizați următoarele legături cauzale. (exemplu)

1. *Cuceririle lui Alexandru Macedon și elenismul*
2. *Reformele lui Solon, Clistene și Pericle și transformarea Atenei într-un polis democratic*
3. *Reformele lui Burebista și întărirea statului geto-dac*
4. *Expansiunea Imperiului Roman și cucerirea Daciei*
5. *Migrația triburilor barbare și declinul Imperiului Roman*
6. *Centralizarea statelor în Europa și întărirea monarhiei absolute*
7. *Ascensiunea Imperiului Otoman și luptele antiotomane ale voievozilor români în sec. XIV-XVI*
8. *Politica domnitorilor români în sec. XV-XVI și întărirea suzeranității otomane în spațiul românesc*
9. *Renaștere, Umanism și Reforma în Europa*
10. *Marile descoperiri geografice și dezvoltarea relațiilor capitaliste*
11. *Marile descoperiri geografice și apariția Imperiilor coloniale*
12. *Războiul de 30 de ani și ascensiunea Franței, Suediei și dinastiei Habsburgilor în Europa*
13. *Revoluțiile burgheze și declanșarea revoluției agrar-industriale*
14. *Anexarea Basarabiei în 1812 și rusificarea regiunii*
15. *Regimul fanariot și declanșarea revoluției lui Tudor Vladimirescu*
16. *Problema Orientală și pierderile teritoriale ale Țărilor Române*
17. *Revoluțiile din 1848-1849 și unificarea statelor naționale*
18. *Războiul civil din 1861-1865 și transformarea SUA în prima putere economică a lumii*
19. *Formarea blocurilor politico-militare și declanșarea primului război mondial*
20. *Participarea României în primul război mondial și Marea Unire*
21. *Criza politică din România și instaurarea regimului autoritar al lui Carol al II-lea*
22. *Sistemul de la Versailles și instaurarea regimurilor totalitare în Europa*
23. *Semnarea Pactului Ribbentrop-Molotov și anexarea Basarabiei*
24. *Instaurarea regimurilor totalitare în perioada interbelică și declanșarea celui de-al doilea război mondial*
25. *Formarea URSS și formarea RASSM*
26. *Politica revanșardă și revizionistă a statelor europene și pierderile teritoriale a României în 1940*
27. *Semnarea notei ultimative din 26-28 iunie și Formarea RSSM*
28. *Victoria URSS în al doilea război mondial și instaurarea regimului comunist în statele Europei Centrale și de Sud-Est*
29. *Organizarea postbelică a lumii după al doilea război mondial și declanșarea războiului rece*
30. *Revoluția tehnico-științifică și dezvoltarea inteligenței artificiale*
31. *Criza politică și social-economică din URSS și declanșarea mișcărilor de eliberare națională în republicile unionale*
32. *Căderea regimului comunist în RSSM și democratizarea Republicii Moldova*
33. *Democratizarea Republicii Moldova și integrarea în Uniunea Europeană*
34. *Sfârșitul războiului rece și accentuarea procesului de globalizare politică și economică*
35. *Politica externă a Rusiei Federative și formarea teritoriilor autonome UTA Găgăuzia și Transnistria*
36. *Alegerile parlamentare și protestele din 7 aprilie 2009*
37. *Prăbușirea regimului comunist și formarea noilor centre politice și economice la sf. sec. XX-primele decenii ale sec. al XXI*

V.Harta istorică

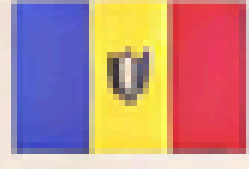
Analizează hărțile istorice din ghid și răspunde la următoarele întrebări:

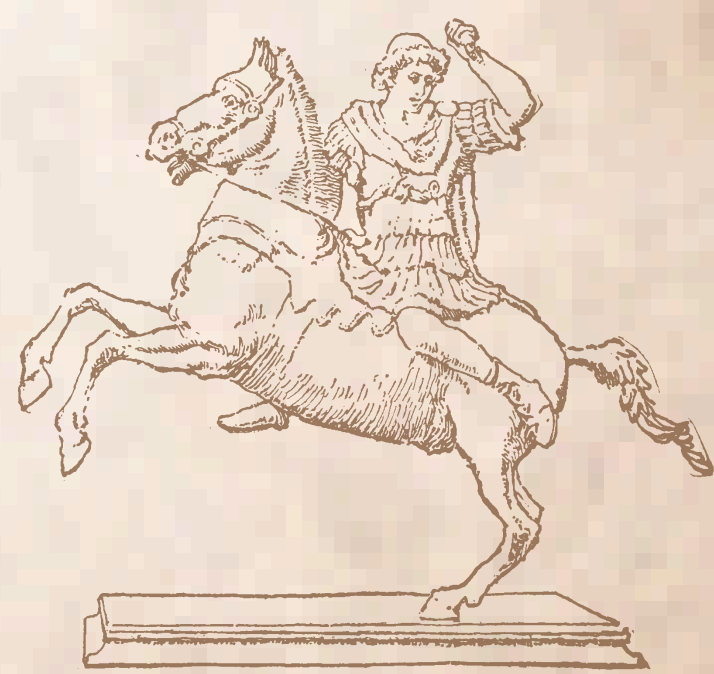
- 1. Determină evenimentul istoric reflectat în hartă, justifică răspunsul. (Nota Bene!!! include un an, o personalitate istorică!)*
- 2. Determină câte 2 cauze și două consecințe pentru fiecare eveniment.*
- 3. Formulează o concluzie în 5-6 rânduri în baza hărții*

Exersează cu hărțile de contur

Hașurează pe hartă teritoriul UTA Găgăuzia și Transnistria

Localitatea, locul de naștere, de trai.

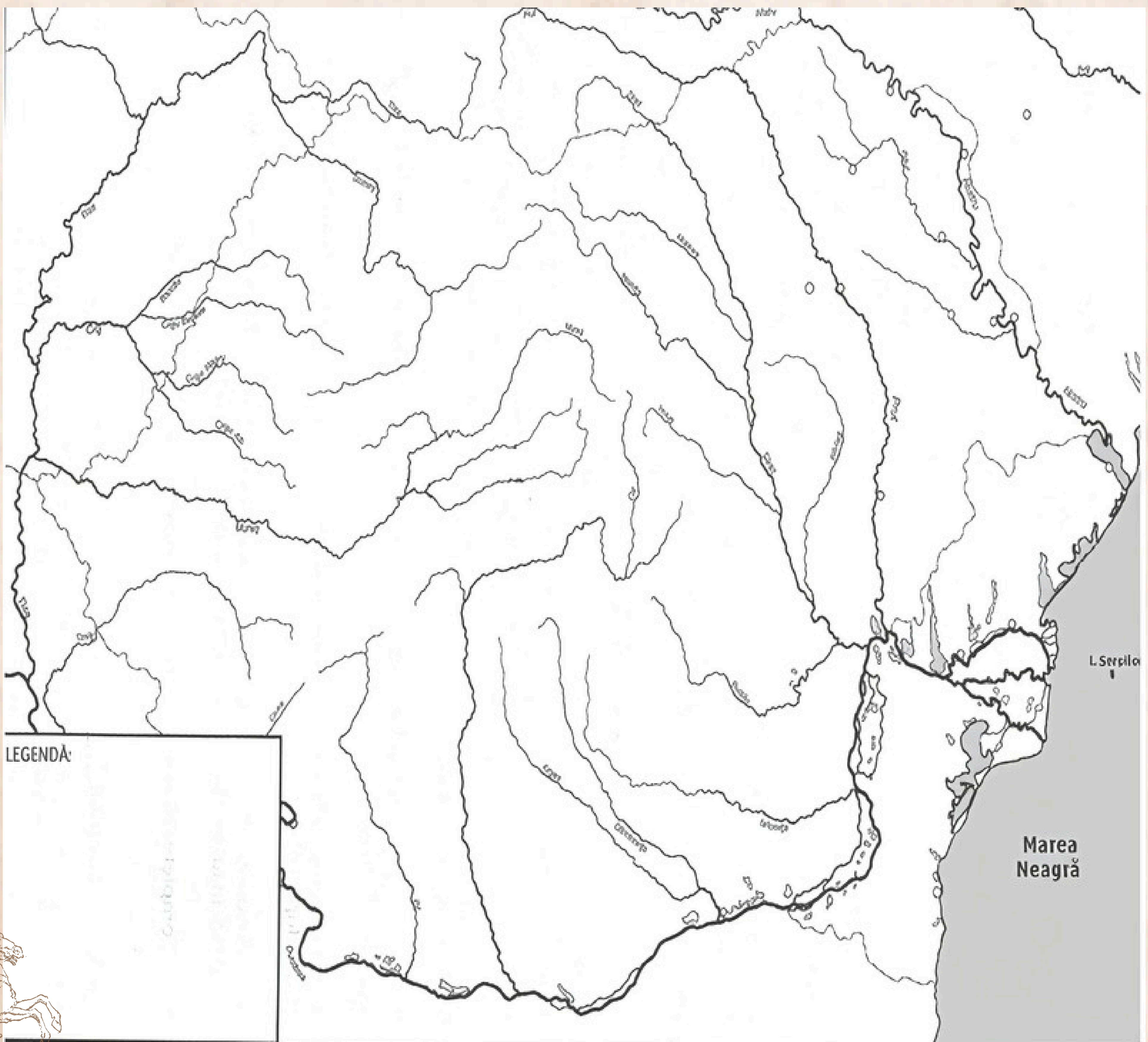
 MOLDOVA

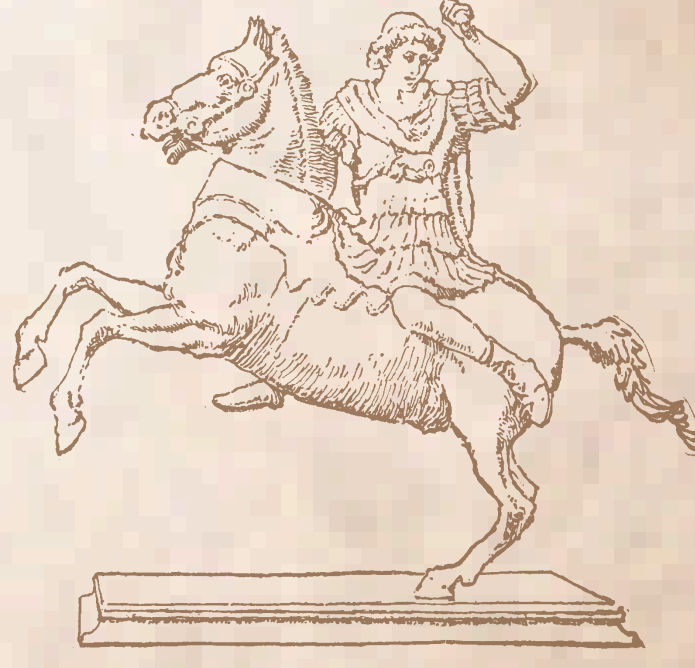
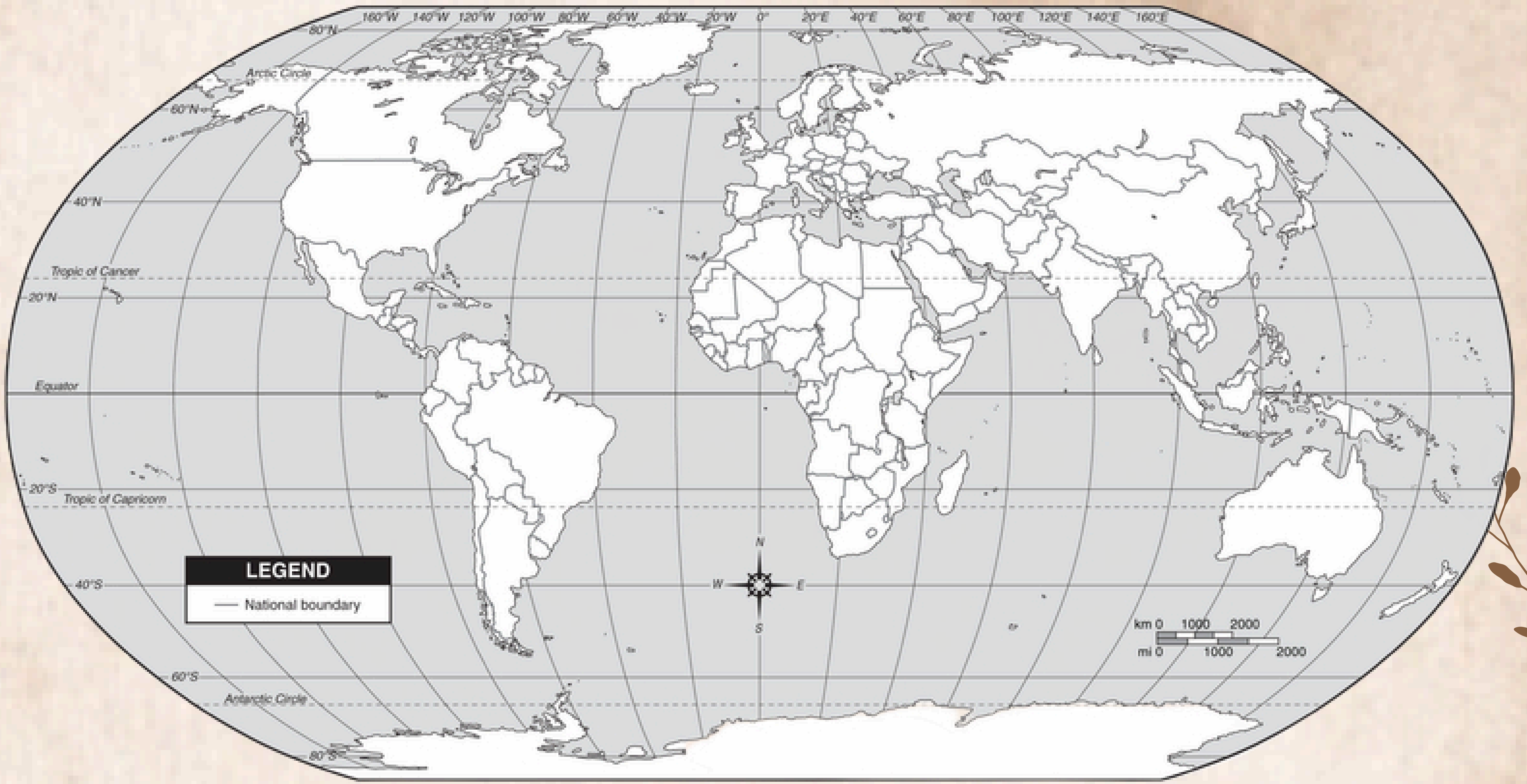
Hașurează pe hartă

- a. Hotarele regatului lui Burebista
- b. Hotarele și capitala regatului lui Decebal
- c. Teritoriul Daciei romanizate, teritoriul dacilor liberi
- d. 3 Formațiuni prestatele românești
- e. Hotarele celor 3 state românești în secolul al XIV-lea
- f. 5 lupte antiotomane ale voievozilor români între secolele XIV-XVI
- g. Teritoriul unificat de Mihai Viteazul în 1600
- h. 3 teritorii anexate de Puterile străine în urma războaielor ruso-austro-turce
- i. Indică 3 centre revoluționare din timpul revoluției din 1848-1849
- j. Teritoriul unificat de Alexandru Ioan Cuza în 1859
- k. Teritoriile pierdute de România în urma Congresului de la Berlin din 1878
- l. Indică la hartă localitățile Mărăști, Mărășești și Oituz (bătălii pe frontul de est pe teritoriul spațiului românesc în anii primului război mondial)
- m. Hotarele României în 1918
- n. Hotarele RASSM
- o. Pierderile României în anul 1940
- p. Hotarele RSSM
- q. Indică linia de front a Operațiunii Iași-Chișinău din anii celui de-al doilea război mondial

*Hașurează pe hartă 5 state care fac parte din grupul G 7 , și 5 state din lumea a treia (Faceți referire și la statele din America Latină)

Hașurează pe hartă

- a. 2 state care au cunoscut "Miracolul economic"
- b. 5 state care au făcut parte din URSS (blocul communist) și 5 din blocul capitalist
- c. 5 state membre a Uniunii Europene
- d. 5 state cu o economie dezvoltată
- e. 5 state cu o economie în tranziție
- f. 5 state unde au avut loc conflicte militare locale după anul 1991 până în prezent

